

UNIVERSAL
LIBRARY

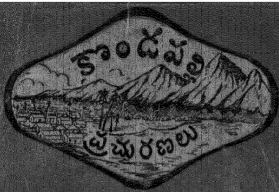
OU_206239

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T83.1
B57T Accession No. T4012
Author భువిడి పాటి కామేశ్వరరావు
Title తనలు

This book should be returned on or before the date
last marked below

తనవా

భమిడిపాటికామేశ్వరరావు

7
83.1
8577

త న త్రో

భ మి డి పా టి కా మే శ్వ ర రా వు

బుక్ స్టేషన్
పల్నాడు జిల్లా
ఎన్టీఆర్ రోడ్

కొండవల్లి పీఠమేకయ్య శివ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

గ్రంథం .

మొదటి ముద్రణం, కృష్ణపేట 1949

రెండవ ముద్రణం, మార్చి 1952

ప్రొ. కొండపల్లి మూరాలాచారి
రాజనంద్రా

విషయములు

విక్రమరాయ - తనలో -	మార్చి	1941
చాచిత్తరాయ తోరణి	నవంబరు	1941
శ్రీ	ఫిబ్రవరి	1943
శ్రీ	ఆగస్టు	1943
శ్రీ	అక్టోబరు	1947
శ్రీ	నవంబరు	1948
శ్రీ	ఆగస్టు	1928
శ్రీ - తనలో	ఆగస్టు	1949
శ్రీ	అక్టోబరు	1942

విశ్వామిత్రదావు-తనిలో

నిజమే! పని వేరు, మాటలు వేరు. పని అంటే
 మాటలు చెప్పడం కాదు కాని, మాటలు చెప్పడం వనేగా!
 అసలు 'మాట' అనేదే పని, అందులోనూ అనేకులు అనేక
 కాలం నిరంతరంగా చేసిన పనులూ కలిపితేగాని ఒక్కమాట
 అవదు. కాబట్టి మాటలు చెప్పడం మాటలు కాదు, సరిగదా,
 డబ్బీపనికూడానూ! ఏమైతే, మాటలు నా వృత్తికర్మ!
 ఉపయోగించే రిసుకు, మాట అనేదాల్లో ఒకవిశేషంఉంది.
 మాటయొక్క వస్తుత్వం గమనిస్తే అందులో దొరికేవి
 వాయువు ఆకాశమూనూ! ఈరెండూ భూతాలే. భూతం
 అంటే, వెనకనించీ-ప్రాణికోటి పుట్టవచ్చుణ్ణిచీ ఉండేసు
 గుంటూ వచ్చేస్తూన్న పదార్థం. అందువల్ల, న్యాయంబట్టి
 చూస్తే, భూతాలు మూలవజ్రానికి-శుద్ధ న్యాయంబట్టి ప్రాణి
 కోటికి-యావత్తుకీ వారసత్వంగా ఉన్నది ఆస్తీ! అయితే
 గడసర్లు భూమిని పంచేసుకున్నారు. జలాన్నికూడా పంచు
 గుంటున్నారు. వాయువుమీదకూడా యావత్తున్యాయాలు బయ
 లేలేటట్టుంది. ఖగోళశాస్త్రశాలల వాళ్ళు-ఓ పాశికమంది
 కంటారు-ఆకాశానికికూడా వాటాలెట్టి చీట్ల పంచేసుకున్నారు.
 కాని, వాయ్వాకాశాలు మిగిలిన మూటలు ఉన్నదివాడ
 నిమిత్తం కాకపోతే పుట్టిఉండవుగనక, వ్యక్తులు వాటిని
 పంచుకోడం అసంభవం. నేను నామాట వ్యవసాయంగా

కోస్తాను, కుప్పేస్తాను, నూరుస్తాను, పేరుస్తాను, అల్లా
 ఊహూ తెగవరుక్కు పోవడమేకాని, ఆ మాటలు ఎవ
 రెవరి పంటా, ఎం తెంతవరకూ అంటూ కూచోను, కూచో
 వలసిన అవసరం లేదు. మాటలమీద స్వంతిహక్కు వీటిక
 బ్రహ్మద్రుడికీ లేదు. నేను మాటలతో నా కొంప కట్టు
 గునే టప్పుడు ఆ దినుసు కవపడ్డ ప్రతీచోట్నీచీ, ప్రతీకొం
 పది అయినకాడికి కట్టలుకట్టి వేసేసుగు రావడమేకాని,
 అల్లా చెయ్యడవల్ల ఎవడి కొంప కూల్తోందో, ఎవడి పాతు
 పెల్లగిలుతోందో, ఎవడి జీవం నన్ను గిలుతుందో అంటూ
 చికాకుపడను. ఒక్క మానవజాతికి మాత్రమే భగవంతుడు
 కటాక్షించిన మాటలే వృత్తిగా పెప్పుగుని నేను మిక్కిలి
 తయారగా శ్రమపడి, రచనలూ, కల్పనలూ, అమరకాలూ,
 ఎగుమతలూ, శ్రమకాలంలో చేసుకుంటూ, అవి నాపేరు
 మీదుగా మానవజాతికి గాఢము చేసుకుంటూ, అందులో
 ఉండే సృష్టిప్రళా, ప్రకటనసామర్థ్యమూ నావేగాని అన్యు
 డివి కావని జను తమ పనితోందరిలో గమనించక పోతా
 లేమో అనే భయంచొప్పున నేనే ధంకామీదకొట్టి చెప్పు
 గుంటూ, మన కెందుకని చెప్పేసి చిక్కు నమయ్యుల్లో ఊరు
 కుంటూ ఉంటూంటే, గా పనికి నన్ను అధమం ఊరేగించ
 డం లేదు ఏమీలేదు సరిగదా, నే నేవో అపహరణ చేసి
 నట్టు కొండరు కొండరు నాయెడలే ఎందుకు అర్హ్య కక్కు
 తున్నావో నాకు ఆశ్చర్యంవేస్తుంది! నా మాటలు నేను నా

స్వంతచేత్తో నా సిరాతో వరసాగ్గా రాసిపది నా హృదయంలోని కావుట! నా హృదయం వీధు చూశారూ! హృదయం అనేది మిథ్య అని నా నమ్మకం. పైగా, నామాటలు ఎంగిలిమాటలుట! అసలు ఎదేగా నాకు బాగా ఎంగిలి అయినతరవాతేగా 'మాట' అయి జవించడం! ఎంగిలి గాంచి వుట్టింది, మళ్ళీ ఎంగిలి అవడం ఏమిటి? అదీ కాక, మనిషి పిలవనిబట్టి మాట విలప ఉంటుందిట! చాళ్ళ ముహం! మాటకి విలప స్థిరమే అని నే నంటాను, దాంతో చాళ్ళ ఆట కట్టూ! బతుకు శిశువు, త్వరగా పది శిశుల్నడం, తేలికపనిమీద ప్రేమా, మార్గం ఏదయితో పని జరిపడం లేని ఘటాలతో పడడం కష్టం!

ఎడరికోసమని బెంగ పెట్టుకోనూ! ఒక్కడైతే అనుకోవచ్చు! అబ్బబ్బ! మనస్సు చిట్టకట్టి హాసించి ప్రతివాడూ నా పద సృష్టిగురించి అనునూనించడమే! తలకినూసిన ప్రతివాడూ ఎవరూ లేనట్టు నా దగ్గిరే వచ్చి తెగ వాపోతూండడం! ఏమని తనకి అపల ఏదో పెద్ద ప్రజ్ఞ ఉందిట, ఆ ప్రజ్ఞేక ప్రజ్ఞతో తను ఏదో మాటలపచ్చిపులుసు చేశాట్ట! ఆ ప్రజ్ఞకి తగ్గ రాణి వు లేదుట! ఆ ప్రజ్ఞని గుర్తించడానికి దేశానికి తెలివి లేదుట! పైగా ఆ ప్రజ్ఞని అడ్డమైనవాడూ (ధర్మని నిర్నూదేహంగా నమ్మగురించే!) అందినంతవరకు అవుపోనవలసివట్టి వాడేమిగోడంట! ఇదీ సాద! ఈసాదంతా నిజమే అయితే జనం అంతా ఘోల్లు మనవలసిందే! కాని,

నేకొక్కణ్ణి ఇప్పణ్ణిచీ ఎంజెయ్యనూ! నా గ్రంథస్పష్టిలో
 విపరీతమైన నేర్పరితనం ఉన్ననూటరూఢి! నేనే చెబుతాను,
 ధయమా! అది నేనే అర్జించుకున్నాను. కొన్నికొన్నిజైరాగి
 చట్టానూ, నేపాళమాత్రలూ, గోటిమీటులూ, అడ్డగీ
 టులూ, ఉత్తరింపులూ, కత్తిరి పులూ ఏవేవో కష్టించి అల
 వాటు చేసుకుని వాటినిగుర్తించిన కళోపాసనలో ఉన్నాను.
 అతిరహస్యమైన క్రిమిశిక్షవల్ల వాటిని నేను అభివృద్ధిలోకి
 గూడా తెచ్చుకున్నాను. ఈవృత్తిలో పైకి రావడానికి ఇంకా
 కొండకు పాకులాడేవాళ్ళు ఉన్నా, వాళ్ళకి నా ఉపాయాల
 రకంవి పుట్టవు, పట్టవు, గిట్టవు, తెలియవు, ఎక్కవు నవ్వువు అని
 మధ్యవర్తులు అనేకారు ఇక, నా విషయంలో ఇటువంటి
 ఉపాయాలు వంటింటికు-దేశ్యలాగ మచ్చికపడి, కామధేను
 పుల్లగ కురిసి, కల్పవృక్షాల్లాగ ఫలించి, తామర లింపరగా
 పాకి, తేగలపాతిరిలాడాలి, ఏకోత్తిరవృద్ధిగా విజృంభించి
 పోతాయి. అయితే చెప్పకుంటే బజాయి అంటారనిన్నీ,
 నన్ను ధిక్కరించేవాళ్ళు నానుతంగా బజుల్లేరుతారేమో
 అనే ధయంవల్ల ఉన్నా నేను చెప్పను. పుణ్యమా పురుషా
 ర్థమా, ఎదుకొచ్చిందయ్యా నీకీ మాటలమంశ్రమా అని
 ఎవరేనా అడగ గల్రు! అవును! నాకు కాలం కలిసిరాదు,
 సామ్మి దఖిలపడను, బ్రహ్మి దక్కదు, పలుకుబడి
 మోచ్చదు, జీవవశర్త్యం చేసూరగు-కాని ఎటొచ్చీ మాస్తాం
 గుళ్ళ్యధరణానికి తాత్కాలికంగా పేరుకి కొంచెం
 ప్రచార లాభంమాత్రం ఉంటుంది. ఆ పేరు కాస్తా నా పేరే

అయితే తీరిపోతుంది నాయత్తుం, ఈ స్వల్పలాభం విమిత్రం నేను వీలైనంత తక్కువ పరిశ్రమ మాత్రమే పడాలి అని చెప్పినవాడు మనిషి, కడంబాడా! స్వల్పమైనా సరే లాభం అనేది స్వలాభం అయ్యేట్లు చూచుకోకుండా ఎవడేనా ఏమన్నా చెప్తున్నాడా! నేనుమాత్రం ఎందుకు చెయ్యాలి అంటూ! మాటకారి వృత్తిలో నేను నేర్చిన ఎన్నో విద్యలు నేను ఎందుకు వదులుకోవాలి అంటూ! ఇంతమంది వాదనలు ఉంటూంటే నేనా వెనకయ్యేలాంటి భావానికి న బడ్డాను మెత్తమెత్తిగా! నా శబ్దరూపంలో నావుంటే నేను లోక్కరిండా మానుకోవలసి ఉన్నది అని నాతో చెప్పడానికి తాళుతు ఉన్న వ్యక్తి ఎవరు! లేక ఎవరే! లేక ఏదీ! — దేవుడా! అదృశ్యుడు గనక ఎక్స్ పార్ట్! భవనా! నన్ను మనహాయించి అనలైన భను దేవీ! రాజులా! వాళ్ళకి దేనా కావలసిన గోష! గంధులా! దిగ్గజాలయితే నాబోటి పుత్రులంటే వాళ్ళకి సింహస్వప్నంగా! చెదలా! ఆస్థలిత మూర్ఖులైపోయి సిద్ధంగా ఉన్నారే! అధికారమా! ఓవ్యక్తి కోసం ఏదన్నా కూర్చోగలదా! సుఖమా! వెర్రితలలు వేసిన వేపచెట్టయిరి! మితమా! పరిశోధనచేస్తే మనిషిలో మతంగా! సిగ్గా! అది మానవలక్షణం అని నేను అనుకోనే! పాపమా! అది నిర్వచనం అయి యెడిసిందా, ఉన్న నిర్వచనం ఎడేనా నా ఒప్పుడల లేండే చెల్లుతుందా!!! అందులో అంతో యింతో అస్కరిం గలవాళ్ళకూడా పచ్చగడ్డి దుది

కరమే అని నోక్కి చెప్పేటప్పుడు ఎ దగడ్డియొక్క దుచి
భద్రం నేను కనిపెట్టడమా నాద్రోహం! నేక పరిచే పద
సృష్టిచాతుర్యాన్ని నేరం అవకానికి ఎవడికేగా సరే అన్నం
తినే నోరెట్లా వస్తు దో నాకు బోధపడదు, అన్నీ అల్లా ఉం
చండి. ఇవేం మామూలు రోజులా? స్వాతంత్ర్యం వాల్లాడి
పోతూండే రోజులుగదా! నా స్వాతంత్ర్యం నాది! నేను నెగ్గి
తీరకాను, ఎల్లా నెగ్గలేం!

వారం పదిరోజు లైంది, కలంధాటి వెనకయ్య నాద
గ్గరికొచ్చి కాకిగోల! తను అపూర్వకవిట, తను స్వాతంత్ర
కవిట, తన గచన పూర్వంసించి అచ్చులో ఉండిట, తన
బుర్రకాయయొక్క ఒకగాలుమాత్రమే ఆ రచనలోంచి
తొంగిచూస్తూ ఉంటాయిట, ఆ రచనలో మాటలన్నీ తన
స్వంత తాతయ్యగారి మాటట! తన కష్టరితం, స్వాతితం,
నేను తనలో చెప్పకుండా, తిండి అని కూడా అనకుండా
దోచుకుని (అనేమాట నా చెవిని పడిగానే వెనకయ్య ఎడం
దవడి మీద నగిషిపని కనిపరిచేశాను) — తగ్గరించి, కొల్ల
గొట్టి, మార్చి, పిరాయింది, వచ్చడిచేసి, భవంగంచేసి, మరి
శ్రమ నాడే అని జనం దిగాపడిపోయి నమ్మగలందులకు నేను
పట్టు చేశాంట! తనూయ మనడి మొదలెట్టాడు, నాకొక్క
ధగ్గు మని పోయింది. నేను అసలు దేవాలక నాంతకణ్ణి!
వెనక నేను రెండు రోజుల్లో ఒకనాటకం చేసి మర్నాటికి
అచ్చుచేసేసరికి ఓర్యలేక ఓ బడుద్దాయి నన్ను విమర్శిస్తూ,
అందులో పాత్రలైన దేలశ్వనీ, మనుష్యుల్నీకూడా నేను

కూనీ చేశానని తెగరాసి నన్ను తిడుకూన్నట్లు సుతోషించు గుంటూ నా దేవాంతకత్వ వరాంతకత్వాలు ఖాయ పరిచి పరిష్కరించిపెట్టాడు. నేను విమర్శాచీతుణ్ణి! నాపరోక్షంలో జనం నన్ను ఏమని చెప్పుకుంటారో కదా అనే జాతు నాకు అదినించీ లేకు ఎవడేనా నన్ను తిట్టినా నిల్లు గాలిగమక నున్నూ, తిట్లన్నీ గాలికి పోయేవి గనకనున్నూ, గాలిగాల్లు ఋషులు కాబాలక పోవడంచేతనున్నూ అవన్నీ నేను మరిచి పోగల్గు, ఉమ్మేస్తే తుడిచేనుగుని, బాణ్ణే దువ్వేసి పడగొట్ట గల్గు. కాని, పోగోమని నా మీనపడి తోడుతూ రాగాలు పెడుతూంటే నేను కరుకుగా ఉండలేను. అప్పుడు నేను వెనకయ్యిని చూసి, జోరుకెగ్గి, బాలి అభినయించి, కళ్ళకి కర్పూరం రాసుగుని, వాడి కడుపుబ్బుకి నిర్ఘాంతపడి బాణ్ణి ఈ రీతిగా ముండలించాను:

“ఓరీ! అనద్యంన భూతకవీ! వెనకయ్యా! నీసిగ్గా య్యా! నీ వెనకాలకూడా కవులు ఉండేశారోయ్! మువ్వే ఈశరీరంలో వెనక ఉండి ఉండవు గనక, అపూర్వకవీ! స్వంతానికి ఎన్నో తంత్రాలు పన్ని పగరచన చేశావు గనక స్వ-తంత్రకవీ! నీకు అనర్హమైన గౌరవం, ముప్రసిద్ధకవులతో నామసమన్వయం సంగ్రహిస్తూ యిది విచారించి నీ వెనకటి చొంకలు నిద్రపకుండా ఇప్పుడు ఆగుతాను. లేకపోతే మువ్వ ఆగుతావా! నీన్ను కవి అనడానికి మరోరి కియ్యితరుణి! ఎరువు వేసే అల్లా అనుకోగలిగితే, నేను అయిదానిగు

లకి కన్నుగీటునకి నన్ను ఇల్లా ఎత్తేస్తారే ఆకాశందాకా!
 ననుమాత్రం తక్కువ తిన్నానా! నీకు ఉండని నువ్వు
 భ్రమించే బోడి బొప్పాయికవితాప్రజ్ఞే కాకుండా నీ దగ్గరకలి
 కంలోకి కూడా దొరకని సుగ్రహి పునేర్పరితనం ఉండే
 నాదగ్గర! దాన్ని చూసి నువ్వు ఇంత ఏడు పెందుకురా, నీ
 ఏడుపు టాకీలియ్యా! మాటలు ఏమకడివి జీవించే మానవు
 లులో కొండకు తప్పపుట్టడంవల్ల నాకు తలవంపులు అయిపో
 యున్నాయి, వాళ్ళు నాకుమలేనే మొదట్లో మాటల అమర
 కంలో వేర్చు చూపించినా బెడని నేనరికి కాళ్ళమీద పడడం
 శుమాపగు గొడుగోడం, అజ్ఞానం దాఖలుచేసుకోడంలాటి
 అజ్ఞాపస్సు చేస్తున్నాడు, వాళ్ళు భయస్థులు, భనాపహరణా
 నికే దిక్కు లేకపోతే, ప్రాణాపహరణానికే అడుపాజ్ఞ లేక
 పోతే, వస్త్రాపహరణానికే టికాణ లేకపోతే, ఇక పదాపహర
 ణానికా చిక్కిస్తా! ఇంతమాత్రానికి భూమిని కంపించమ
 న్నావా, తోకచుక్కని తోకఝూడించమన్నావా! ఛీ! పో!
 నేను సోగేసి చెబుతున్నాను, బాగర్తగా విను, విని నీదిక్కు
 న్నచోట చెప్పగో! నాకు నువ్వుపుట్టించా వనుకుంటూన్న
 మాటలభయంగాని, నిన్ను పుట్టించిన బ్రహ్మభయంగాని
 లేదు, ఎవడు చూడొచ్చాడు పోదూ అని కాదు నేను ఈనే
 ద్యుతో నాగొల్చి మాటలు పోగుచేసింది! ఎవడు చూసిఎంతె
 య్యగలజో చూస్తాను రమ్మను అనే ధైర్యంతో! నీసప్తకట్ల
 రచనని నేను తెలిసే వాడుకున్నానోయ్, అచ్చుపడ్డంతోటే
 చచ్చిపోయిన కవయ్యా! ఇంకోరి రచన మంటే అని చెప్ప

గుని సత్కరించడం ఆ తి నిశ్చింతపని. తేలికపనీ, గొప్పపనీ, ఖచ్చితపనీ ఏదీ లేదోయ్! అప్రయోజకం! నిన్నంతో మెచ్చి నిన్ను మిక్కిలి "సన్ని" రించడంతోనూ నేను దాన్ని ఎత్తుకుంటే, అక్షరజ్ఞానం తడబడే ఘటాలు ఆ పనిని "సన్ని" రించడం అంటున్నాడు! వాళ్ళ మాటలు మరి కాసిని వింటే నువ్వు ఏడవడానికికూడా పనికిరావు ఒరేయ్! అగు అన్నట్టు నాయులు! నారాజ్యం! నువ్వెవడవ్ నాకు ద్రోహం కట్టడానికి! నువ్వు ఏడిచినంతమాత్రాన్ని నాది నేరం అవుతుందా! నా పని నేరం అని మనలో మానికి తొం భైమంది నువ్వు చెప్పినా గ్రహించ గోలేదుగా! ఇక తక్కిన పదిమందిలోనూ తెలిసేవాల్సింటే వాళ్ళకి నన్ను శిక్షించే మార్గం లేదుగా! అదీ, అధికారమూ కూడా ఉన్నవాళ్ళకి నాదే మోత వినపడ్డంత ఖంగున గుండెడుకూని వినిపించక పోవచ్చుగా! కవికి సొమ్ము అడవి, అంకితు, అబ్బదు, అగడు గనక వాడి ఐశ్వర్యం అంతా వాడిరచన, అది మాట వ్యాపారం. మాటలు ఎదురుగుండా పెట్టినప్పుడు అవి నోటి మాటలో, గుండెమాటలో, ఎవడినోలో తేల్చడం దుర్లభం అందుకని అవ్యుపద రచన లగాయించి నాదే అనడం అంత బ్రహ్మవిద్య అదేగాని రెండోది లేకని నువ్వు బాత్రిగా గ్రహించినట్లు కనపడనే! ఓరీ చవటా! ఇప్పుడేనా నీకు మరి గాని, ఇంగిత జ్ఞానంగాని, నేర్పుగాని, బయట వెరుపుగాని ఉంటే నీ రచన నేను చెప్పాయించేసి, నా పరం చేసుకున్నా పని నువ్వు మొత్తుకునేకంటే నా నవ్య రచన గడుసుడనంగా

మర్చి నువ్వు నోట్లో చేసుకుని, దాన్ని నవ్యశరం చేసి, అది నీ చేతి అని చెప్పుకో! నీ రద్దానా! కావలిస్తే నీళ్లు పట్టా, ధారపోసేస్తాను! ప్రచురణవల్ల ఏకలాభం ఏమిటి అంటే, పేరుఅచ్చుగో! ఎక్కడం, ఆ పేరుకి కి చిల్ ప్రచారం, తద్వారా ముంగుముందు, అసగా వీలైనంతవరకు వ్యక్తి, మరణి చేశాపల ఎక్కలైన పెద్దగాభ ఉండవచ్చుననే ఆశ- అంతమాత్రానికి అంతగృహానికి నేను నా గొప్పబుర్ర వ్యయంచేస్తానా! అది కాస్తా అర్జి చుకోవాలి నేను చెమట ఓడుస్తానా! మది ఎక్కేస్తానూ! లీలగా యత్నించి జోరుగా నెగ్గేస్తాను, అన్నీ మార్గారే! ఇదిగో హింపిల్డో! బాగు పడు! -

సరిగొచ్చి అన్యభాషాగ్రంథం ఇంకా నావాళ్ళు ఎవరూ కొని ఉండరు గనకనున్నా, మిక్కిలిపాత అన్య భాషాగ్రంథం చాలామంది పాఠకులు ఇంటారు గనక నున్నా అటువంటిది నాభాషలోకి మిక్కిలిమిక్కి దింపేసి ఆరచన నా స్వ త, అనేస్తాను, దాంతో జనం, ఆ రచనలో ఉండే గొప్పతనాని కంటికి మూలకారణం నాబుర్రలో ఉండే గుండే అనిపిస్తే, అదే తమరు తింటూ చూ అనిపిస్తే భ్రమించి నానామస్మరణ చేసుకుంటారు. అలాగే పాఠరచనలు తెచ్చి వాటిల్లో నామవాచకాలూ, పాత్రల పేర్లూ, స్థలాల పేర్లూ, సంస్థల పేర్లూ మార్చేసి తాళాగా రచన తయారుచేసి అది నాపేరట ప్రయిస్తాను కొండరు అనమర్థాలు

ఇల్లాంటిమామూలు చెయ్యగ లో కొన్నికొన్ని మాడలుచె
య్యడ వల్ల పట్టుడి పోతాయనని, నేను అణిచేసినవాణ్ణి
గనక నాకు తెలిసేను లేపోలే, పాసిచిన పట్టుగుని నాని
రూపం మార్చేసి కొత్తగర్వహం నా స్వంతం అంటాను.
పద్యాన్ని గద్యంకి ద ముక్కలుగొడతాను, గద్యాన్ని గు డ
కొట్టి పద్యం చేస్తాను పురాణ ప్రబంధశతకాలలోంచి ఏమి
ఎప్పుడు ఎంతవరకు ఏరకం ఏరూపంలో భావలిప్తి అట్లా
పుచ్చుగుని అది నాదే అని, సన్నచ్చి అడిగేటంత విచిత్రపని
పండితులు చెయ్యరుగనని పామరుల్ని హడలగొడతాను.
నాటకాలూ వాట్లవంటివి అన్న సుభాషణమూటలేగనని అవి
వీధులనూ, బజార్లనూ పడిదొంగ్లే జాతిగనకి మెడమీద
లిపిఉండి, నాడి సరగ్గాకున్న ప్రతివాడూ అవి పోగుచెయ్య
డానికి అర్హులేగనని, వాళ్ళల్లో నేను మొదటివాణ్ణి టాను.
నవలని పట్టుగుని కథచేసి, కథని పట్టుగుని నవలగా విస్త
రించి స్వంతం చెయ్యగోడనికి నేను వ్యవహరిస్తాను గనక
నాకు ధక్కలేదు. కథలన్నీ ముసలమ్మలచేత ఉత్పత్తి.
చెయ్యబడేవిగనక నేనూ మా ముసలమ్మచేత వడికిచాను,
అదిగాదే అనచ్చు, కాని అగమ, అగోప, ఆశేశ, స గ్రహణ
విస్తరితాల పరివర్తినికి మూలసాధనలుగనక, యాథార్థ్యం
దాచడానికి వాటిని ఉచితంగా, అతి కాకుండా వాడాలి,
ఒక్కొక్కప్పుడు నేనుమరీతోడులో మరీ జోడుగా రచించే
టప్పుడు, ఎవడిదో నీబోటి పాతచచ్చినాడి చవటపద్యం
ఎక్కించేసుకోవలసిన అవసరం నాకొస్తుంది. అంతలోందర

గోనూకూకా కాస్త వీలుగూనుగుని మూర్ఖు చెయ్యగ
 లేమో గూస్తాను కండ్ల పట్టుగుని గీతవాలకం వచ్చేలాగు
 చెక్కిస్తాను. చ పకమాల ఉంటే గుప్పేమాల చేస్తాను.
 శాస్త్రాలానికి మసిపూసి భట్టాకంగా మారుస్తాను. పాతిప
 ద్వారా ఉండే సనూసాలకి పట్టకాల్లు పట్టింది. రబ్బరుబన్ని
 యన్నిగచక తిరగా బోర్లా తిప్పివట్టు తిరగేసి అగొత్తగు గూగుం
 నాడే నటాను. అంతమాత్రం బైమ్ లేనప్పుడు, పాతిరచన
 వెలికి, అది గామనమ్మకి మిక్కిలి అపరాధం కలిగింది నేను
 మట్టుకి ఇది ఎందుకు రచి చేసినా, నేను రచించుదాం అని
 అనుకుంటూంటే నాకంటే ముందు వీడెవడో రచించి
 ఇట్టో దాచుకోక అచ్చుపూడా కొట్టాడే అనినూకా నాకు
 తోస్తే, ఆ రచనని అక్షరాలా లాగేసి నాడే అని ప్రచారం
 నిమిత్తం పంపుతాను నీకుయివల్ల పత్రికలు బహుళం అయి
 తరవాత రచనాప్రచారానికి ఇంకాటం తగ్గింది. పత్రికాధి
 పతుల్ని, వాళ్ళకుండే అందరిలో, దగా చెయ్యడం నిమిషం.
 ఎంచేతుంటే తిగాదావచ్చేవరకూ పత్రికాధిపతికి నేను నాడే
 అని ముప్పిస రచన నాకప్రసో కాదో, తెలియజానికి బోలె
 డుంజాలిగనకి, తెలియకు పాతిరచుత బతికుంటి పేదీగనక
 పెడితే యీనూపనలు కొయికోడానికి పత్రికాధిపతులకి
 నేను మహామరుం కలగ చేస్తుంటాను గనక నేను వాళ్ళు
 వైవాణ్ణి! అదీకాక శివాకారాల్లాగ ఉన్న పాతిరచనలు
 కొన్నిటిని పాతిరలోంచి పెల్లగించి అవి నాపేరట అచ్చు
 కొట్టనకి, బహుశా నా నామధేయ సాంగత్యవల్ల

వాటికి ప్రాణప్రతిష్ఠ అయి, వాటిని దనం జాబ్బుకోడం మొదలెడితే వచ్చే పూయంగా పోసి ఆ చచ్చివాడికికూడా ఓ అణా వాటా ఇయ్యచ్చును. ఇంకా, ఎదురున్న సాతరచనయొక్క పేరుగాని, రచయితయొక్క ఇంటిపేరు అసలు పేర్లు గాని దొరక పుచ్చుకుని వాటిలో భాగాలు పంచడంగాని, దించడంగాని, కుదించడంగాని, పంచడంగాని నాకు అనుకూలించి నారచన శంఖతీర్థం అయ్యేలాగు కలిపిస్తే అల్లా చేసేసి కావలిసుంటే నేను తిరవారి మాట్లాడితాను ఒకప్పుడు నా పేరునే పరివర్తనం చెయ్యడంవల్ల అది భరితఖండంలో ఇతర భాషల్లో గొప్పవాళ్ళి పేర్లల్లో జేరిలాగేగా పలుకుతున్నాడీ అంటే, అల్లా చేసేసి నారచనకి విలప లేవకొట్టస్తాను. ఎవడేనాగనక నన్ను తన స్నేహితుడుగా ఎంచితే, వాడు అప్పట్లో ఏం రచన చెయ్యవలసివచ్చాడో వాణ్ణి అడిగి తెలుసుకుని, వాడిరచన పూర్తిఅయి ఇంకా ప్రచారం కాకుండానే నేనే అతని గతులతో వేడివేడి గురుకు పాశంపట్టి ముందుగానే ప్రచురిస్తాను. వాడుగింజుకున్న నన్ను చేసేది ఏమీలేదు, ఎవడేనా తనవ్రాతప్రతి నన్ను మాడమనిగాని, నేరూస్తాను నాకు ఓమాటుఇయ్యి అని నేను అడిగినప్పుడుగాని, ఇచ్చాడా, చచ్చాడే! ఇహ వాడిరాతి అంతే అనుకో! నేను అసలుకి ఫోటో తీసేమిగుని, అసలు చెనక్కి పులిచేయూ, “ఇది కాగులేదు, నిద్ర చెప్పాలంటే చాలా ఏడిసిపట్టును, దీన్ని పైవేటులో దహనంచెయ్యి! నీకు పంట్లో సరిగా లేకపోతే పోసి సహగతునం వద్దులే! ప్రపంచానికి అల్లాచెయ్యకపోతే నష్టం” అని వాడికి గులహ ఇస్తాను. మరి వీలేకవస్తే చూత

ప్రతి నేనే ఉంచేసుకుంటాను. ఉంచేసుకుని, నా ప్రాతప్రతి
ఒకటి ఉంచాలనిన్నీ. నాకు ఎవడైతే అసలు ఇచ్చానో వాడికే
నేను లోగడ నాది ఇచ్చి ఉన్నట్టే జ్ఞాపకం అనిన్నీ, అది నాకు
వాడు తక్షణం పంపకపోతే వాడి మీద నేను చర్యచువు
తాననిన్నీ కబురుప విస్తాను. దా లోటి వాడు ఆస్తి నాస్తి
అవడమే కాకండా ఋణం బంధం కూడా వర్చడి నోరుమూసు
కుని కాళ్ళపేరాల కొస్తే అపరాధం వుచ్చుకుని వదిలి పెడ
తాను. తూర్పురాతల్ని ఎడమరకి గోకేసి విరుద్ధంగా తయార
చేసి నా వస్తేస్తాను, ఉత్తిరాది రచనల్ని దాక్షిణ్య లో
లాగేసి నానా మృనేస్తాను నేను అసాధ్యుణ్ణాయ్, వెన
కయ్యూ! నువ్వు కాదాయీరే. ఈ ఇంకా భాగంగా కూచుని
రకరకాలుగా ఏడవాలిగాని ఎ జెయ్యగలవో? ని వశం
టాయ్, నా ధరిమేనా రావడం, నా క్రియని శంకించడం,
నన్ను కాడనడం నా కృతి అన్యూడి దనడం, అందులో
గ్రోహం ఉండనడం! ఋణం ..ని బాండ్! ..ని తరమా!
పైగా, ని సత్తులలుర్రకే ఏదో అఖ-డిభావం లోచి దని
ఎగురుతున్నావే, నా అంతవాడికి, నీకే లోచగలిగిన దిక్క
మాలిన కిక్కుర్తి అవకలివక బుద్ధిహీనపు ముక్కులు
సరిగ్గా ఎందుకు లోచిఉండి ఉండకూడదూ అంటా! ఇల్లాంటి
నెత్తిమాట ఇప్పుడంటే పైకి అన్నీవ్ గాని, ఇహ నెప్పుడూ
అని చివాట్లు తివకు, ఈ మాటలో నిమిష నాకుండే గౌర
వం అంతా పోయింది.

అయితే, నీకు సలహా చెప్పేవాళ్ళు లేక పాడియినావు,
నాకు తిప్పతుందా, మరి, ఇల్లాంటి నొకరి! జెబుతి, ఎను!

ఓకీ ఎంగిలిచెద్దా! నెలుగు గజభాష కాదు! మహాధికార్లకి
ఇది తెలియదు, కాదు వచ్చినా రాదంటాడు. రాదంటే
గాని నువ్వు గౌరవించవు నువ్వు గతి చివరరచార నీ కిది
జ్ఞాపకం ఉంటే (- నాకు జ్ఞాపకంలేదు పొమ్మనేస్తాను!),
దేవుడితో (— దేవుగంటూ ఉంటే!) చెప్పగండి గాని లే
అమ్మా! ఊరులో! నీకింత అభిమానంగనక, నాయనోయ్
చూడు! రచన ప్రచురించడం మానెయ్! నాయెడట ఒట్ట
ట్టుగో, చూస్తానూ! చూనేసి మరోపని చూసుగో! ఒక
వేళ ఉండబట్టలేక, అభ్యాసం అయిపోయి, మాటపాకం
ఎదేనా చేసేకావా, అది పదిలంగా బుట్టలో పెట్టి అట్టేపెట్టు
గుని, నిర్దవప్రదేశంలోకి వెళ్ళి, భూమ్మీద నువ్వు నుంచో
దల్చుకుంటే భూమినితప్పు కడమభూతాల్ని ఆక్కణ్ణించి పాగ
నాసి, నీరచన పైకితీసి నువ్వేగబగగా కంటిలోచూసుగుని,
నీ అపూర్విత్వానికి నువ్వేనూనసికంగా యోగ్యతాపత్రం
ఇచ్చుగో! ఇంత ఎన్ను విసిగెత్తించావ్ గనక మరి కయ
చెయ్! శీఘ్రంగా! నేను నీకు నిబాగాకుడా ఏగో ద్రోహం
చేశాను గావునని జనం అనుకోగలరు! నడు!”

అని వెనకయ్యని పరామర్శిచి, కర్ర నెచ్చి చాడివీపు
యొక్క సలుపు అడ్డం విమూలకొలతలు సిగలుగు కొలిచి,
అతని తిక్కవదిలి.దని అనిపించి, నోరు మూసుకునేటట్టు
చేసి, అతణ్ణి వడి వడిగా పాలిమేదాకా చాటి,చేసి వచ్చి
నచేలన్నానం చేసుకున్నాను! ఎల్లా వచ్చిందో! .

చారుదత్తరావు ధోరణి

నన్ను చిన్నప్పుడు కొంతకాలం దేవుడు అని పిలిచే వారని చెబుతారు. కాని, అంత చిన్నపేరు నాకు బొత్తిగా పొట్టి అయిపోవడం గ్రహించి త్వరలోనే మానాశారట, ఆ పేరుతో నన్ను వ్యవహరించడం! నాతల్లిదండ్రులు మొదటే గతించడంవల్ల వాళ్ళని నేను ఎరగనే ఎరగను, వీడే వాడిలి పోయింది. నా పితౄర్జితం ఓముసలమ్మా, కొంత ఆస్తీనూ, ఆవిడే వండి పెట్టేది, పెట్టింటదీపం పెట్టేది నన్ను ఓ ఆయన పెంచుగోపాలని చూసి, దత్తిరావు అంటూ పిలవడంకూడా మొదలెట్టాడు అప్పడే మహా! వారంతిరక్కుండా ఆయన పెళ్ళామూ, ఆవిడ ముగుడూ కూడా ఆఖరైపోయారు, మరో ఆయనా అందుకే ప్రయత్నించాడు, ఆయన పెళ్ళాం పని అంటే అయింది, అక్కడితో నన్ను పెంచుగోడం గురించి నెలసినంత మట్టుకీ ఎవ్వడూ తలపెట్టడంకూడా మానుకున్నాడు. నేను ఇంగ్లీష్ డిన్న సమయంలో మురలమ్మ తను నాకు చేసే సాయం ఏదో చేస్తూ నాకేసి చూస్తూ ఊరుకోక నేను అడగ నప్పుడుకూడా అడ్డమైన సలహాలూ ఇవ్వడమే, అందుకని ఆవిడమీద నాకు ద్వేషం కూడా బయల్దేరింది. నా స్వతంత్ర్యం నా రాజ్యం, నా ప్రజలు, నాగోరు—ఇవన్నీ ఈ ముసలమ్మకీ ఎందుకన్నాను అయినా, 'అయినప్పుడూ కానప్పుడూ నన్ను కాల్చుకురిని

నన్ను రెచ్చగొట్టేది. నేను అనేక రంగుల నాజాకుర్తియి
 అవిణ్ణి తిట్టేస్తూంటానంటే, చావనా మరి! పెళ్ళిచేసుకో
 పెళ్ళిచేసుకో అంటూ అవిడ ఏకరొడ! “అంతయిచ్చైతే
 నువ్వుచేసుకో డర్టీగూస్” అని అరిచి అవిడ నోరు మూసే
 స్తూంటాను. నావల్ల వంశానికి, తనకీ అప్రతిష్ఠ వస్తోందిని
 ఒకనాడు ముసలమ్మ గణుగుడు సాగించింది. అప్పట్లో నేను
 చాయా అన్నం తింటున్నాను అవిడ రిమూర్సువల్ల నాకు
 మిక్కిలి ఆనందం వేసి, ఆ మూలవిరాట్టుని అభిషేకించడం
 విధిలా కనపడి ఎంతో సదుద్దేశంతో అవిడ రేపునత్తిమీద
 కంచిడు వేడిచాయా పదిలంగా చిందకుండా తోర్లించాను.
 తక్షణం అవిడ స్పృహలోకివచ్చి బాష్పాలు తుడుచుకుంటూ
 లేచివెళ్ళింది. కాని, ఈవృత్తాంతం వివి ఒక ఊరకవి నా
 మీద తక్షణం ‘పన్నడం’ సంకల్పించి, నన్ను చారుడత్ర
 రావు అంటూ వ్యవహరించి ఒక పద్యాలయం తయారు
 చేశాడు. ఎంత చెడ్డా, ఆ చూటకట్టు పద్యాలు గదాలని
 వాటిని ప్రోక్తాలకిం చే జమకట్టేసుకున్నాను కొంతకాలం
 అందరూ నన్ను అల్లాసే పిల్చేవాళ్ళు. అదేమయితే, ఉన్న
 చూట అట్టేదాచకూడదు-నేను చిన్నపిగుగుని, అఖండుణ్ణి!
 నా మేధ పండితులకి లొంగే రకం కాదు నా ప్రజ్ఞ అపూ
 ర్వప్రజ్ఞ, మూర్ఖులు నన్ను పడితపుత్రుడన్నారని తెలి
 సింది. వాళ్ళమీద కసికొద్దీ నేను మానాన్నని పండితజనకు
 డంటున్నాను, నన్ను మామూలు మనుష్యుల స్కూలుకి

ప పించడం మా మురంమృగి బుద్ధిలే దనకానికి ఋ+వుల్లో
ఒకటి. నూళ్ళల్లో పొట్టకక్కుర్తిపంతుళ్ళు చెయ్యడానికి
ప్రయత్నించే పనికిమాలిన బోధవల్ల నా అసాధారణపుబుర్ర
చాలావరకు ముండగించిపోయింది కాని, అటువంటి బోధనే
గనక-ఆకాస్తాగడ-నాబుర్రని అంటుగోతుండా ఉండిఉంటే,
ఈపాటికే నాబుర్ర దిరుసు ప్రపంచం అంతటా పాముకు
పోయి ప్రపంచాన్ని గిలాబా చేసేసిఉండేది కాని, ఎంత
పాడవులేనే గనక. పాడుకాగా నిలపగలిగిన ఆ కుంటినహజ
ప్రజ్ఞతోనే నేను పరీక్షల్లో పిల్లి మంతరాలు విశేషం లేకుండా
నెగ్గి అనుమాన రహితంగా చదువు గురించిన పురుషు గడి
చాను అనగా, రెండు కాళ్ళనాళ్ళలాగ నేలమీద నడవవలి
సిన అవసరం నకు ఆ దెబ్బతో తగ్గింది అఖాతంలాంచి
లిప్తలో అనాంసాగా లేచి పైకెగిరి విద్యాలయ పూర్తి
కూడా చెయ్యడానికి బయల్దేరాను. ఇంత అకస్మాత్తుగా నా
ప్రజ్ఞతిగ్గ వైభవం ఎల్లాపట్టిందా అని బాకబుచెయ్యగా,
నా కుడిభుజ మీద శంఖం, ఎడ భుజ మీద చక్రం ఉన్నట్టు
ఒక చర్మజ్ఞానునిర్ణయించగలిగాడు. అవిపుట్టుకనించీ అక్కడే
ఉన్నాయని, దరిమిలాని అవి స్ఫుటం అయినాయనీ, తక్కిన
వాళ్ళకళ్ళకి అవి ఆనవని, అయినా చెప్పడుమాటలు వినినిరు
త్వానా పడకూడదని ఆరివి తీర్మానం నా జాతకప్రభావం
యొక్క పంపంపొక్కగానే, నన్ను చాలామంది 'శంఖచక్ర
రావు' అని పిలవడం ఆలవాటు చేసుకున్నారు. అదిలగాయతు,

పోతే పోయింది, ఏ శాశ్వతం, నామస్థాకస్వమేవా సాధి చు
దాడ వీలైవలెనరకుండానే ఉత్సాహంలో పడిపోయా
నని చెప్పడానికి నాకు ఎంతమాత్రమూ సిగ్గులేదు. ఇక నేను
ఈ భూమిమీద ఉండగల ఏ ఉత్తమోత్తమపక్షవీశిఖరాని
కేనా సరే ఎరడనీకీ, ఎగిరి లక్కడ వృథావగా నిశ్చిం
తగా క్రియాశూన్యంగా అవ్యాచారంగా నిరంగిరి గా
కూర్చోడానికి అర్హుణ్ణి. నేను కొంచెం శ్రద్ధపడితే చాలు అంత
వాణ్ణి నేను కాగల్గును అందకు కావలసిన పరిణామాలు
యూవత్వా నాకు సక్రిమి చా యన్న చూతు! ఆనాటి నా
కిప్పుడున్న మహాగుణాల్లో కొన్ని నేను తరిద్రులకి దాన. చే
సినా మిగతావి బద్ధుడనైతికి చాలు. కబట్టి, నేనో రేపో
నేను నిరంకుశంగా భూచక్రంగాని, దిప్పిరింగాని తిప్పడానికి
వెళ్ళగల నంటూన్నప్పుడు, ప్రస్తుతిలో అంటువంటిపనే
(నేను ముదుకాలంలో చూపెట్ట పొయెటంతసామర్థ్యం
చూపెట్టకుండానే) చేస్తూన్న ఘటాల్ని చూస్తే నాకు గౌర
వం ఎందుకుండాలి? ఇక తక్కినవాళ్ళలెళ్ళి నాకనలేమిటి!
అంచేత, నేను ఇతరులప్రజ్ఞ గణించను, గుర్తించను,
చూడను. నా ప్రజ్ఞముందు ఇతరులకు అసలు ప్రజ్ఞ ఉందనే
అనుకోను. నాతో సమ సమైనవాడు నా పిహిలక్రేటిలో
అరుదుగా ఉంటాడేమో అనేది చాలా నాసి స దేహం,
నాకంటే అధికుడు ఇక ఛస్తే ఉండడు అనేది సిద్ధాంతం నేను
ఏ గ్రహంలోనూ, ఏ స్థలంలోనూ, ఏ సందర్భంలోనూ, ఏ
వ్యక్తిని ఏ దుకూ ఖాతరీ చెయ్యవలసిన అవసరంలేదు.

నాశూదయంచాత్రమే విష్కల్యమం, కడం వన్నీ కళ్ళు
రకం అని దెబ్బలాడి కుమ్మేస్తాను. నాకు తోచింది ఎప్పుడూ
ఒప్పు అనిన్నీ, నాకుతోచడమేమిటి ఒప్పుకాకపోవడమేమిటి
అనిన్నీ నామరిం. అంతేకాదు, నేను ఇంకోరికి తోచింది
చిందీ, ఇంకోరిచేత చేయించి దీ కూడా ఒప్పు అంటాను.
అటువంటిదానికి అడ్డతగిలి అది తప్పు అనడంకి ఎవడేనా
సాహసీస్తాడా వాడి పని పికారే, అనగా మట్ట ! ఎంచే
తంటే, నా అద్వితీయ ప్రత్యేకాక, నాకు కొన్ని ప్రత్యేకాభి
ప్రాయాలూ, అతాకికాభిరుచులూ, అనాధారణ స్నేహాలూ,
అతీతసాహసాలూ, అగమ్యగమ్యాలూ, సరి కుశధోరణులూ
ఉన్నాయి.

నాలభిప్రాయప్రకారం మా నానమ్మలాంటి వాళ్ళు
ఎందుకు వుట్టారూ అంటే నేకోరినప్పుడల్లా డబ్బుపంపడానికి,
ఆవిడడబ్బు పంకపోయినా, తక్కువప పినా, పూపి ఖర్చు
వయనం అడిగినా ఆవిడికి ఓమోతాయ ఇవ్వడంలేది నాకు
తెలుసు. వుస్తకాలకని, పరికరాలకని, జరిమానాలకని,
చందాలకని, పరీక్షలకని, దొంగలడ్డరని, అనవసరపుదొంగ
సతం నామీద మోపారని మా నానమ్మకి నచ్చ చెప్పడానికి
యర్పించి, ఇటువంటి సలసులు చెప్పినప్పుడు ఒకవేళ,
ఆ ముసలివరుకు నమ్మకపోతే, స్పష్టమైన తీసుకుంటాననిగాని,
నల్లమందు తింటాననిగాని, అసలు అటువంటి వాటి మిత్ర
ణం తినేసి చచ్చిపోయాననిగాని పొరుగుూరల్ని ఒక్క అల్లి
గ్రాం కొడితినా నాకు కావలసినకంటే ఎక్కువ సామ్య

గిరాగిరా తిరిగి ఊడిపడుతుంది. కాని, అవిడ పూర్వకాలపు మనిషి. చెంపకాయ వెయ్యడానికి చెయ్యి ఎత్తుతేచాలు, ముఠుచుగుపోయి ఇంట్లోకి పరుగూ! అంతమందిది గవక పోసి అని చెప్పేసి అవిగ్ని తమిచి వసిలేస్తాంటాను. తక్కిన ప్రపంచపు శ్రీలంకా నాకు వేళాలోలానికి పరిసే. అంచుకని. ఎవళ్ళవ్విదాననారే నాయిప్తువచ్చిన రింకాయ - చీకట్లోంది గాని, చాటున దాక్కునిగాని, సమూహంలో దూరిగాని - ముఖవర్చస్సుగుర్తు తెలియకుండా మీద దెబ్బపడకుండా చూసుకుని నిర్భయంగా పేల్చేస్తాను దాంతోటి అవతల బాళ్ళ గౌరవం తమిగమీ లేచిపోయి వచ్చి నన్ను వంచడం వల్ల నాగౌరవం బలిసిపోతూంటుంది. అసలు పిచ్చిప్రస్థాదుణ్ణి గురించి వెట్టిపోలిన్న చెప్పిన నీనపాదం కొంచెం సవరించి "కన్నుదోయికి సవ్యకాంతి లక్ష్యార్థన భార్యభావముచేసి పరగువాడు" లాగ మార్చేస్తే నాకు సరిపోవచ్చు. విద్యా వంతులంటే నాకు నమ్మకమేలేదు. విద్యవల్ల-అంచులో నేను చెప్పబడే విద్యవల్ల - బొత్తిగాలాభం ఉండడని నా అనుభవం. విద్యవల్ల వినయం రావలసిన అవసరం లేకని రాసిస్తాను. అంచుకిని "విద్యయుగగును" అనే పద్యాన్ని "విద్య యుగగు నవినయం బవినయమునను బడియు పాత్రిత" అని దీర్చివెయ్యడమే బ్రతుకు తెలివంటాను. అనిగా, ఈవిద్యవల్ల అవినయమున్నూ (అభినయమున్నూ అనిపారాంతరం), దానివల్ల చేతికి పాత్రానూ వస్తాయని అన్వయించుకోమని నా హెచ్చరిక! పెద్దలంటే గౌరవించాలని కొండ రంటారు.

కాని, సిగ్గుభిడియాలు లేకుండా నాకంటె వెనకేపుట్టిన జుతుజనం నాఅంత నాగరికతలేని శు రలుగజక వాళ్ళని పాటించవలసిన అగత్యం నాకు లేదు. సరిగదా, వాళ్ళమాట పట్టుకునివేళ్లాడే వాళ్ళని నిజంగా వేళ్ళాడనియ్యాలని నామనవి. నాకు డ్రెస్సులూడ సరిదా. మాయాలుమనిషికి కొన్నేదుస్తులు. నాకున్న పూట్లు నాకే తెలియవన్ని నేకొన్ని చెప్పల రికాలు వంసని చెడితే ఓపాపు ఏర్పడచ్చు-యామ్లో నడవడానికి ఓరకం, లెట్రీన్ కి ఓరకం, మైరుకి ఓరకం, ఆటలకి ఓరకం, సినిమాకి ఓరకం, ప్రయాణానికి ఓరకం, ప్రయాణానికి ఓరకం, గుళికి-ఓరకం-ఇల్లా ఉంటాయి. ఈమాత్రమేనా లేకపోతే నా గౌంవం డాగుపడిపోవచ్చు, నా పాదాలు నొచ్చుగోవచ్చు. నాకు వ తరికం భోజనం అసహ్యం. కొత్తరికపుడైనా నేను చాలా టూచీగా లేనాను. స్వయంగా కాక, స్నేహితుల్లో ఎన్ని సార్లేనా నేను అల్పహారి స్వీకరిణ చెయ్యగల్గు. తాంబూలచర్వణం నాకు అవసరం. దానివల్ల నాలిక బండబాదుతుందనీ, తిత్వం వేడకుతుందనీ కొందరు శిఖామణుల ఉద్దేశం. వాళ్ళు అసలిత మూర్ఖులు. ఏమంటే, నానాలిక్కి బండబారడందో షంకొత్తగా పట్టడం అసంభవం అనిన్నీ, నా తత్వం మరి వేడక్కడానికి వీలేనంత ఘోరకం అనిన్నీ బాళ్ళెరగదు. నేను నిత్యధూప త్రియణ్ణి నా అంతరికస్నేహితుల్లో ఏరకం ధూమకంచనా సరే, ద్రావక చనా సరే పుచ్చేనుగోడానికి నేను చెవికోసుకుంటాను, ఆరగి పుకి వీలైన ఘోరపథ్యాను

పదార్థాలు కొల్లలుగా దానం చెయ్యడంలోనూ, అంతకంటే ఎక్కువగా దానంపట్టడ లోనూ నాకు చాలాసరదా. ఆమాత్రం ఇచ్చి వున్నప్పటికీ కట్టనివ్వకున్నా సరకానికి రవాణా కట్టినే యమవాహనానికి విశ్రాంతిగా దొరుకుతుంది. నాకు పరీక్షలు, ఈ ఎంప్లీ అత్యయిది, పరీక్షలు ఉండి తీరాలని నాపట్టు కల ఒకే ఒక రావుమీద యాభై అచ్చు పేజీలలోని గ్రంథం యావత్తూ నన్ను చీమలకాదులాగ బ్రహ్మలిపిలో నూదిమొ నతోగాని అతిసూక్ష్మంగా పరీక్షచోటికి పట్టికెళ్ళగల నేర్పు నాకుంది ఆ నేర్పుగలవాళ్ళని పోషించడం నాముచ్చట పరీక్షలో కాపీ చేసేవాడే మిక్కిలి చురుకైన వెలివి గలవాడని నామాత్రం. కడింపాళ్ళు అక్కడా అక్కడా ఏడుస్తూ ఈడుస్తూ అనేక కాలం వెచ్చించి నేర్చుకోగలిగిన అంశాలు, కాపీ చేసేవాడు క్షణంలోనే నీటుగా గ్రహించగలగడం ప్రత్యక్షం చేస్తాడు గీనక వాణ్ణి ఎక్కువగా ముచ్చడం నాకు సరదా గనక శుభన్యాయం. పరీక్షాధికారులందరినీ ఏకలాటగా తుడిచెయ్యగల విషవాయావుని కనిపెడుతున్నాడు నామి త్రుల్లో ఒకడు అతని పూర్వమే పతనగ్రంథాలు రాసేసిన వాళ్ళంటారు, వాళ్ళనికూడా మాయ చేసే ఏర్పాట్లు మరచి పోవద్దని బాడితో చెప్పి కట్టుదిట్టంచేశాను వేడుకకోసం ఉద్దేశింపబడ్డ నాటకం, సినిమా, సర్క్యస్ వంటివి అవశ్యం నేను వెళ్ళి తీరవలసిన వనినీ, అక్కడ నా అందచందాలూ నా తెలివితేటలూ, నా మర్యాదలూ, నా వాక్ స్వాతంత్ర్య విశేషాలూ, నా చమత్కారరసితలూ చూపించడానికి

అవకాశాలు మరీ ఉంటాయిగనక, నాకు అవి చెప్పలేని
 సరదా, ఆకాశరామన్న ఉత్తరాలనేవి రాసినవ్యక్తిని వ్యక్తి
 కరించకుండా యాథార్థ్యాన్ని బైటపెట్టేస్తాయిగనకనున్నా,
 ఎంత చచ్చిచెడి అయినా యాథార్థ్యం ప్రకటనచెయ్యడం
 మానవధర్మం గనక నున్నా నేను అట్లానే రచిస్తూంటాను.
 తెలుగులోకుడా పైపుయంత్రాలు వచ్చాయిగనక, ఇదివరకు
 నేను ఇంగ్లీషులో నడిపినంత విరివిగానూ వీటిని తెలుగు
 లోనూ బనాయించడానికి వీళ్లు కనిపిస్తున్నాయి! అర్థరాత్రి
 అయినానరే కాదుచీకటి అయినానరే ఆవతలగోడవెలుగూ
 ఇవతలనాముఖంతలుకూ సాయంగా నేను ఆంధ్రాంగ్లకుడ్య
 రచన చేస్తానుగనక, నా రాత ఎంతమసి అయినా తాత్కా
 లికజీవితోభేనా కలిగించవచ్చు కాబట్టి నా ఆదర్శమూర్తిభ
 వించినట్టుగా ఆనందిస్తాను. పేరుగలవాడిమీద త్వంకారప్ర
 యోగం, వివాహసందర్భాల్లో అమంగళ చర్యలూ ద్విజ
 యంగాజరిగే కార్యక్రమానికి వీలైనంత గుట్టుగా అడ్డుతగల
 డంకూడా నాకు ఆనందం చేకూరుస్తాయి. కేవలం సరదా
 మాత్రమేకాక నా అభిమానవిద్యులలో ఒకటిఅని చెప్పడానికి
 నేను విర్రవీగేది ఏదీ అంటే, మదీయకాత్రజనితధ్వని విశేష
 పరంపర, మాటలు మాత్రమేఅడి ఉరుకునేవాళ్ళు తమనోటి
 యొక్క పూర్ణ ప్రయోజనం ఎరగనివాళ్ళు. నేను పక్షిలా
 కూయగలను, లేక సాధుజంతువులలాగ నరేనరి, హింస్రజం
 తువుల మాదిరిగాకుడా అరిచి పాడగల్గు, స్థాయి నిలబెట్ట
 గల్గు, శ్రుతి ఆక్కరలేదు, ఆయా జంతువుల్ని ఆకర్షించ

గలను. ఆ విషయంలో నాకు శ్రమగాని, పట్టించుగాని, వేళగాని, విసుగుగాని లేకపోవడం అటుండగా, నేను ఆ లలిత కళ సృజించేటప్పుడు నా ఎదురుగుండా ఉండి నాకేసి చూస్తూండే సజపులుకూడా ఆకళకి కర్తవి నేని చెప్పగోలేనంత ఒడుపు చాటం - విప్రవిద్యోగం అటువలెగా-నా కగ్గిర ఉన్నాయి. ఉంటే! చూసి విని మెచ్చి ఓ మెడలో వంటిది ఇవతల పారెయ్యలేని దరిద్రాంధ్రదేశం అయింది. తీరిపోయింది.

ఒకటేమిటి! నాకృత్యాలన్నీ వీరకృత్యాలే అని చెప్పచ్చు. నేను ఎక్కడ నడుస్తూన్నా నా ఒక్కొక్కరం వలక బోసుకుంటూ నూతంటురాయి పాళీల్ని లాగేసినట్టు చుట్టు పక్కల ఉండే స్త్రీ పురుషాదుల్ని నావైపు లాకుంటూ పోతాను. ప్రతి నిత్యమూ నా తెలివి తేటలు కారి ప్రవహిస్తూంటాయి. నేను ఒంటర్నిగా ఉండడం నాకు అయివ్వం. ఎంచేతంటే, నా బుర్రప్రజ్ఞ ఎంతటిదయినా నన్ను తమ మొండి బాదనవల్ల ఒళ్ళిచేసి నెగ్గేసే తుంటులు క్షుణ్ణం వచ్చు; నా జబ్బు బలం ఎంతటిదయినా నన్ను తమ పశుబలంవల్ల ఒళ్ళిచేసి అణిచేసే మొద్దురకాలు ఉండగలరు. అదీ కాక నేను గంఘ జీవిని. నేను మండలోగాని ఉండను. అందువల్ల ఈర్ష్యతో కొండరు మండిబుద్ధులు నాప్రజ్ఞ మండప్రజ్ఞలనీ, నా బలం మండబలంలనీ గమనించి, చివరకి అహోరిచారు. ఏమంటే ఒకమాట రాణించాలంటే అదిపుట్టేచోట పగ ఎంత అవగరమా పడేచోట సిగ్గుఅంత అవగరం. ఏమైనా నా మధుర

గాత్రం ఖంగుసమోగి నా సహజకవిత్వం వెలివిరిసి బయల్పేరాలంటే విశేషాత్మ అవ్యవస్థ కాగుండి నేను నా ఆంతర్యస్నేహితుల్లో కలిసికొంటాళి వాళ్ళు యావన్మందీ నాకూడా ఉన్నారా అడగనే అక్కర్లేదు, లేకపోతే అంగులో ముఖ్యులు నాతో ఉన్నా చాలు. శృంగార రసపోషకులూ, నూల శరీరాభిమానులూ, పేకాటమార్కాండులూ, శ్రీరామనవమి పంగిరి కళారసాస్వాదకులూ, అట్లతద్ది వీరకార్యకూరులూ, ఆశాశరామస్వజ్ఞులూ, అంకజూదహూ, ఆకస్మికాస్మత్యాపేక్షితులూ గాగల రకాల్లో కొండ్రై నా చాలు. అటువంటిదివ్య సరసుల సమక్షంలోగాని నేను నాధీరలక్షణాలు వ్యక్తీకరించను నా నోటికి జూద్దుగాని, నా ధాటికి అడ్డుగాని లేకపోవడం వాళ్ళ కళ్ళముందుగాని తేలదు. ఆంతర్య స్నేహితులన్నాను గనక జ్ఞాపకం వచ్చింది, నా సామాన్య స్నేహితులదాన్ని, నా శత్రువర్గాన్నికూడా కొంచెం వివరిస్తాను. నాయుత్తం వచ్చినట్టు నేను వుండవచ్చును అని వాదించేవాడు నా స్నేహితుడు. నాకు సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్యం గురించిన హక్కు ఉండని సమర్థం గా పరిష్కరించేవాడు నాకు గాఢ భక్తుడు. నాకు బాధ్యతలూ విధులూ ధర్మాలూ ఉన్నాయని చెప్పేవాడు నాకు శత్రువు. ముప్పొద్దులూ నేను గ్రంథస్థవిషయాద్భవ చెయ్యాలని బోధించేవాడు నాకు గర్భశత్రువు. అటువంటివాడు ముమ్మాటికీ 'గురువు' - అంటే మేష్టనూ, నాడ్రీ, బృహస్పతి అన్ననూట! నా డబ్బోసి నేను నాజూకుగా పోకుగా చదువుగురించి యత్నంచేసుకుంటూ అవసర

రాన్న బట్టి, నేను దళాంగా కల్లరిగా జూదరిగా సోమరిగా రహ
స్యసంసారిగా ఏమిగా అవకానికయి నానరే ప్రత్యేకపుహక్కు
నాదేగనక, నాజోలికి రాకుండాకుడి నాస్మరిణ చెయ్యకుండా
ఉడిదాచుకూడా నానాసుడే! నాకు ధూమపాన సస్యాది
అస్యనాలు ఖర్చులేకుండా ఉపదేశించి బాధలేకుండా నాచేతి
ఆచరణలో పెట్టించేవాడు నాజన్మగురువు మాట్లాడివలిసిం
దని ప్రార్థించి నశిపించి తీసికెళ్ళి తిప్పుమీద జనం ఎడట
నన్ను నిలబెట్టినప్పుడు (మాట్లాడలేక కాదు) మాట్లాడక
పోవడం నా సాహసకృత్యంలో ఒకటి అట్లాగే, ఇంకోయి
ప్రసంగించే సమయంలో నేను ఊరుకొడమే మర్యాదలాగ కొం
దరికి కనిపించేచోట చూత్రమే నాబాహు యొక్క మాహాత్మ్యం
చూపడం కూడా నా గొప్పపనలో ఒకటి కానికాల, గనక
సాకు దిట్టి కొట్టించుననే దిగులుచొప్పున పోలికకి అదకుం
డానే, నా సాహసాలు నేను చీకట్లో గాని సమూహంలోగాని
నెర నేరుస్తాను అందుచేతి నాకు భయం, ఎరికిరవం అనికొం
దరుపినుగుల వాదన కాని, రెండోకింటివాడికి తెలియకుండా
గానినేను ఎదీ చెయ్యను గదా, అప్పట్లో నాకు భయం అని
చెప్పడానికీచూత్రం అదిక్కుమాలినవాళ్ళకి నాక్యం ఎదీ!
అందుకేనే విజయం నాస్వరం, కొట్టుకోడాలు ఎచ్చినప్పుడు
నేను వీలు చూసుకుని మధ్యవర్తిత్వం చేస్తానుగనక బలం
చూప వలిసిన పోట్లాట అన్నానరే, నేను సిద్ధమే, నాతో
అటల్లో పాల్గొనేవాళ్ళు నాన్నేహతులేగాన, నన్ను ఓడించే
వాళ్ళంతా పరిమదుర్బుధులు, పెద్దవాళ్లు ఎంతసోళ్ళు అను

భవిన్తూంటారో అంతా ననుకూడా అనుభవించకూడదు
అనేవాళ్ళంతా నాకు ఎడర పార్టీ, నాపని మానడమే దేశాధి
మానం అనీ, నా పశుత్వం వడలగొట్టేవాణ్ణి ఢిక్కరించడమే
నా భావి స్వాతంత్ర్యానికి చిహ్నం అనీ ఉపన్యసించేవా
ళ్ళంతా నా నమ్మినబంట్లు. నే డ్రెస్ వేసి, సిగరెట్ పీల్చి,
కిల్లి వేసి, నిద్రచెరువుగుని, ఆత్మగౌరవం భంగం అయినా
చేత్తో పుస్తకాలు పుచ్చుగుని, పోని మేష్టరు ఏడ్చిపోతాడని
విద్యాక్రమానికి పెళ్ళినా ఇంకా నేనేదో తయారీ అయిరాతే
డంటూ కోడంటికం పెట్టి గింజుతునే ప్రతీకూలిగురువూ
నావైరివర్గంలో చేరిన బాపతే. నా అంతవాడికి తెలివితేటలు
లేవని సిగ్గుపడింది నలుగురిలోనూ చెప్పడానికి తెలిగించే ప్రతీ
పట్టాదానూ వాడమ్మే. ప్యాన్ అనే కాస్త పెధవమూటా
అంటే హాదిలివోయేదానికి, నాలురయొక్క అంతర పరిమా
ణం యావత్తూ అక్కడికి తనుచూసి కొలిది తగులడ్డట్టు,
నాభావి ఉద్యోగలాభం నాశనం అవుతుం దేమోపాపం అని
భయపడక, నా సహాధ్యాయుల్లో నాకు తలవంపు అవుతుం
దేమో అని జంకక, నాకు వస్తూండే మంచిమంచి కట్నూ
లిచ్చే వివాహసంబంధా లన్నీ తిరిగిపోతాయేమో అని తల
పటాయించక. నన్ను ఫేలుచేసి, తన సొమ్మంతా పోయి
నట్టు నాకు తక్కువమార్కులు రాల్చే ఉపాధ్యాయు డినే
పరమచండాలుడు నేను జీవితంలో మరవడానికిపిల్లని ఘోర
శత్రువు. తెగవయస్సు, తగనివాగుడూ, చచ్చుఅధికారమూ
బోడిప్రజ్ఞా ఉన్నాయికదా అనిచెప్పి నన్ను కొండరు సమయం

కనిపెట్టి వేళాలోలానికి పట్టించే రాలుగాయి లున్నారని విన్నాను, గమనించాను. వాళ్ళమీద నేను కసి తీర్చుకునేటందుకు నేను ఉపయోగించే వీరసాధనం ఒక టేబు టంట్. అన్యాయదేశం. కొమ్ములు తిరిగివచ్చాడే నాసరే అటువంటివాడు నావక్కనించి (అప్పుడు నేను మేడమీదో అరుగుమీదో చీకట్లోనో గుంపులోనో ఎక్కడున్నానరే) వెళ్ళేటప్పుడు, ఆ మహాతరుణం నేను ఉపయోగించుకుని, నా విద్యావాసన నలుదిశలా వ్యాపింపజేయడపు ఉద్దేశంతో సరికొత్త రిట్లతో మామూలు మాటలకి పోపెట్టి, గాల్డ్రీస్తూనో సకిలిస్తూనో నాతియ్యటి గాత్రంతో నా కమ్మటికవిత్వం విరజిమ్ముతాను. వాడు తన్నేమో అనే అనుమానం చొప్పున నాకేసి తిరిగే లోపల నేను వాడివేపు చూపు మానుకుని, నా స్నేహితుల్లో ఓణ్ణి తిడుతూన్నట్టు నటించి నా విజయం వెల్లడిస్తాను. వాడికి అంతటితో మృతి. ఏమిటని నన్ను వచ్చి అడిగాడా, నా గొప్పతనం వాడే ఒప్పుకున్నా డన్నమాట. రంగం పూర్తిచెయ్యడానికి నా స్నేహితులు పకాలుమంటారు, దాంతో వా డెగిరిపోతాడు. నల్లలో గల్లంతు సృష్టించి, సృష్టికర్తలాగే ఉండిపోతాను. అతని పుణ్యం కొద్దీ నారండ్రియిప్పుడు లేడుగాని, అతడే ఉండి, అతడితో హెచ్చుతగ్గు వచ్చినానరే, వాణ్ణి ఏమిటయేదిగాని ఎగేసి తెగనరికిపారేసి ఉండేవాణ్ణి. అందుకని ఇరుగు పొరుగువాళ్ళు నా సాహసకృత్యాలు విని ఒంటిప్రాణంతో ఉంటారు, ఒంటికంటితో నిద్ర పోతారు. అన్యుల్ని నేను సాధారణంగా చూడలొట్టి, ఆట్టే

మంది తేకపోతే బెదిరింది, భాగ తెలియని వాడైతే డిట్టి, నా శౌర్యంయొక్క మచ్చ చూపిస్తూంటాను. ఇక, నా సాంకర్యోపాసనవగుంచి నేను తంటాలుపడిడంలో చెయ్యి వలసి వచ్చే సాహసాలు చాలా ఉన్నాయి. అటువంటి సందర్భాల్లో, అసగా యవ్వనులు కాకపోయినాసరే నారీమణులు మిత్రగమనావేశంలో ఉండేటప్పుడు, అవసరాన్ని పురస్కరించుకుని, (చటుక్కున నేను నలుగురి కళ్ళపైడటా మెరుపులా మెరవడంవల్ల నాకెప్పటికైనా ఎదైనా ఎవరివల్లనైనా ఏమోస్తూకున్నానా లాభం ఉండవచ్చుగనక) అవలీలగా నా ధనం, నా పణం, నా మానం, నా ప్రాణం చివరకి నాడ్రెస్సుకూడా ఏ ప్రత్యేక వ్యక్తికోసమో ఎంచుకోసమోకుడా నాకే తెలియకుండా నేను త్యజించెయ్యడానికి తెగించి ఉండడం చూస్తే, నా మహాసాహసానికి మీరు ముక్కుమీద నేలువేసుకుని మళ్ళీ తియ్యరన్నమాట! అటువంటప్పుడు నా ఉపార్ తమరు దిత్తగించాలి, దాంతో తమరి జన్మతరించాలి కొండరు నాకులు రోజుకి ఓదుస్తు మారుస్తారు. వాళ్ళకి తెలిసే నిమిత్తం నేను ఊడానికి ఓడ్రెస్సు పిరాయిస్తాను. నువ్వు ఇంగ్లీషు నేర్చినవాడివి, పొల్లుపనులు ఎందుకయ్యా చెయ్యడం అని ఎవడైనా అంటే, ఆలన్న శృంగారశూన్యశ్రీ, వాడిరద్దరు పొండనివాళ్ళ సందర్భకూడా వరసాగ్గా ఘాట్ చేసి వాళ్ళకి టీపార్టీచేయించి తద్దినం మానిపించేస్తాను. అది గ్రహించ వలిసిందేకాని, విప్పిచెప్పది కాదు. అటువంటి స్త్రీజన సమ్మిశ్రిత సమావేశాల్లో నేను చాటు ప్రసంగం చేస్తాను. నా దేవుడా,

అది ఎ త లుండంగా ఉంటుందని చెప్పను! నా వాగ్దానవు
గట్టు తెగబడుతుంది. అప్పుడు నేనాడే ప్రతిఫలకూ బంగా
రమే నచెప్పడంతా కవిత్వమే. అందులో క్లేష, ద్వర్ధి,
చిత్రం, యమకం వంటివి ఉంటాయి. నాకు వచ్చే
వాక్యాలన్నీ పద్యాలయిపోగా కొండరు గణాలవాళ్లు వాటిని
ఎక్కించుకుపోయి కంఠతాపట్టేసి వాడుకుంటుంటారు.
ఒక్కొక్కప్పుడు అవి వాళ్ళకంతంపట్టుకుంటాయి. అప్పట్లో
నేను చేసే గానం, తీసే రాగాలూ, వేసే 'విట్టూ', కూసే
నాదాలూ మొదలైనవి మహామహా రసికులవల్లకూడా కావు.
నే నప్పట్లో కనపరిచేవిలానచేప్పలూ, దానత్యాగ శౌర్యాది
లక్షణాలయొక్క ప్రత్యక్ష తార్కాణాలూ అధునం ఒకటాకీ
తియ్యవలసిన బాపతువే అనిన్నీ. తన్నిమిత్తం ఒకటాకీకం
పెనీ లేవాలనిన్నీ, లేవడంతోపే మొహం కడుక్కోడం
కూడా మంచిదనిన్నీ, చాలా బాకీల్లో చేప్పలకిమల్లే కృతకం
కాకుండా నావి స్వాభావికం అవడం వల్ల అటువంటి కంపెనీ
పెట్టి పనిచెయ్యకపోతే ఆంధ్రకళకినష్టం అనిన్నీ నాన్నేహి
తుల నిశ్చితాభిప్రాయం. అండాకా ఎంచుకు! అవతల కీచ
కుడు. శకాయడు మొదలుచేసుకుని ఇవతల మన గిరిశంవరకూ
ఉండే ప్రత్యేక సౌందర్యోపాసకులు నాడగ్గర నవనయంగా,
సక్రమంగా, సవక్షిణగా శుశ్రూషచేసిఉండని దోషంవల్ల
సార్వత్రికమై అస్థితిమై నవీనజ్ఞానయుతమైన శృంగార వ్యవ
హారంగురించి చెప్పవలసొచ్చినప్పుడు వాళ్ళు నాకు చాలా

చాలా బలాదూరు అని నేను ఘోషించవలసివచ్చినందుకు నను ఎంతో తెగించి విధిలేక గర్విస్తున్నాను.

నా విమర్శప్రజ్ఞకూడా ఎల్లాంటిదో నివేదించి ప్రస్తుతం దస్తరం కట్టేస్తాను అది ఎల్లాంటిదంటే, కేవలం రెండంచుల కత్తిలాంటిది. అనగా, అది నను అమోఘంగా ప్రయోగిస్తాను, విధిగా నెగ్గుతాను. ఆ ప్రజ్ఞ ప్రయోగించే కాలంలోకూడా నను బంగారిగా ఉండక నా విహితబృంహం లోనే మునిగిఉంటాను. అఖండప్రజ్ఞ చాలా నూత్నంగానూ, మిక్కిలి తీవ్రంగానూ ఉండి, పడలాంటి సంసారం పాడు చెయ్యడానికీ, అనవసరకీర్తిప్రతిష్ఠలు అన్యరంగాల్లో ఆర్జించి విగ్రహీహయేవాళ్ళకి కొంచెం కల్లెంలాగ పనిచెయ్యడానికీ, గొప్పవాళ్ళకికూడా నను ఒక అంకుశం అని పట్టుకునదాకాలా కనపరచడానికీ, తద్వారానాకు అల్పశ్రమతో, అల్పకాలంలో, అల్పవ్యయంతో అవతలవాడికంటే గొప్పపేరు దక్కడానికీ ఉపచరిస్తుంది. అయినానరే నాకు బడాయి లేకపోవడంవల్ల నేను దాక్కునే ఉంటానుగాని బయటపడను! బ్రహ్మ నన్ను పట్టుకోలేక నలుముఖాలా చెదిరిపోయాడూ, యంబ్రహ్మలు ఏ మొహం పెట్టుకుని నన్ను పట్ట యత్నించడం! నే నెప్పుడూ జట్టులోనే ఉండడంనక అరులు మీమే సభ. అయినా జన సమూహాల్లోకి మే తీరుబడిచేసుకుని వెళ్ళి దేశాన్ని పైకి లేవగొడతూంటాం. జనం అనేక చోట్ల సమూహం అవుతారు. జనసమూహాలు రెండరుకాలు—ఒకటి, అధ్యక్షుడు అంటూ ఒకడు ఉండేవి: హార్షికసభలూ, ఉత్సవాలూ, వర్ధం

తులూ, సాగస్యతాది సమావేశాలూ వంటివి. రెండు, అధ్యక్షుడు లేనివి: తీర్థాలూ, తిరునాళ్ళూ. సంతలూ, భజనలూ, సాధారణంగా నాటకాలూ, రైళ్ళూ, క్లబ్బులూ, సినిమాలూ, ఆటలూ మొదలైనవి రెండోకం సభలో నాకు స్వరాజ్యం. అరకం అధ్యక్షునిహిత సభల్లో ఉన్నప్పుడు నాకు పూర్తిగా స్వరాజ్యంలో ఉన్నట్లు అనిపించడంవల్ల, ఇంకా ఏముంటే స్వరాజ్యం కావాలంటూ ఈ దేశంలో జనం పైవాళ్ళు అనుకున్నారెందుకా అనిపిస్తుంది. మొదటిరకం సభల్లోనే నాబోట్లకి కొంచెం ఇబ్బంది. నేను జాగ్రత్తగా దాక్కోడం, తలచానుగోడం, నర్మనవాళ్ళు అధ్యక్షుడండం, గొతిగ పిరాయిగుగోడం, నవ్వు ఆపుకోడం వంటి కట్టుబట్టాలు చేసుకుని మరీ వాప్రశ్న చేస్తున్నాను. అవతల జరుగుతూండే వ్యవహారం ఒక వేళ,

నాకు తెలిస్తే, ఒన్ ఇచ్చేటా అంటాను,
 తెలియకపోతే, ఓర్, అదేమిటోయి అంటాను,
 తెలుగు తే, బోడిప్రజ్జ పోమా అంటాను,
 అరవం అయితే, హా సాగార్ అంటాను,
 ఇంగ్లీషైతే, నోట్లెరుముక్కలు అంటాను,
 పురాణం అయితే, హా దనమేజయూ అంటాను,
 నవీనశాస్త్రం అయితే, హా అపర అయిన్ స్టన్ అంటాను,
 ఎరుగున్నసంగతి అయితే, స్టేట్ అంటాను,
 నేను ఎంగినిడల్లా ప్లేట్ అంటాను,
 స్వంతంగురించి అయితే, కొయ్ కొయ్ అంటాను,

పరుల్ని గురించి అయితే, స్కాండల్, అఫ్టర్-ఫ్లైస్ అంటాను.

భౌతికం అయితే పశుత్వం అంటాను,
 నైతికం అయితే బతకద్దుట్రా అంటాను,
 మతం అయితే బాప్ అంటాను,
 పని అయితే హాంబర్గ్ అంటాను,
 ఎడమ అయితే కుడి అంటాను,
 కుడి అయితే ఎడమే సవ్యం అంటాను.
 ఒక వేళ అవతల వ్యవహరించే వ్యక్తి -
 చదువుకోనివాడయితే గూస్ అంటాను,
 చదువుకున్న వాడయితే ఫాడిస్ట్ అంటాను,
 శ్రోత్రియుడైతే గీతేశ్వర్ అంటాను,
 నవీనుడైతే మరమ్మతురావు అంటాను,
 పండితుడైతే డయచెయ్యోయ్ అంటాను,
 పామరుడైతే నోరుమూసేసి మోసేస్తాను.

నెగ్లిజీరతాను, విజయం నాకు డక్కితీరుతుంది, నాకు డక్కినదాని పేరే విజయం అంటే! నే దొరకడం కల్ల, నా రోజు బాగుండక ఒక వేళ నేను దొరికిపోతే, వీలుకనిపెట్టి పిక్కబలం చూపిస్తాను. అయినా పట్టుగుంటే అటువంటిసమయాల్లో అవతలపన్నుపట్టుగున్నవాడు నాకంటే చిన్నవాడైతే చాణ్ణి గొంతిగ పిసిగి గొరవిస్తాను. వాడు నాకంటే పెద్దవాడైతే వాడికి చాట్టున్నానరే పట్టుగోక, కాళ్ళు బాడివైనా నరే పట్టుగుని, “తొండరవద్దు స్వామీ, మీరు పెద్దలు, నాకు లేకపోతే

పీడాపోయిరి, మీకేనా సిగ్గుభిడియాలున్నాయికదా! నాతోటి ఏమిటి పోవయ్యా!” అంటూ నా లేవయింపు ఎగసందోసి ఉపయోగంలోకి తెస్తాను, అప్పుడు చుట్టుపక్కవాళ్ళు కలగ చేసుకుని ఆ పెద్దవాణ్ణి చివాట్లువేసి ఊరుకోమంటాడు, లేక పోతే తాడిచ్చి ఉర్రెట్టుకోమంటాడు. పైది నా భయంగాని, నేను ఛస్తే దొరకను ఎందుకంటే నా ముఖానికి అప్పట్లో ఉండే దేవతా సంబంధమైన అఖండతేజస్సువల్ల ఇతరుల కళ్ళు పోవచ్చును అని భయం. ఈశ్వరాజ్ఞలు పదిట. నేను పద కొంఠోదినూత్రం నిలబెట్టుకున్నాను ఏమిటది! “పట్టుబడకుండా-ఉండడం!” అందుకని, నాకు లెట్టేమిటి! నాకు భయం ఏమిటి! నాకు ఎవడేనా అంటే భయం ఎందుకుండా అసూయ! పోనీ ఎల్లానో తటాలుపడి భక్తైనా చూపిద్దాం అంటే, దిక్కునూలిన రోజులు, సరయైన వ్యక్తి దొరకడమే కష్టమయిరి!

త స లో

‘చుట్టూ అగ్నిజ్వాలలూ—ఘధ్య నేనూ, ఏమి అదృతం’ అని ఒకసందర్భంలో ఒక కవి అన్నాడు. అల్లాగ్గానే, చుట్టూ నేను, ఘధ్య దహించుకుపోయే నామనస్సు ఎంత అదృతం!’—అని ప్రతి నేనూ అనుకోవచ్చు. కాని, శాస్త్రం చెప్పిన తరచాయీ, నేనే అణువుని. ఇక నామనస్సు—అడిగాయా? మరేనూ, అటువంటి మనస్సుయొక్క అల్పభూష ఎవరికికావాలి! ఎవరు వినిపించుకుంటారా! ఏక వ్యక్తితో భవిష్యించుకోవానికి తక్కినవాళ్ళకి తో భలు తక్కువా, పోనీ వీళ్ళుచూత్రం ఉన్నారూ! అయినా సరే, ముగ్ధోమాట, మనస్సనేది ఎంత ప్రపంచం అనుకున్నాడు! సైజులో అయితేం, పరుగులో అయితేం, గుణంలో అయితేం, అధార్మిలో అయితేం, మానసిక ప్రపంచానికి దిప్తితీ నేయడానికేనా పనికిరాదున్నాడి, అందరికీ గోచరించే ఈ బాహ్యప్రపంచం! అసలు ఏకానాకరి సంకల్పానికి నకలుట మనికి తెలిసే గాహ్యప్రపంచం. అల్లాటి గాహ్యప్రపంచం వల్ల స్వయాపాల అంతర్యంలో కలిగే ప్రతియాపాలయొక్క సారాంశం—ఒక్కొక్క మానసికప్రపంచం. ఇక, నామనస్సులో—చెబితే బజాయనుకుంటారుకూడాను—నిత్యం, ఏమిటేమిటో జరిగిపోతూంటుంది. మరేయీ అనుకోకండి, ఇక్కడ నామనస్సు అంటే ఒక మానవుడి మనస్సు అన్న

మాట ఆ జరిగేది యావత్తూ జరుగుతూండే తుణుంలోనే యథాతథంగా ఇతరులు గమనించగలిగితే ఎంత బాగుండిపోయేది! అట్లా గమనించడమే సంభవం అయిఉంటే, భూమి మీద ఇప్పుడున్నన్ని లావాదేవీలూ పేచీలూ భయాలూ ఉండేవా? పోనీ, ఇతరులు గమనించనట్లు చేసు. నామనస్సులో జరిగేది యావత్తూ నేను మాత్రం పూర్తిగా గమనించగల్గా, నావశమూ, నాతరమూ! నాకు తెలియకుండానే నాలో ఓ లక్ష వడిచిపోతుంటుంది. గమనించ గలిగినదాల్లో ఒక శేఖరం—నేను యెత్నించి యెత్నించి చూసినమీదట కొంత కొంత తెలిసినట్టుగా ఉంటుంది. ఆ తెలిసింది ఏమిటి? నన్ను నేను ఆ గీతమోను. నన్ను నేను విక్రమిస్తే చేసుకోదం ఉండదుగా! అది నాలోపల గురి అస్పష్టంగా ఉన్నా, ఎంతో రమ్యంగానే ఉంటుంది. ఆ రమ్యంగా ఉన్నది నాతో నేను సృష్టించేనుగోవాలని బుద్ధి నాకు వుట్టదు. చేసుకోవలసిన అవసరమూలేదు. ఒక వేళ సృష్టికరించుగోవాలనిఉన్నా, నాకు మాట అవసరం. అసలు నా‘తనలో’ అదీ! అదే నా స్వరాజ్యం. నా‘తిలో’ మీద నాదే ప్రత్యేకహక్కుం. నాకు ఇష్టం, సామర్థ్యం, సమయం ఉంటే అది నేనే గ్రహించుకోగలనుగాని, ఇతరులు అదిగ్రహించడం, చాలాకష్టమైంది మరి. అంటే కొంచెం కల్గవార్త. నాకు ఉన్నట్టే ‘తనలో’ అనేది రాళ్ళకి రప్పలకి అసలులేదో, ఉన్నా, సాపం, నేను ఆ సంగతి కనిపెట్టలేనో, తెలియదు. ఇంతువులకి ‘తనలో’ లు

ఉన్నాయనిన్నీ, అవి మానవులకి స్పష్టంగా తెలియకపోవడం బాటి తప్పు కాదనిన్నీ భావించాలి. సరి, మానవులకి 'తసలో' లు ఉంటాయి. ఉండడంలో ఎళ్ళీ ఎల్లా అనుకున్నారూ! ఎంతమంది మానవులుంటారో అన్నిరకాల 'తసలో' లు. అందులో మరోసంగతి, ప్రతీవాడి 'తసలో' కూడా తుణుకుగల మారడంతిప్పు రెండోపని లేదు. 'తసలో' యొక్కస్వభావం అంత చంచలంగనక, అది వ్యక్తితో ఇమిగో అనడం, అదుగో అనడం, దోస్తీగా ఉండడం, వస్తున్నాననడం, నువ్వు నేనూ ఓటే కానీమనడం-క్రియకొచ్చేసరికి ఏమీ కూడా లేకపోవడం. అయినా, 'తసలో' యొక్క అగులు లక్షణం ఏమిటంటే - అదో, లేకపోతే దాని తాల్పాకు ఒక నకలో వీధులో పడాలి, అప్పుడు దాని జన్మ సార్థికం కావాలి. అట్లా జగనెప్పుడు, 'తసలో' అనేది ఉన్నట్టే తెలియదు. అసగా, తసలోంచి లేచి బయట పడ్డప్పుడుగాని 'తసలో' అనేది సిద్ధించదు. ఇక్కడికి, మానవుడికి 'తసలో' అనేది ఉండడం, అందులో ఏకొంతో తనే గమనించ గలగడం, గమనించినదాల్లో ఏకొంతో తనే గ్రహించ గలగడం, మళ్ళీ అందులో ఏ లేకమో తన ఇప్టసామర్థ్యాల్నిబట్టి ప్రకటించడం, గురించి ఆలోచించాం. కాని ఇంతాచేసి, 'తసలో' అనేదాన్ని ప్రకటించడం అవసరమేనా, ప్రకృతి సిద్ధమేనా అనేది కూడా ఆలోచించుదాం.

వెనకటికి ఒక నాటకప్రదర్శనం జరుగుతూన్న ఒకసం
కర్పంలో రంగం మీద నలుగురు పాత్రలుండగా, అందులో
ఒకాయన తన పని చెయ్యవలసిన తరుణం వచ్చినా, ప్రాంట్లకు
తనికి మాట అందిచ్చినా, చచ్చినా మాట్లాడకుండా ఊరు
కున్నాడు అట్లా ఊరుకునేసరికి రంగం రంగం యావత్తూ
ధ్వంసం అయిపోయి, రక్తి చెడిపోయేటట్లు కనిపించింది.
అప్పుడు ప్రాంట్లకు చాలావిసుగుగా, కోపంగా, స్వరంనొక్కు-
గుని, 'తనలోరా! వినిపించుకోవేం కర్మం, నిన్నే - తనలో-
తనలో, "ఈతని నెత్తిన వదింపవలయు" - నీపార్టేరా -
తనలోరా - "ఈతని నెత్తిన", ... అంటూ అందివ్వ
బోయాడు. దాని మీదట, రైలుమీద దిగొచ్చి నాటకరం-
గం ఎక్కిన ఆ పాత్రధారి, చేతి దుమాలు మూసికి అడ్డు
పెట్టుకుని, పక్కనున్న ప్రాంట్లకుతో - 'అవునురా. అది
తనలో యేగా! నేను కంఠకా పట్టలేదు, పోనీ ఇప్పుడు
లోపల అనుకున్నాను. నాటకం కానీండి, నన్ను చంపితే
వేషం ఒప్పుకున్నాను' అన్నాడేకాని, ఆ ముక్కలుమాత్రం
యంగం తిరిగివా పైకి అనలేను. అట్లాగా, 'తనలో' అనేది
ఒకేవ్యక్తియొక్క మానసికవ్యాపారంగనక, - అది ఆవ్యక్తి
యొక్క స్వంతం గురించే ఉద్దేశింపబడ్డప్పుడు దాన్ని మాట
లూ చేష్టలూవంటి గోచరయాపంలో ప్రకటించడం సంభవ
మేనా! పోనీ అట్లాకాక, అది ఇతరుల్నిగురించి ఉద్దేశింపబడ్డ
వత్తొన్ని, దాన్ని 'తనలో' అనేపేరుతో వ్యవహరించడం
న్యాయమేనా! అటువంటప్పుడు రచన యావత్తు - అనగా

కళసర్వమూ - తనలోయేనా-అనేవి ప్రశ్నలు. వీటిసమాధానాలు ఇదమిత్యం అనలేం. కాని, హృదయ సన్నిహితం అయిన 'తనలో' లూ, బుద్ధిప్రజ్ఞతో మిళితమైన 'తనలో' లూ కొంచెం ఎడంగా ఉంటాయని ఒప్పుకోవచ్చు! ఇతిరుల్ని ఉద్దేశించకపోయినా, 'తనలో' లు ప్రకటన అవుతుండడం వచ్చి వాళ్ళలోనూ, పలవరించే వాళ్ళలోనూ చాదస్తలలోనూ మనం గుర్తించగలం. స్పృంగులాంటి మనస్సువి అది మిడంచే బుద్ధిశక్తిస్థానభ్రష్టం అయినప్పుడు మనస్సు పైకి ఎగదన్ని, 'తనలో' అనేది మాటరూపంలో వెలువడుతుందని తత్వవేత్తలు చెబుతారు. అదీకాక, మానవుడు సాటిమానవుల్ని మనస్సుతో పెట్టుకోక, అటు దేవ దేవతలతో ప్రసంగిస్తూన్నట్లుగాని, ఇటు పశు పక్షి జడవాచకాలతో చెప్పుగుంటూన్నట్లుగాని మాటలు వాడి సంభాషణ నడిపించడం లోకదృష్టికి నిరర్థకం అని తోచినా, కళాగృహిణిలో ఫలకాయకమే అని ఒప్పుకోవచ్చు. అందువల్ల ఫలప్రధానమైన కళారచనలో 'తనలో' లు నిల్చిఉన్నాయి. కొందరు హృదయ యుల్కమైన తమ 'తనలో' లు ఇతిరులకి తెలియ చెప్పకోగల సామర్థ్యం భగవంతుడు తమకిస్తే చాలని పరితపించే వాళ్ళూ, తపస్సుధారపోసేవాళ్ళూ ఉంటారు-కవులు. మరి కొందరు తమ 'తనలో' లు తమకు ప్రకటించకపోయినా ఏ యితర మార్గాలవల్ల ఇతిరులు పైకి ఎక్కలాగుతారోగదా అని బెంగపెట్టుకునేవాళ్ళుంటారు-నేరస్థులు. వేరే కొందరు తమ 'తనలో' తమ అకర్మవల్ల శుద్ధసూన్యం కాదు అనుకునేట్లు

చెయ్యగలిగితే తమరికి జన్మతారకం అని భావించేవాళ్ళు న్నాడు - మూర్ఖులు. సరి, కొంతమంది అసలు తమ 'తనలో' పాతేసి, మరొక తనలో ప్రతిబింబించి, అదే తమరిఅసలు 'తనలో' అని జనన వల్లేట్లా చెయ్యాలని యిష్టించి - కొండాకచో వట్టుబడేవరకూ - నెక్లేవాల్స్ న్నాడు - అబద్ధాలపుట్టల్లో గూడు పుతాణేదాన్లు

జరిగిన కథవంటిది వర్ణించడంలో తన దృష్టినించే తన చుట్టూనే కథ నడిచినట్లు రాయడం ఒక రకం తనలో! ఉత్తరాలూ, డైరీలూ, ఆత్మకథలూ, రాయడం ఒకవిధం తనలో! కొండరు వ్యక్తులంటే కీటక, వాళ్ళ యథార్థ దోషాలుకొన్ని, మిథ్యాదోషాలతో గుచ్చెత్తి అవి తనమీద చెట్టుగుని తద్వారా ఆపట్లో ఆవ్యక్తులకి అసహ్యమూ, తక్కినవాళ్ళకి గండరనోళ్ళమూ కలిగించి నిష్క్రమించేటట్టు చేసేరచన మరొకరకం తనలో! మానవుల్ని స్థూలంగా మనస్సులో ఉంచుకుని, చెప్పిచెప్పుడంతోటే దోషాలుగా ప్రతీచాడికీ, తోచగలవి తీసి అన్యులకి బోధ చెయ్యడానికోసం కానట్టు కనిపించి, ఆదోషాలు తనకే ఆరోపించుకుని, రచించి ఆ రచనకి ఏదో ఇతర ఆకర్షణకలిగించి, మరొకరి, మరొకమనిషి మరొకటోట చూడడానికి అనవరం ఉండేటట్టుచూపి చేసింది. అంతకంటే ఆరోగ్యకరమైన 'తనలో'! 'తనలో' ఉంటేనే ఒక వ్యక్తి అవుతాడు. వ్యక్తి తెలిస్తేనే 'తనలో' నిలుస్తుంది. ప్రకటనలేని శుద్ధ తనలో - పరమాత్మస్వరూపం అనాలి.

(ఫిబ్రవరి, 1948)

సవ్య

[ఈవిషయం ౧౯ - ౨ - ౧౯౩౯ రేదీవి రాజమండ్రి ఆధ్వర్యంలో రావు బహదర్ శ్రీ సుంద్రప్రకాశ నరసింహంనంతులుగారి అధ్యక్షతకింద జరిగిన పూర్వవిద్యార్థి వ్యాసోత్సవ సమావేశసందర్భంలో మొదటిసారి ముచ్చటించాను మళ్ళీ ౨౩ - ౧ - ౧౯౪౩ రేదీవి మెద్రాసు ఆంధ్ర విద్యార్థిసమితి సమావేశాల సందర్భంలో శ్రీ శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి అధ్యక్షతకింద గోక్షేపూర్లో జరిగిన సభలో - టూకీగా - కా వ్యాసు ఇప్పుడు ఎంతటింది చాలావరకు రాజమండ్రిసభనాటి దోరణే.]

మానవులు సవ్యేవాదులు. సాధారణంగా సవ్యమాం టారు. ఇప్పుడు సవ్యతున్నారు. చూడండి. ఎంచేత? సవ్య గల్రుగనక. తేమా 'వ్యగము, కాని నా ప్రస్తుతోద్యోగంలో వీల్లేదు - వడ్డించేవాడు వడ్డననయలు లోనే తనుకూడా ఓ చేత్తోతింటూ వడ్డిస్తే భోక్తలకి అగమ్యంగా ఉంటుంది. సవ్యించకలుచుకున్నవాడూ సవ్యతే, నలుగురూ సవ్యపోతా రుగాని సవ్యరు. కాని, సవ్యతేనే మానవుడు! మానవుడికి మాత్రమే సవ్యేకక్తి ఉంటూ! మానవేతరానికి ఆప్రజ్ఞలేదు, గుఱ్ఱు, కోతి, పివగీలాంటి జంతువులకి కూడా సవ్య తెలుసునుని కొందరి నమ్మకం అయితే, అవి కోపంలోనో, శాధలోనో ఉంటూ అరిచేటప్పుడు నాలు పట్లబ్బి పెనిమిలు వెనక్కి లాక్కుపోవడంవల్ల ముఖానికివచ్చే కొత్తవైఖరి సవ్యలా కనబడుతుందేకాని అది సవ్యకాదు అని శాస్త్రజ్ఞుల ఊహ. అందుకని, సవ్యగలప్రత్యేకపు

హక్కు మానవుడిదే! ఒకచిత్రం. సవ్యేహక్కు మానవుడికి పుట్టుకతో ఉండేది కాదు. పుట్టిపుట్టడంతో ఎవరితరఫీయతూ లేకుండానే జీవుడు నేర్చి ఉండేది ఏడుపే గాని సవ్యకాదు. సవ్య అనేది జీవుడు తోడిచూసవుల దగ్గరించి నేర్చుకున్న జాపతు! సవ్య అంటుందినును అవడంవల్లా, అనుకరణనా ధ్యం అవడంవల్లా పసిబాలుడికిపైతం అది అలవడుతుంది, మరొకటి, దేన్నిగురించి మానవుడు సవ్యడం? అంటే, మానవవ్యాపారాలు గురించే! అనగా, వవ్వేదీ, సవ్యబడేదీ కూడా మానవుడే. రాబ్బూరిప్పలూ, చెట్లూ, జంతువులూ మొదలైన మానవేతిరి ప్రకృతినిగురించి సవ్యడం వ్యర్థం గనక మానవుడు సవ్యడు. ఇంతేకాక మరోవిషయంకూడా ఉంది. ఒంటరిగా ఉన్నప్పటికీ ఒకని తెలుసుకోగలిగిన మరో మానవుడు ఉన్నప్పుడే సవ్య విజృంభించడం. సవ్య మానవ సంఘవ్యాపారం. ఒక్కడూ ఉన్నప్పుడు మానవుడు, వస్తూన్న సవ్యని, వినేవాళ్లు లేకపోవడంవల్ల, ఆవుగోడానికి ప్రయత్నిస్తాడు. జీవం, మాయూ, బుద్ధి అనే లక్షణాలు అన్నీ కలిసి ఉన్నవాళ్లు మానవులే గనక, ఏమానవుల్లో బాట్లకి కొరత గాని, లోటుగాని, అభావంగాని, వైరుధ్యంగాని కనిపిస్తుందో వాళ్ళనిగురించి ఇతరులు సవ్యతాదు. ఈసుగతి హాస్యత త్రి వేత్రి అని లోకప్రసిద్ధి చెందిన బెర్గస్ స్పష్టంగా సూత్రం చాడు. సజీవులై ఉండివలసిన మానవులు జడత్వప్రకటన చేసి సప్తదమ్నూ (మనిషి బుట్టబొమ్మలా తిరిగడం, సవ్యవలసినిచోట సవ్యలేకుండా ఉండడం), మూతన సంకర్షాలకి సరి

పడేట్టు మారవలసిన మానవులు ఒకేఅంశంగా వున్నారనరాచరణ చేసినప్పుడున్నా (అదే మాటా, అదే చేష్టాపదే పదే) బుద్ధి ప్రయోగించుకోవలసిన మానవులు సంప్రదాయ సాంకర్యంలో పడిపోయి నప్పుడున్నా (చూసి అనుకోవలసిన చోట అనుకుని కూడడాలాగ) తప్పకుండా హాస్యాస్పదులవుతారనిన్నీ, మానవులు హాస్యాస్పదులు కావడానికి మరొకవిధం ఉండ జాలదనిన్నీ అతడు చెబుతాడు. అట్లాగా, సాధారణ మానవుల ఇంగితాన్నిబట్టి న్యాయతః ఉండవలసిన సందర్భానికి, స్రుత్యువాస్తవిక సందర్భానికి - అనగా పెట్టుకున్న ఆశకీ, గోచరించే ఫలితానికి - ఎంతెంత వ్యత్యాసం, ఎంతెంత అంతరం, ఎంతెంత దూరం ఉంటూంటే అంతంతగా, ఇతరుల విషయంలో, మానవుడు నవ్వేస్తాంటాడు. ఎక్కువ హాస లేప్పుడు ఆకస్మిక సంభవాలకీ (ఎదురుదెబ్బ, ద్వారబంధం తగలడం), కల్పిత సంభవాకీ (కుర్చీ అడుగు లేదని తెలియనివాణ్ణి కుర్చీలో కూర్చోయినదం) నవ్వుతాడు అన్యపరంగా ఉండే తిట్లకీ, మిక్కిలికొత్త, మిక్కిలి పాత ఫాషన్లకీ, అలంకారాలకీ నవ్వుతాడు. ఇతరుల పిరికితనం, భయం చూసి నవ్వుతాడు. ఇతరుల పొగరూ, గర్వం, మదం మొనల్లెనని అర్హంగాధంజనం అయినప్పుడు నవ్వుతాడు. ఇతరులు తరుసగాశా, అధికగాశా, అజ్ఞాన కమ్మకోవాలనే యత్నమూ వల్ల పడే బాధలకీ నవ్వుతాడు. ఇతరుల కోపానికి—అందులో వ్యర్థకోపానికిమరీనూ —

సత్యతాడు దానికానికి సత్యతాడు. సంప్రదాయమిశ్రానికి సత్యతాడు ఎచేతంటే, ఇది మానవునికి ఉండకూడని లక్షణాలు. ఈ లక్షణాల విస్తరణవల్ల మానవజాతికి పతన నాశనాలు ఏర్పడతాయనే సమ్మతం ఆంశర్యాలో సుప్తమై ఉండడంవల్ల గావున, ఇది ఏ మానవుల్లో గోచరిస్తాయో ఆ మానవునికి శాస్త్రీకాగానే ఇతరులు సత్యతూటాడు పైలక్షణాలు పాలకవర్గయొక్క చట్టాలలో ఉండని నేరాలు, అల్లాంటి నేరాల్ని సుఖభరించలేక శిక్షిస్తుంది. అశిక్షేసత్య.

ఇతరప్రేక్ష్యం లేనప్పుడుకూడా, మానవుడు స్వంతపని మీద చిరుసత్య వాడుతూంటాడు. మనస్సుయొక్క సంతోషానికి, ఆనందానికి వచ్చేది చిరుసత్యే కాని, సత్యతాడు. తన బిడ్డని ముద్దులాడేటప్పుడు (ఓమితమ్మా! ఓమితీ!), బుజ్జగించేటప్పుడు (అల్లరిచేయకుండా పరాలతడ్రెల్లా కూచోమ్మా మరీ, పోలే అమ్మా!), సమదా యిచేటప్పుడు (నువ్వు మంచి వాడవ్, ఏడవకు, అబ్బ ఏడవద్దంటే, వాళ్ళబ్యాంబు దిక్కు మాలినరకం—నువ్వేమిటి—ముత్యాలగొడుగు!) అంటూ తనకి పనున్నప్పుడు స్మృతం చేస్తాడు. ఎరగనివాళ్ళతో ఎవరితో నేనా అవసరం వచ్చినప్పుడు—అధను, ఆపని నా వేరే దాకా—పైపెదిమి పైకెత్తి, “తమవద్ద రూపాయిచిల్లరుందా?” “అగ్గిపెట్టి ఓసారి యిస్తావా!” అంటాడు. ఒక్కొక్కరు ఎడం అరిచెయ్యి బాగుచేసుకుని ఎడటి వాడి కేసి చాది, మండస్మృతంతో ‘ఒత్తురివ్వ’ అంటాడు అధికారి ఎడట పడి స్వలాభం కోరుకునేటప్పుడుకూడా కొండరు

లేనవ్వ అభివయిస్తారు ముష్టివాడు ఒక్కొక్కడు ఇకిలిస్తూ
 ముష్టి కోరతాడు. ఎవరేనా తన ప్రభావం మెచ్చుగునే
 టప్పుడు సిగ్గుపడి మానవుడు తల వంచుకుని తనకి అది
 సయించనట్టు, “ఏముటో! మీ చాడస్తంగాని, నాకు అంత
 ప్రజ్ఞ లేండే!” అని కులుకుతాడు. మనస్సుకిముందు సందే
 హమూ, అందువల్ల భయమూ కలిగి, వెంటనే యథార్థం
 తెలిసిపోయి ఆ భయంపోగానే, “ఓరి, ఇదిట్రా, ఏముటో
 అనుకున్నాను!” అని ఒక్కొక్కడు నవ్వుతూంటాడు. నమ్మ
 జానికి వీలులేని ఆశ్చర్యంగాని, మహాద్భుతంగాని జరిగిన సం
 గతి విన్నప్పుడు కనుబొమ్మలెత్తి, నోరు తెరిచి. “అయ్ ఆ,
 నిజంగా!” అని సాధారణుడు నవ్వుతాడు తను వెనకే చెప్పిన
 మాట ప్రస్తుతంజరగానే, “అయిందా మంగళం. నే చెప్పలే
 దుట్రా, మనమాటలు పనికొస్తాయీ!” అంటూ నమసుతూ
 ఒక్కొక్కడు నవ్వుతాడు. బస్తీలో మానవుడు ఒక్కొక్క
 పరిచితుణ్ణి హెచ్చరిక చెయ్యడానికి నిశ్శబ్దంగానవ్వి, ఆగకుండా
 వెళ్ళిపోతూనేఉంటాడు. దూరాన్నించి వచ్చిన పరిచితుడుఆతా
 త్రుగా కనిపించగానే, “ఇదుగో! ఎప్పుడురావటం! ఉంటారా
 ఇంకా!” అంటూ చాలమంది నవ్వుతూంటారు. పైసంద
 ర్భాల్లో చిన్ననవ్వుయొక్క పని ఏమిటీ అని చూస్తే, కలుసు
 గున్న వ్యక్తులు నవ్వడం అనే ప్రత్యేక ప్రజ్ఞగల మానవజాతికి
 చెందినవాళ్లే అని స్ఫురణకి వచ్చేనిమిత్తంగావును! [చిన్న
 నవ్వుని ‘నవ్విక’-అనకూడదేమో-అంటాను నవ్విక బలిసి

బరి తెగి నవ్వు అయిందా, లేక నవ్వు జోయతగ్గి సాధువై నవ్విక అయిందా అనేది మీమాంసిక.]

అయితే, జీవితంలో మాస్యాస్పదంగా ఉండే సుందర్యా లలో తనివితీరా నవ్వుకోడానికి జాలిమనస్సు ఒప్పుకోదు, ఎం దుచేతంటే, ఆ సుందర్యాలలో చిక్కడిఉన్న వ్యక్తులకి మాత్రం ఏకాంతి వరకోబాధా, నోనీ, కష్టం, నష్టంలాంటివి కలుగునూండడం స్ఫురించి రావడంచేత, కాని, పడరచనలు గల గ్రంథాలు చదివినప్పుడుగాని, విన్నప్పుడుగాని, వాటితో పాటు స్వర, రేఖా, చేష్టారచనలైనా సరే ప్రత్యర్థిచగా గమనించినప్పుడుగాని-రచన అనేదికాల్సినకం గనక-ఏ ఒక వ్యక్తీ నిజంగా బాధపడడం అనేది (తనకి అన్వయించు గుంటే తప్ప!) అక్కడ లేకపోవడంవల్ల, ఏ విధమైనబాధా ఎవ్వోకీ లేని నవ్వు కలగవచ్చు! పడరచనలో చమత్కారం వల్ల మెప్పుతోకూడిన లేనవ్వు, స్వారస్యంవల్ల పెద్దనవ్వు పుడతాయి చమత్కార స్వారస్యాల సరిహద్దు తేల్చడం కష్టం. ఒకటి పాండిత్య ప్రధానమై పదార్థమాత్రిమై తాల్తా లికం అవుతుంది, రెండవది మన్నితమై మార్గవంకో కూడి గంభీరమై శాశ్వతింగా ఉంటుంది ఎదైనా భాషలో ఒకొక్కమాటయొక్క అనే కార్థిత్వగుణమే చమత్కారానికి మూలమని జ్ఞానులు చెబుతారు. నాకసామ్యంగాని, వైరు ధ్యంగాని గల రెండువర్ణాలూ, అర్థసామ్యంగాని వైషమ్యం గాని గల రెండు పదాలూ, భావసామ్యంగాని, వ్యత్యాసం గానిగల రెండువాక్యాలూ ఒకేచోట సంపుటి అయి అను

ప్రాస వక్రొక్తి అన్యపదేశం ఉత్పేక్ష నీచోపమవంటి
 శబ్ద అర్థ ఉభయాలంకారాలుండి, తస్మాదంగా నిండ, పరి
 హసం, ఎగతాళి, ఎత్తిపాడుపు, ఈసడిపు, ఎకసక్తం, గేలి,
 హేళన, వెటకారం మొదలై వి ఉద్దేశప్రకారం ఫలించి
 నప్పుడు 'ఓహో' తో కలిసిన నవ్వుస్తుంది. గణితంలోనూ,
 గానంలోనూ, హాస్యంలోనూ ఎడటివ్యక్తినించి సిగ్గులైన
 జబాబు వెటనే కావాలి, అనుకోవాలి. ఈ మూడింటిలో
 నూకుడా, తక్షణభరిత, రానప్పుడు సాధనాన్ని మెచ్చుకు;
 వచ్చినప్పుడు సాధనా లివే సాధనాలని దుష్టించు. అల్లాగే
 రెండు పరిస్థితివిరుద్ధలక్షణాలు ఒకేచాత్రలో ఇమిడిఉన్న
 పుడుగాని, రెండు పరిస్థితి విరుద్ధ స్వభావాలుగల ఇద్దరు
 వ్యక్తులు సమావేశం అయినప్పుడుగాని భాషాలంకారాల
 తోనూ, భాషతోనూ నిమిత్తిం లేకుండాకుడా నవ్వురావచ్చు.
 స్వరహాస్యం ఉంది. వివాదిస్వరాలు ఏకంగా గాని, వెన్వం
 టనేగాని వచ్చేగానం నవ్వుస్తుంది. ఖరగానంలో అటువంటి
 విశేషమే జూపి నవ్విస్తుంది. నవ్వుచ్చే ప్రతీ గానంలోనూ
 అటువంటి సంబంధం ఉంటుంది. పరిచయమైన గొప్పకీర్తన
 ఫణితి తీసుకుని దాని గంభీరపదాలకి ప్రత్యామ్నాయంగా
 నిత్యకృత్యపు ముక్కలు బూయించిపాడితే నవ్వుస్తుంది.
 ఒకరి గాత్రంతో ఇంకొరిగాత్రపు సంగతులు పలికిస్తే నవ్వు
 స్తుంది. మిత్రులు శ్రీ ఇమిటేషన్ ఆచారిగాడు తెలుగులో పరి
 చితులే. రేఖారచనల్లోనూ హాస్యశాఖ ఉంది, మానవ వ్యక్తి
 యొక్క మొదటి దురాశా, చివరిఅపజయమూ ప్రత్యక్షంచేసే

చిత్రాలు ఒకదానిపక్కనే రెండోది ఉంటే సత్వ వృద్ధిస్తాయి. వ్యక్తులలక్షణాల్ని బట్టి గీసిన వికారరూపాలూ, దుష్ఠితిని సూచించేబాహ్యులూ, వ్యక్తిస్వరణచేసే జంతుసాంకర్యాలూ, అన్యాయంలో వ్యవహరించే వ్యక్తి యొక్క కథ ఎదురుతిరగడాన్ని సూచించే బాహ్యులవరసా-ఇవన్నీ సత్విస్తాయి మిత్రులు శ్రీ తలిసెట్టి రామారావుగారు తెలుగులో పరిచితులే. ఇల్లానే చేష్టల్లో. ఒకేచేష్ట యంత్రవతుగా ఉండడంవల్లా, విరుద్ధ చేష్టలు రెండు వెన్వంటనే రావడంవల్లా, అవస్థకి సంబంధం లేని చేష్ట వల్లా, మరొకటి విరుద్ధమైన చేష్టవల్లా, ఇంకా అనేక విధాలుగా ఉండే చేష్టారచనవల్ల సార్వత్రికమైన సత్వ జనిస్తుంది. మిత్రులు శ్రీ గండిగోట జోగినాథంగారూ, శ్రీ దుగ్గిల సత్యనారాయణరావుగారూ తెలుగులో పరిచితులే. ఇక, ఏమీ చేష్టలేకపోతే, అన్యాయా వ్యక్తుల రూపసాక్షాత్కారం చెయ్యించి, సావంక్షమైన సత్వ కల్పించవచ్చు. డాక్టర్ చంద్రశేఖరం ఎం. ఏ. గారు తెలుగులో పరిచితులే. (మ. రా. - డాక్టర్ అంటే ఫన్ డాక్టర్ అన్న మాట, ఎం. ఏ. అంటే మేకప్ అర్టిస్టు.)

శరీరిని, అనేకవిధాలుగా వాస్తవికాలైన పరవిషయ స్వవిషయాల్లోనూ, శీవల కల్పితాలైన పక్ష, స్వర, రేఖా, చేష్టాది రచనల్లోనూ, సాత్రలలోనూ, సంఘటనల్లోనూ ఎంత విరివిగానేనా వాడకంలో ఉంటుందో సత్వ. అట్లాంటి సత్వనీ, సత్వరచనల్ని గురించిన మెప్పు, నిరసనా, అభిప్రాయ భేదమూ గమనిస్తే మల్టీ ఎవోస్తుంది. సాహసించి హాస్య

ప్రజ్ఞ కనపరిచి అయితేం హాస్యాస్పదమై అయితేం, నాటి ఇతర మానవుల్లో ఒక్కజ్జేవాసరే నవ్వించగలగడం అనేది జరిగింతరవాత, నమ్మచలిసిందిగనక, ధన్యమేమో అని తపించేవాళ్లున్నాడు, అది కష్టసాధ్యం అని గుర్తించినవాళ్లు ఉన్నాడు. పాడినగానం పట్టివ్వకపోతే, గానం అర్థప్రమేయం లేదు గనక, అవతలవాడికి ఆ జాణి దుచిలేడనో ఏదో వాదించుకోనేసావచ్చు. కాని, హాస్యం పట్టివ్వకపోతే, అది విప్పి చెప్పి వ్యాఖ్యానం చెయ్యకుండా రవున పేలవలిసిందే గనక, లోటు ఎవరిచైనా సరే, అపజయంమాత్రం కారకుడే పట్టిగ్గా మోసుకోవాలి. అందువల్లకూడా తెలుగులో “నగం చచ్చి సంగీతం, అంతా చచ్చి హాస్యం” అనేది పుట్టిఉంటుంది. రసాల వయస్సునిబట్టి కడసారపది హాస్యం. కొన్ని దేశాల్లో నేడు నవ్వించే రచనలకి (కే) విలప అధికం. మన దేశంలో (పైర కాం) హాస్యరచనయొక్క విలపమాట దేవుడికితెలుసు, మన్నన ఇటీవల చెప్పద్దు, ప్రోత్సాహం అల్లా ఉట్టిందీ, దోహతం తరవాత మూట్టాడదాం, దాన్ని తమిచేనా ఊరుకోక, పైపెచ్చు తెరచాటు యాగీకుడా మొదలెడతాడు - ఆంధ్రుడైన ఒక్కొక్క ఆంగ్ల జ్ఞానేశ్వర్! కొండరు పూర్వీకులు చెప్పరించి, “నవ్వవాయిగిందాలా నష్టం” అంటారు. (అనగా నాలుగు పురుషార్థాలా) అని గావును!) కొండరు కోప్పడి, “నవ్వలల్లా పువ్వలపుతాయి” అంటారు, (అనగా తమిళంలో వాడిపోతాయి అనిగావును!). నవ్వ నవ్వడ లో ప్రాణం పోగొట్టుకున్నవాళ్ళ పేర్లు చాలా

ఉన్నాయి. నవ్వడం ప్రమాదం అనేవాళ్లున్నారు. నవ్వవల్ల
 ఉడిస ఉద్యోగాలూ, తప్పిపోయిన సంబంధాలూ జ్ఞాపకంచేసి
 నవ్వమనాలనేవాళ్లున్నారు. మనసారా నవ్వడం అనేది తుం
 టరితనమూ, ఆకతాయిలనమూ గనక ఏఒక్క పిసరో ఏడు
 స్తూనే నవ్వడం ముగిసి అని నలహాయిస్తూ, నవ్వేవాళ్ళ
 మీద పట్లకొడుకుతూ, తమకి వచ్చేనవ్వని ఉబకవియ్యక -
 (అసలు నవ్వనేది బలవంతపెట్టి మొహమాటపెట్టి చావగొ
 ట్టినారాదు, బయల్దేరితరవారత ఆగమన్నా ఆగదు!) - చచ్చి
 చెడి ఆపేసుకుని మి గేసుకుని జీవితం అంతకీ ఓనూటేనా,
 నోటినిండాకాదు, 'కీపట' నేనా తవ్వకుండా మటమటలాడి
 పోయే అమావాస్యరాయుళ్ళు అడుగుగా ఉంటారు. వీళ్ళంతా
 తమతమ నమ్మకాల్నిబట్టి అన్నా రనండి, ఉన్నారనండి.
 ఆంగ్లజ్ఞానకర్త మ ట! ఒక్కొక్క ఉద్దామడు, ఏదేనా
 హాస్యసందర్భంలో అనేకులు ఎవ్వొచ్చినవ్వగా, తనూ నభ్యు
 డైనా నవ్వ పంచుకోక, అవతలకీపోక, తమపదవికి అప్పట్లో
 లోటొచ్చినట్టు భ్రమించి, నవ్వ చేవాడు (రచయిత,
 నటుడు, వక్త ఎవడైనానరే అధమం తనకంటే అధముడనీ,
 నవ్వించే రచన హాస్యీతరమైన కొయ్యరొట్టి-రాతిపాక-రచ
 నలకంటే ముదురినీ, నవ్వించే అభినయం తను మొదట్లోనే
 మానుకున్న సగానాభినయంకంటే వికార మనీ - మన
 స్సులో అనుకుంటే ఎవ్వడికీ తెలియకుండా వొడిలిపోనా!—
 పైకి తర తమాలతో ప్రతిటించి, మొత్తమీద చెప్పాలంటే-
 ఎవరూ అడక్కపోయినా నరే - తనకి నవ్వ రానప్పుడు

ఇతరులకి నవ్వు రావడం అనేది (కడుంగడు) 'అశాస్త్రీ యము' అంటాడు. మరొక అంగ్ల సరసుడు, "ఫలానా హాస్యచేష్టారచనంటే జనం అంతా మూర్ఖులైపోయి, వెనక, నవ్వేసేవారట! అల్లా వాళ్లు నవ్వేసిఉండితం రూలుప్రకారం తప్పు! వెనకవాళ్లు నవ్వేసిందనుకు ఇప్పుడు వాళ్ళనెంతె యైనా అని బెంగెట్టుకున్నాను!" అని నొరుసుంటాడు. రచయిత ఎడటా, రచన జరిగే వేళా నవ్వుతూన్నట్టే తనిపించి, ఇతరుల సమక్షంలో, కుమ్మోపురుగులాగ ఈర్ష్య తనహృదయం దొలవగా, చేతులాడుడి పనితప్పు తక్కిన అన్ని యుల్లాగా తెలిసి దిగ్గజ్ఞ అనిపించుకుంటూఉండే ఒక్కొక్క పూజ్యుడు - మిథ్యాప్రచారంతో కొలతలు వేస్తూ అతిగిన ముక్కలు విసంధర్భించికొట్టి తెచ్చి వాటికియ్యతు కడుతూ, అహంకారం విరిజియ్యుతూ, - ఫలానా రచనవల్ల వచ్చేసిన నవ్వుఅన్యాయార్జితం అనీ, తనే అటవంటి బలవంతహాస్యపు రచన బళ్ళాదిగా, బస్టాదిగా ఎడంచేత్తో, నిద్దరోతూ చెయ్య గల ననీ, అయిరాగానీ అది తన ఫాయాకి నీచం అని మానేళా ననీ; హాస్యం తనకి చాలాసయిస్తుందిగాని అది అతీతంగా, ఆదర్శంగా, ఇదిగా, ఎల్లా ఉండాలో అల్లా ఉండాలనీ; వీధులో దొర్లే ఎంగిలిపదాలు ఎం ఏకరువుపెట్టడంలో తనంత వాడికి ఒక్కడికీనవ్వు రాకపోవడంవల్ల కొంపమునిగిపోయిందని, దిక్కుమాలినజనం ఎంత చూడకపోయినా తన బేలనవ్వు - గడ కర్ర - రచన పైకీటులోనే పడుతుందిగాని మూకని చక్కలి గిల్లిపెట్టే అసంకర్షపుముక్కలబొంత, విని పారెయ్య జానికి తిప్పుపనికిరా దనీ; నిందాశ్లేలానభయాలవల్లకూడా నవ్వురావచ్చు

గనక నవ్వాచ్చినప్పుడల్లా అవి ఉంటాయనీ: నవ్వనేది తనకే తిన్నగా జీర్ణం కాని ఒకానొక అనిశ్చితపదంయొక్క చంచలార్థావరణ దాటికింటే అపవిత్రపు నవ్వు అయిపోతుందనీ, ఏసందర్భంలోనా ఎవరికేనా నవ్వాస్తూంటే వాళ్ళుతక్షణం ఆవుగుని, తన దర్శనం చేసి, అది తన అభిప్రాయంలో ఏ శీర్షిక కిందికి వస్తుందో. ఏ నియమాన్ని అనుసరిస్తుందో, ఏ సూత్రాన్ని ఆశ్రయిస్తుందో కనుక్కుని, తన ఆర్థకుపోంది, వెళ్ళి తల్పేకారం నవ్వడమో మానడమో విజ్ఞానలక్షణం గాని, తన్ని లక్ష్యమే చెయ్యక పడిపోయినట్టు తొందరపడి ఘక్కున నవ్వేసెయ్యడం చాలా ఏడవతగ్గవిషయం అనీ, తను ఓమూల స్వయంగా “నవ్వడం మిక్కిలి కష్టమైన పని” అని శాసిస్తూండగా, నవ్వించడం గురించి అట్టహాసం చెయ్యడం హాస్యాస్పదమనీ, - రోగం కుదిరిన లోకం తన ఏకాభిప్రాయ పథ్యంకోసం నకనకలాడు తోందా అన్నంత తొందరపడి, శ్రమకోర్చి, ఘోషణ చెయ్యగా, ఎందుకో ఎందుకో నవ్వడంచూట ఎల్లాడిన్నా జనం ఇందుకు మాత్రం విధిగా నవ్వడం జరిగితీరుతుంది! ఒక్కొక్క హేమా హేమా “మూర్ఖజనాకర్షణలో ఏముంది పోదూ” అనేసి తను అందుకోసమే పాకులాడుతూ, తన అవిష్టుకులో తనికి కనిపించే లోపాల అభావమే తన యిష్టుకులో ఉండే మాహాత్మ్యం అని మురిపిస్తూ, తన సర్వజ్ఞదృష్టికి అందని అంకాలు ఒకటి రెండు ఉన్నా అవి చవటరకమే అని మొరాయిస్తూ, ఇతరుల

హాస్య రచన జరిగేవేళ తనూ (దుష్టా ఆవుగుని) నవ్వి, తరవాత తనకి స్వాధీనులైనవాళ్ళుకన్నీర (మాటల విలప వక్త్రకీ, విషయానికీ ఉండే సుబంధాన్ని బట్టి ఉంటుందనే మాట మరిచిపోయి) ఆరిచనలో పసా, భాషా, కఠినపదాలూ, కొట్టుగోడాలూ, సీతీ, నర్త్యా, నృభావసిద్ధి, సంధర్భశుద్ధి, అవసరమూ, ఉద్దేశమూ, దిశ్యా దిగుండం, ఇంకా తనకే తెలిసినలక్షన్నర ఇతరసంగతులూ, (అనగా సాధారణంగా, ఆరిచనలో తను లేవనుకున్నవీ, అటువంటి రచనలో ఉండనివీ, ఉండజాలనివీ, ఉండక్కర్లేనివీ, ఉండ కూడనివీ మరో చోట దొరికేవి) “ఇందులో ఎంతనూ త్రమూ లేవు” అనే మహాసత్యం ఒంటిచేతిమీద పరిశోధించి కనిపెట్టి, లక్షాగ్రంథపటాటోపపు పడికట్టురాళ్ళ “కాథా మలో” జోరుగా శాసించడంలో, స్త్రీబాలవృద్ధు లుండే మహాసభమీద గోచరించే ప్రత్యక్ష ఫలితమే పరమావధిగా గల హాస్యవ్యాపారింలో మిడిమీళపు మధ్యపర్తి ప్రమేయం లేని సంగతి గుర్తించక నవ్వులో చొరబడి, నవ్వుకట్టె యించడానికి ఇంతా బయల్దేరినవాడు తేలిపోయి తనే ఎరక్కుండా నవ్వుకి చందాదార్లై మరీ ఎక్కువ నవ్వు జపించి వ్యాపించడానికి తోడ్పడతాడు. ఇటువంటి రసజ్ఞులు (గణపతి దయవల్ల నూటికీ కోటికీగాని ఉండరు!) వాదించేది: హాసం ఉండాలనీ, హాస్యం తమరికంటే గొప్పది కాదుగనక, ఒకవేళ ఉంటేకూడా తీసెయ్యాలనీ! దైవచింతగల కొందరి

వాదన: “జీవితం దుష్టమయ్యం. నవ్వితే చేపుడికి కోపం! నవ్వు ఉండగానే ఏడు వుంటుంది-వెలుగుకి నీడలాగా, ధనానికి ఋణంలాగానూ! ఏడుపు నవ్వుని వెన్నంటి ఉంటుంది. ఎవడికో ఏడుపు తెస్తేగాని ఒకడికి నవ్వు రావడానికి వీల్లేదూ! అందుకని నవ్వుకూడదూ! ముందు ఏడిస్తేనే నయం, తరువాతి నవ్వుచ్చా!” అని, అయితే మరికొందరు అల్లాంటివాళ్ళే: “హాన్” లాంటికదా ‘హాస్యం’! హాకార సకారాల ప్రమేయం ఆంధ్రులు నిరసన చెయ్యవలసిందికాదు! నవ్వు ఏ ఒక్కరినీ ఏడిపించకుండానే కలగచ్చు. ప్రకృతివల్ల కలిగేదుష్టం భరించితీరవలసిన మానవుడు తనుకూడా మరికొంత దుష్టం అభ్యసించడం ఎందుకు? సర్వాన్నీ నవ్వెయ్యగలవాడు ఇహ పరాలకి పైవాడు. భౌతిక దృష్టితో చూసిరా, మామూలుగా గాలిపీల్చేటప్పుడు శ్వాసకోశంయొక్క ఉపరిభాగమే శుభ్రపడుతుందిగాని, తనివితీరా నవ్వివప్పుడు కోశం మొదలంటా ప్రాణవాయుమయ్యం అవుతుందిగనక, యోగాభ్యాసం రరదాగా అవుతుంది. అందువల్ల నవ్వు మానవకరీగానికి కూడా అవసరమే” అంటారు.

సరే. నవ్వునీ, నవ్వింపడాన్నీ గురించి భయం, ద్వేషం, కోపం, ఏడుపు-ఇతత్వంగారం బయల్పడుతోంది గదా, అగులు ‘నవ్వు’ అంటే ఏమిటి! అనే ప్రశ్న వస్తే, ‘నవ్వు’ అని ఒకనవ్వు చాటులు వ్రేసుకోడం తేలికగాని, నిర్వ

చించడం నవ్వులాట కాదు. అందులో, నాలంత అజ్ఞానికి అజ్ఞానం ఏదే, మరి ఈవాగు డెందుకూ? అంటే, అదే హాస్యం! నా అజ్ఞానం ప్రకటించుకోడానికి! అడెందుకూ? హాస్టుచేసుకుని అట్టే పెడితే, ఎవరేనా కనికరించకపోతారా! అది సరి, సూక్ష్మపదాల్ని తత్వజ్ఞులే తిన్నగా తేల్చలేరు. తెలిసినంతవరకు చాళ్ళన్నది చెబుతాను. “ఎడట ఉన్న వస్తువులోగాని, గోచరించే భావంలోగాని, బరిగే విషయం లోగాని ఉండే విపరీతవైషమ్యంవల్ల మనస్సుకి కలిగే ఆశ్చర్యాన్ని మానవుడు సమన్వయం చేసుకుని జీర్ణించుకునే లోపల, కండరాల బిగింపు విలంబనలతోకూడా అప్రయత్నంగా నిర్బంధకంగా బయటదేరే ఉచ్ఛ్వాసమే నవ్వు” అని ఒక మహానుభావు డన్నాడు “ఏమీలేనిదానికి పెద్దప్రయత్నం చెయ్యడమే నవ్వు” అని ఒకరు సెలవిచ్చారు. “మనస్సు మామూలుగా వెళ్ళవలసినదారి మార్పుగా మాయం కావడంచేత, ఆమనస్సు తన కెటూ పాలుపోకపోవడంలో చేసే ప్రయత్నమే నవ్వు” అని ఒక జ్ఞాని అభిప్రాయం “పెట్టుకున్న ఆక అకస్మాత్తుగా అడుగంటిపోగా ఫలితం శూన్యం అవడం అనేదే నవ్వు” అని ఇంకోరి ఊహ. “తన లాభం వల్లగాని, తన నష్టం తొలగిపోడం వల్లగాని. అన్యుడికినష్టం, కష్టం, వంచనా వంటివి అర్థంగా కలగడంవల్లగాని, తాత్కాలికమైన ఆత్మోన్నత్యం మానవుడికి గోచరించి, అతడికి తన అహంకారం అనర్థంగా ప్రకటించుకోడానికి

ఇతరుల ఖర్చుమీద దొరికిన ఆరోగ్యమార్గం నవ్వు” అని ఒకడి ఉద్దేశం. ఇంకో ముప్రసిద్ధ తత్వజ్ఞుడు ఇలా అన్నాడు: “నవ్వనగా ఆకస్మిక ఔన్నత్య స్ఫురణవల్ల జనించేది అనే మాట ఉంది. ఒకనిలోని అదనపు ఉత్సాహశక్తి పొంగిపొర లడమే నవ్వు అనే రెండోమాట ఉంది. నవ్వు సంఘవైరులైన మానవుల్ని తిన్న పరచడానికి సంఘశిక్ష అనే మూడో మాట ఉంది. ఇంతేకాదు, శ్వాస రోగాన్ని తొలగించేయ్యడం, శిరస్సుకి రక్తంతోడడం, ప్రతి మానసికశ్రమకీ ఆట విడుపుగా ఉండడం, నిరుత్సాహంలో పడకుండా కాపుడల చేయ్యడం, పడ్డవాళ్ళని గట్టెక్కించడం-ఇవన్నీ నవ్వుపనులే కాక, మరోసంగతి! తోటిమానవులకి అనుదినమూ నేలా దిగా కలుగుతున్నా, తన సాయం అపేక్షించని, చిన్నచిన్న బాధల్ని గురించి ప్రతిమానవుడికీ చాలా సున్నితమైన సానుభూతి ఉంటుంది. అటువంటి మానవసానుభూతిని నిష్ఫలదాయకం చెయ్యడమూ, ఫలజనకం చెయ్యడమూ, అని భగవంతుడు తటపటాయించి ఉంటాడు. ఆ సానుభూతి నిష్ఫలదాయకం అయేట్లు చేస్తా, సంఘజీవనం అనంభవం అవుతుంది. లేక దాన్ని సఫలజనకంగా ఉంచాడా, మానవుడు ప్రతీ యితరమానవుడివల్లా రోజుకి లక్షసార్లు బాధపడి కుంగి గతించడంవల్ల మానవజాతి త్వరలో నశించిపోతుంది, రెండిండాలూ చిక్కే వచ్చేటట్టు కనపడింది! ఈసమస్య విడగొట్టడం ఎల్లానా అని ఆలోచించి చివర కతడు నవ్వు నృప్తించాడు. ఇతరమానవుల అటువంటి చిన్న బాధల్ని గోచరించి

నప్పుడు పయోగించుకునే నిమిత్తం ప్రతిమానవుడికీ నవ్వేసే
 సరంజాతో సహా సామర్థ్యం కూడా ఇచ్చి, దేనివల్ల మాన
 వుడు కుంగిపోయి గతించి ఉండేవాడో దానివల్లే మానవుడికి
 కుంగిపోడం, గతించడం లాంటి నష్టాలు రానీకపోడం సరిగదా,
 ఆరోగ్య లాభం కూడా కలగజేసి ప్రకృతి సాయపడింది.
 అని నా సిద్ధాంతం” అని! వీటికి తోడుగా నవ్వయొక్క
 ప్రత్యక్ష లక్షణాలు కూడా గమనించడం కర్తవ్యం. (నవ్వులో
 ముఖం వికసించడం, కళ్ళి పెద్దపైజువి అవడం, శేకపోతే
 సగం అవడం, కనుబొమ్మలు పైకి జరగడం, కవడలు లేవ
 డం, ఎడం అవడం, సొట్టలు పడడం, పెదిమిలు విగవడం,
 శేకపోతే దూరం అయిపోడం, తల కెక్కింపు, యూడింపు,
 దంతదర్శనం (దంతాలు అసలుంటేమా లే!), ఒకవేళ పళ్లు
 పొడుగ్గా ఉంటే అప్పుడు వాటిని ఆచ్ఛాదన చెయ్యడం, ఇను
 డని కట్టుపల్లెతే వాటిని తీసివేస్తో వుచ్చుగోడం, భుజాలు
 ఎగరెయ్యడం, మెలికిలు తిగగడం, ‘దుంప తెగిపోను’ మొద
 లైన నూటలతో తిట్లు, కేకలు, కూతలు, అరుపులు,
 చప్పులు బాదులు, పక్కవాళ్ళని దిగడోడడం, కళ్ళనీళ్ళు
 తుడుచుగోడం, పొట్టనెప్పి తమాయించడానికి “అబ్బ!
 అబ్బ! ఊండుఉండు” అంటూ తెనులకుండా చూట్టడం -
 లాంటివి నవ్వే సమయంలో కనిపిస్తాయి) చనువురానివాళ్ళు
 కూడా వీటిల్లో జాతులు ఏర్పరిచి పేర్లు పెట్టుకున్నారు - చిరు
 నవ్వు, సకిలింపు, ఇకిలింపు, ముసిముసినవ్వు, మూగనవ్వు,

గుడ్డినవ్వు, న-న నవ్వు, పకపక, వెకవెక, అట్టహాసం మొదలైనవి. సరి, శాస్త్రజ్ఞులు పేర్లెట్టి ప్రకారం: స్మృతం (కనుబొమ్మలెత్తి కళ్ళువిప్పడం), హాసితం (పళ్ళు బయటబడేటట్టు చేసి, పెడిమిల్ని కళ్ళెం వెనక్కి లాగినట్టు ఆకర్ణాంతం లాగి పట్టి ఉంచడం), విహాసితం (చల్లని శబ్దం చెయ్యడం), ఉపహాసితం (తల కూడా ఝాసించడం), అపహాసితం (అనంద తామ్రాలతో సహా గోలగా నవ్వడం), అతిహాసితం (విరగబడి పక్కలు పట్టుకుని గిలగిలలాడి మెలికిలు తిరిగి దొర్లి పెద్ద ఏడుపులో లాగ నానాయుడీ అవడం)!! కాని, మరి కొన్ని రకాలు చెప్పుచు. తలకాయనవ్వు (తల మాత్రం తెగఝాడిస్తూ వంచేసి కళ్ళమూసుకుని నవ్వడం) లయధాటి నవ్వు (తాళం వెయ్యడానికి ఏల్లెఉండేది), యేపాకి నవ్వు (పెడిమిలు బద్దలు చేసుకుని రప్పన బయల్లేరేది), కొనపూపిరి నవ్వు (గుక్క తిరిగి సమయం దాకా మాట్లాడి అప్పుడు మాట్లాడేమిటకుండా నవ్వు రాకుండా నవ్వడం), కోతినవ్వు (నవ్వేమో అని ఇతరులు భ్రమించేది), దాగుడు ముచ్చినవ్వు (అధికారి ఎవరేనా కని పెడతాడేమో అనే భయంచొప్పున ఆపేసుకోడానికి ప్రయత్నించేటప్పటిది.) దోకునవ్వు దగ్గునవ్వు కొలిమితిత్తినవ్వు గుడ్డిబడి నవ్వు. సరి, విషపునవ్వు (నవ్వుజాతిలో చెడవుట్టి లోపలి ఏడుపుని ఓ పక్కనించే వెళ్ళి కక్కేది).-

మరి రెండుమాటలు. నవ్వుతిగ్గ సందర్భాలకంటే నవ్వు కూడని సందర్భాలుకూడా ఎక్కువ జ్ఞాపకం ఉంచుకోతగ్గ

వని ఒకజ్ఞాని అంటాడు. - ప్రకృతివల్ల వచ్చిన స్థితికి సవ్యవ
ద్దంటాడు, అనగా, గుడ్డి, కుంటి, నత్తి, చెవిటి, అవిటి పాళ్ల
స్థితిని గురించి! మృతుడైనవాణ్ణి గురించి, అక్కడ లేనివాణ్ణి
గురించి, అన్యత్వారోపణ చేసిఉన్నవాణ్ణి గురించి సవ్యకూడ
దంటాడు. 'భగవంతుడిమాట' అని మనం అనుకునేదాన్ని
గురించి సవ్యరాదంటాడు. ఇంకా, దీనులూ, హీనులూ,
అర్భకులూ, వృద్ధులూ, పరదేశులూ, అపరిచితులూ, విక
లాంగులూ, దరిద్రులూ, అజ్ఞానులూ, పరాజితులూ - వీళ్ళని
కూడా హాస్యలక్ష్యం చెయ్యడం మానుషం కాదంటాడు.

మానవుడు ఇతరుల్ని గురించి సవ్యడంలో అహంకార
మమకారాలవల్ల పెట్టే ఈర్ష్యాకుత్సితాలు ఉండితీరతాయి.
ఎంత సవ్యమైన సవ్యలోనేనా ఏకొంచెమో అవి తిప్పవు.
వాటిని అల్పతమంచేసి కరుణకి ఏమాత్రం జాగాలేని పట్టు
చూసి. అసభ్యతలోపడి సవ్యయొక్క ముఖ్యలక్షణాన్ని
బలెయ్యక, తాత్కాలికోపయోగం కోసం కాక. దూషణే
గమ్యంగా పెట్టుకోక, వ్యక్తుల్ని మరిచి, సుగతి వీలైనంత
తన మీద పెట్టుకుని, మోతాదుమీరక, శ్రుతితప్పక, స్థాయి
చెడక, మర్యాద ముంపక ఉండేస్వారస్యంవల్ల జనించేసవ్య
సవ్యమైన సవ్య ఎంత తేలికో, సవ్యంచడం! ఎంత తేలికో:
సవ్య!!

దీ పా ప లి

మొట్ట మొదటి సజీవవృత్తి భూమిమీద అవతరించు
 దానికి పూర్వాన్నంచీకూడా కొన్ని పదారాలు భూమిమీద
 ఉండిఉండాలి. వెనకన్వించి ఉండుకుంటూన్నది వృక్ష సరే
 కాలదోషంవల్ల 'భూతిం' అనిపించుకు టుంది భూశోళం
 మీద జీవరాసులు జనించడానికి సరే సరి, నిలవాలంటేకూడా
 అధమం అయిదు మహాభూతాలు కూడితీరాలి అన్నాడు.
 వాటిల్లో ఒకటి 'వెలుగు' నిరింతరింపకాకుండా, ఇస్తూతీసేస్తూ
 సగంసగంగా దేవుడు మానవుడికి ప్రసాదించే దివిమ వెలుగే!
 ఆ వెలుగుయొక్క అభావం 'రాత్రి' ఇతర భూతాలలో
 మూడైనభూమి వాయుస్థాకాలకి అభావమే కలగదు.
 తక్కిన జనానికి ఒక వెళ కలుగుతుండేమోఅని మానవుడు
 జాగ్రత్తపడగలడు కాని మార్యతేజంగుంచిన సంగతే నీడు.
 ఆ కాంతి ఉన్నప్పుడు పోగుచేసి భద్రపరిచి సూర్యుడు లేని
 అదనుమాసి పైకి తీసి వాడుకుందాం అంటే లొంగేరకం
 కాదు. అందుచేత, దాని అభావకాలం మొదట్లో మానవు
 డికి చాల ఇబ్బందిఅయింది గాత్ర సమయార్లో అటువటి
 గాధ ఏకొంతవరకేనా తొలగడానికి అది కర్త చంద్రుణ్ణి
 గ్రహతారల్ని ఖంజాయించాడా అన్నట్టు కనపడుతుంది.
 కాని, చంద్రుడికి త్రియవ్యాధీ, గ్రహాలకి పరభక్షణ తార
 లకి చికిలింత మావులూ అవడువల్ల, మానవుడికి భయం

హాలేదు, ధైర్యం రాలేదు, చిక్కు విడలేదు, పని జరగ లేదు, నూద్యుడు అభావంగా ఉండేవేళల్లో పండువెన్నెల్ని మించిన తేజంయొక్క అవసరం మానవుడికి కలిగి, అతడు కృషిచేసి అనుభవం ఆర్జించి మనవంచేసి మధనంచేసి అటువంటి వెలుగుని సాధించాడు. అల్లాంటి వెలుగుని సృష్టించగల ఈ ప్రజ్ఞ మానవుడునేర్చాడని, దేవుడి మంత్రవర్గంలో ఉండగల దురుసు రకాలకి కోపంవచ్చి ఉంటుందనిన్నీ, అల్లాంటిమానవుల్లో ప్రథముణ్ణి శిక్షించడంలో, వాణ్ణి చంపేస్తే బతికిపోతాడని వాళ్ళకి భయమేసి, బతికిఉండనిచ్చే చిరికాలం వాణ్ణి చంపుకున్నారనిన్నీ కొందరి అభిప్రాయం. దీపం అనేది కనిపెట్టాడంటే, దినదినమూ ప్రకృతి, మానవుడికి తెచ్చి పెడుతున్నా లోటు భర్తీ చేసుకున్నాంగదా అని మానవుడి గర్వం! మళ్ళీ, తక్కిన మహాభూతాలైన భూమి వాయు జలాలకొక విషయంలో సృష్టికి ప్రతిగా మానవుడు చెయ్యగలిగిన సృష్టిగురించి మానవుడికి గర్వంలేనట్లు తోస్తుంది. ఎందుకో తెలియదు, బహుశా అది దినుసుఉన్నమీదట ఉపరిగా చేసిన సృష్టి! ఇది, ఆ దినుసువమీ లేనప్పటి సృష్టి. అందుచేత దీపం విషయంలోనే మానవుడిగర్వం అనేది ఉండబట్టక ప్రకటన అయితీరుతుంది కాదుకాదు. ప్రకటన అయిన తరువాతే గర్వం అని తెలియడం! చాలావరణాన్ని బట్టి గర్వం రెచ్చుతుంది. ఏదేనావస్తువు, వెలుగు చిక్కపడ్డ కొద్దీ, రాణిస్తుంది. కాని, వెలుగనేది, చీకటి వశసరి అయినకొద్దీ, రాణి

స్తుంది. అట్లాంటి ఒకరాత్రి కాలాన్ని వెలిగి నియమించుకుని దీపసృష్టినిగురించిన తన గర్వాన్ని ప్రకటించుకోవాలి కేగడా దీపాలు వరసనిపెట్టేసి మానవుడు చూస్తోండి నా తడాఖా అన్నట్టు రంగువేషాలు వెయ్యడమూ, ఎరిగిపడడమూ, పేలాపనానూ: దీపావళి ముట్టించి ఎక్కడలేని హడావిడిపడి ఎక్కడలేని ఆనందమూ పొందడం అందుకే! కాని, అయిఉండకూడదేమో! తనజీవితంలో ఎంతో అవసరమని తను పరితపించిన మీదట భూమిమీద అవతరించిన దీపాన్నీ మానవుడు గౌరవిస్తున్నాడనిగాని, లేక అటువంటి జీవితావసరాన్ని తను సృష్టిచేసుకోగలిగిన ప్రజ్ఞ తనకిచ్చినందుకు ఆ ప్రజ్ఞాఫలితాన్నీ మానవుడు అదికర్తకి నజరానా ఇస్తున్నాడనిగాని, మనం అనుకోగలిగితే దీపావళులు జరిచే జాతుల్లోని వ్యక్తులు పడుతూండేత్రమూ, పొందుతూండే ఆనందమూ సార్థకం అనవచ్చు.

ఇదాకణ్ణించీ ఏగో 'భూతం' అంటోచ్చాను అంతకి పూర్వమే 'కాలం' అనేది తెలిసిఉండాలి. కాలం అంటే ఏముటో తెలియదు. సూర్యప్రమేయం లేకపోతే కాలమూ లేదు భూమిలేదు మానవులూలేదు. కొలవడానికి వీలేని కాలాన్ని ఎల్లాగో సూర్యుడు బయల్దేరి రెండుమూడు రకాలుగా కొలుస్తున్నాడు ఒక కొలతలో దినం ఏర్పడుతుంది. అన్నిదినాలూ ఒక టీచూదిరి అనుకుంటే మానవవ్యాపారం ఉసురుమంటుంది. ఎవారిలాంటి కాలంలో మానవులు చలన

పండితులంటి పర్వదినాలు ఏర్పడుచు గున్నాడు పండగలు లేని మానవజాతి ఉండదు. మహాదినాలు వస్తూన్నట్టు తోచకపోతే ప్రస్తుతదినాలు యుగాలుగా తోస్తాయి. ప్రతీ జాతియొక్క ప్రతీపండగా ఒక మహావిషయం గురించి అది కర్తవి స్మరించే తరుణకోసం ఉద్దేశింపబడి ఉండాలి. ప్రతీ పండగా ఒక సంస్థ, సంస్థ పాపించినవాడి ఉద్దేశం వాడితో గాని, ఒక్కొక్కప్పుడు వాడుండగానేగాని, పోతుంది. అక్కణ్ణించి అదికర్త స్మరణాశిండదు. ప్రతిష్ఠాకర్త ప్రమేయమూ ఉండదు. సంస్థ మరో గాడిలోకి వెళ్ళిపడుతుంది. సంస్థ యొక్క ప్రధాన విషయం కప్పడిపోగా, అల్పవిషయాలకి తోలు ఏర్పడుతుంది. అటువంటివాటిలో దీపావళి ఒకటి.

దీపావళిలో 'దీపం' వేసి చూడకుండానే కొందరు మాట్లాడతారు. వెనక ఒక రాక్షసుడు చచ్చిపోయాడు గనక వాడి నిమిత్తం మనం పిండివంటల్లో భోంచేయ్యాలనీ, దీపావళి వాటికి వాస్తు వెనకట్టకం జరుగుతుంది గనక లోగడ పుట్టిపెరిగిన క్రిమి కీటాదులు (నలక-రలయోరభేద!) సమూలంగా నశింపడానికి దేశంఅంతా తలంట్లు పోసుకుని బాగా సూచా కాల్చాలనీ, అల్లుళ్ళని పిలవడానికి అదే సందర్భం గనక వాళ్ళముఖతేదం ఎక్కువ చేసేనిమిత్తం మతాబాలు కాల్పించాలనీ, మొదలైన పూర్వగాధలకి తడుముకోనూ అక్కణ్ణేదు, ఆంధ్రులు నమ్మరేమో అనే భయమూ అవసరంలేదు. దీపావళి కాల్పులకి దరిద్రుడూ ధనికుడూ వివక్షత

లేను; గాని పిన్న పెద్దా వివక్షతా, ఖర్చు బేఖర్చు వివక్షతా, కనీ బేకనీ వివక్షతా ఉన్నాయి పిన్నలకి వదో ఇంత తగలెయ్యాలనీ! పెద్దలకి ఖర్చులేకుండా ఉంటే సరి ఇంకా తగలెయ్యమనీ! దరిగ్రుడైనా సరే కసికింటే తల తాకట్టెట్టయినా గరే నర కానుకుణ్ణి దహనం చేస్తాడు. ఇంత వరకింకా దీపావళిలో దీపంసంగతి అప్రధానం అయిందే కాని, ఆరిపోలేదు. ప్రధానవిషయం చప్పుడు! ఎంత గొప్ప చప్పుడు చేస్తే అంత గొప్ప దీపావళి యోధుడు. దరిగ్రుడు కాగితపుటపాకాయలు పేల్చడం, (సంచీలామడిచి, ఒకవేపు చిల్లుచేసి, గాలి పూరించి, అది పొంగినతరవాత నేలమీద పెట్టి ఒడ్డుటిచ్చుకుంటే రప్పమనేది), ఖాళీడగ్బాలు వాయిం చడం, డగ్బాలోరాల్పోసి వేళ్ళాడగట్టి రెండుమూడు రకాల కర్రల్లోబాడడం! - తరవాత తాటాకు టపాకాయలు! ఇవేనా లేకుండా ఎవరూ ఆగరు ఇవి క్రమేపీ చౌకఅవడం కూడా కద్దు. మేఘవర్షనం అయేసరికి ఇవి కాళ్ళు పారబాచేస్తాయి. మరీ నాసిరకం పేలకపోయినా నాలిక గీసుకోవచ్చునని కొందరుకొనడం. ఇవి పేల్తే ఒడ్డుపేగుడే! కాని ఎడాపెడా ఎడాపెడా వాయిందినట్టు పేలేవి నీనుటపాకాయలు! ఎల్లానూ నీమ నీమే! కొందరికి ఇంకా కసి ఆగక, రెండుమూడు నీమ టపాకాయి గుత్తులు కిరసనాయిలు డగ్బాలోపజేసి అవి ఛెడా మడా ట్లోధపడిపోతుంటే 'వెయ్ వెయ్' అని కేకలేస్తూ డగ్బాని చావగొట్టడం! గోడటపాకాయలని కూడా వస్తూం

జేసి, అరుగులమీద పరధ్యానంగా కూచున్నవాళ్ళు ఉలిక్కి-
 పడేటట్టు ఒకటి గోడనిబా జేసి, దీపావళివీరుడు పరక్షోభగు-
 రించి నవ్వుకుంటూ పోతూండేవాడు. అనే నేన్నెట్టి జబ్బున
 పుట్టేలాగ కొట్టేవాళ్ళుకొండరు వీట్లని మించిపోయినవి
 టెట్లు, టెట్లుపేల్చేవాళ్ళు మహాధ్వనికాదుల్లో జను. ఒక
దీపావళి రాత్రు ఒక ముసలాయనలో చెప్పకుండా టెట్లు
పేల్చేసరికి ఆయనగుండె ఆగిపోయింది, అది ఆగిపోవడంవల్ల
తెలిసింది గాని లేకపోతే ఆయనకి గుండె ఉన్న సంగతి తేలక
పోయేదిగదా అన్నాడు ఆ రాత్రు, వెలుగుగురించిన ఆరాధ
నలో మతాబాలు సార్థకం అయినా, అవి కాల్యం. అనే
దాల్లో పొరుషంలేదు పొమ్మన్నాడు. ఎందుకంటే-ప్రతి సంద
ర్భంలోనూ ప్రతీవాళ్ళు మతాబా కాల్యగలరు గనక!
 కాల్యంంలో ఒక చోటనుంచి మరోచోటదాకావెళ్లి ఇత-
 రుల్ని బాధపెట్టే బాపతైన తూటాలవంటి వాట్లకి ఘరానా
 ఎక్కువ, ఎడంచేత్తో పుచ్చి పట్టుకుని కుడిచేత్తో అంటించిన
 తూటా పట్టుకుని ఇటూఅటూ రవ్వలు చిమ్ముతూ, అది
 ఒక వేళ చీదినా, అరిచెయ్యి దానిమ్మకాయ పగిలినట్టు పగి-
 లినా, కిక్కురు మనకుండా చివరదాకా నిశ్చేవాళ్ళు,
 'బాబోయ్' అని తోకముడిచే వాళ్ళు, ఉండేవాళ్లు. కాని,
 ఎంత ఎత్తుకి వెడితే అంత గొప్పవాడు అనేది దీపావళిలోనూ
 నిజమే. దీపావళిథలుడి అసలు ఆశ్రయం జవ్వ. అతడు జవ్వల
 రంగడు జవ్వవడలడం కొత్తగా నేర్చుకునేవాళ్లు తాటాకు

చూర్లకీ చుట్టుపక్క జనానికి భయకారణంగా ఉండేవాళ్లు. అరి
తేరినవాళ్లు అల్లాంటిపిల్లలు చెయ్యక, ఊరవలకి పోయి పాతిగ
ముప్పైగజాల్లో ఎకరెదరగా నుంచుని, జవ్వలు నేలబాదుగా
వదిలి, పోటీ చేసుకునేవాళ్లు. దెబ్బలు తగిలినవాళ్ళు తక్కిన
వాళ్లు ఇంటికి మోసేసేవాళ్లు. అవీ ఇవీ కొనడంకంటే మనమే
కట్టుగుంటే సొమ్ముకిమించిన సరుకొస్తుంది, అనేగడసుడనంతో
వ్యవహరించి, యథాశక్తిగాకట్టు, వేట్టు, చేతులూ దర్జాచూ
నొట్టు, ఇల్లూ, ప్రాణమూ ధారపోసిన దీపావళి మతభక్తు
లుంటూంటారు. సత్సత్తాపించినవాళ్ళ ఉద్దేశం ఈభక్తి
కాదేమోఅని నోస్తుంది. ఏమిటో, చెప్పలేం! కొంత పిరికి
తనం, కొంత దారిద్ర్యం, కొంత ఇతరులకి బాధ కలిగి
దెబ్బలాట కొస్తారనే భయం-ఇవిన్నీ ఉండడంవల్ల, నేను ఏ
మతాబాఅగ్గిపుల్లేనా కాల్చి ఉంటారు, గాని ఒకటోరకమైన
మతాబాయేనా కాల్చినట్టు జ్ఞాపకంలేదు. ఇనోరకం:
“బాణాసంచా అంటే చెవి కోసుకుంటారు, సూర్యాస్తమ
యాలుచూసిఆపవండించలేరు-కొండరుజనం” అంటాడుఒకకవి!

భూ త ల ౦

వచ్చి స్టేషన్లో రైలు ఆగింది. ఒకమూవోక్లాసు ఎటైలోంచి జనం దిగబోతున్నారు. దిగేవాళ్ళు దిగనివ్వకుండా, చెక్కివాళ్ళు రెండువేపుల్నించి జోరబడగా ద్వారాల్లో కొందరు ఇరుక్కుపోతున్నారు. కిటికీల్లోంచి కూడా గేదూడల్లాంటి ట్రంకు పెట్టెలూ బస్తామూటలూ కొందరు అవతల్నించి అడ్వాన్సుగా లోపలికి గిరవలేస్తున్నారు. దిగదల్చినవాళ్ళు లేవడంవల్ల కాస్తంతికాళి అవడం గమనించి కొందరు అమ్మయ్య అనుకుంటూ కాళ్ళుజాపి వీలైతే బిచాణావిప్పి పరిచి, పడుకుని ముసుగెట్టుకుని నిద్రా జబ్బూ జమిలిగా నట్టిస్తున్నారు. కొందరు పైమీది కండువాగాని చేతులో సంచీగాని తమరుకూచుని లేచిన స్థలాల్లో ప్రతిష్ఠించి పక్క ఎవరుంటే వారిలో 'శాస్త్రస్థల' మాస్తాండండేం, కాఫీ తాగి వచ్చేస్తాను' అనేసి అవతలవాళ్ళు ఏమన్నా సరే అది అంగీకారం కిందే జమకట్టుకుని, దిగడానికి ఉద్యుక్తులవుతున్నారు. అప్పట్లో తమతో ఆడవాళ్ళు పిల్లలూ చిల్లర సంసార సామగ్రి లేని కొందరు అదృష్టజాతకులు రైలుపెట్టెలోపల పడడం అనే విషయంలో కృతార్థులవుతున్నారు. రైలు రాగానే లాంతరు స్తంభమే రైలనుకుని, స్టేషనే రైలనుకుని ఎక్కబోతున్న చాలామంది అపస్మారపు జవాన్ని సకరిరంగా రైలెక్కించే నిమిత్తం కొందరు పోలీసులు అప్రమత్తులై పని చేస్తున్నారు. క్రమేపీ ధారాపాతంగా పాలకావిళ్ళు పెరుగు

తట్టలూ నలుముఖాల్నించీ లోపలికి హావరైపోవడంవల్ల ప్రయాణీకులు తమ కాళ్ళు ఏ తేసుగోవాలో ఎక్కడ పెట్టు గోవాలో తెలియక తన్నుకుంటున్నారు. రైలుకి 'ధూమశకటం' అనేపేరు ఎక్కడనూసిపోతుందో అనేభాధతో ధూమోత్పత్తి చెయ్యడానికి కిటికీలవైపు చెక్కిమీద స్థలం లేకపోయినా కొండరు ఎల్లానో ఇరుక్కుని పక్కవాళ్ళ అగ్గి పెట్టిగాని ప్రజ్వలినూన్న చుట్టగాని యాచిస్తున్నారు. లోగడ చెక్కల కింద శయనించిన అయోనూర్గసంఘ బంధువులు లేచి, పైకొచ్చి, గాలోసుగుని, సందు దొంకినచోట్ల వైటాయిస్తున్నారు. యథాశక్తిగా అస్పృశ్యతా నివారణ కాచిచ్చి ఈ సందడిలోనే ముష్కెత్తుగునే విమిత్తం ఒక చర్మరోగి రైలు పెట్టెలో ఎల్లాగో పడి, రైలెప్పుడు కదుల్తుందా స్వంతపాట ఎప్పుడు ఆరంభితామాఅని చూస్తున్నాడు సరికొత్త నవలలూ, తాజాబిస్కట్లూ, వడ్లపూడి నారింజలూ, చట్నా మందులూ అమ్మేవాళ్ళు లోపల మొల్పారా అన్నట్లు సిద్ధమయారు. టిక్కెట్లు కొనుక్కున్నవాళ్ళూ, కొనుక్కోలేక పోయిన వాళ్ళూ, కొనివివాళ్ళూ తప్ప తక్కినవరం యూవ స్కందీ చాలా నిశ్చబ్దంగా ఉన్నారు. హోరూ, కేకలూ, కూరిలూ, అరుపులూ, చరుపులూ, దెబ్బలూ, గంటలూ, ఈలలూ, మొదలైన నాదాల మధ్య నూటలుకూడా విసిరిస్తూనే ఉన్నాయి!-(స్థాయిల్లోనూ ఉధృతాల్లోనూ వేగాల్లోనూ తేడా లుండడంవల్ల).

(మర్యాదగా) - 'కొంచెం పైకి జరగండి.'

(ముక్కులు పూరించి) - 'ఇక్కడ చోటు లేదు.'

(గడమాయిస్తూ) - 'ఉంటేనే!'

'ఉంటే, అక్కడ నువ్వే కూచోకూడదూ!'

(రోషంగా) - 'కాస్త సద్దకోవాలి, నలుగురూ చేరి నవ్వుడు! టిక్కెట్టు నేనూ కొన్నాను.'

'నేను నీకంటే చాలా పూర్వమే కొన్నాను. నే జరగను.'

(ఈసడిస్తూ) - 'మొండివాళ్ళకి ఏమిటి చెప్పటం!'

(జోరుగా) - 'ఏయ్, మాటలు బాగర్త. ఇదివరకే బోలెడు జరిగాను. అవ్వదు నువ్వు లేవు. నన్ను మాయం అయి పొమ్మన్నావా?'

(నిరసనగా) - 'మాయం అవుతావ్ట! ఆమాత్రం కూడానా!... నేర్పాడు గడుస్తనం.'

(బెదిరిస్తూ) - 'ఇక్కడ నేను కూర్చునివెళ్ళానండి, మీరు కూర్చున్నారే!

(నిర్లక్ష్యంగా) - 'ఏమో నాకేం తెలుసూ!'

(తొందరగా) - 'ఇక్కడ నా కండువాపెట్టి వెడితే మీకు కనిపించలేదూ!'

'లేదు.'

(అదుర్దాతో) - 'ఇదేమిటి, నా కండుబా మీరే వేసుకుని నా చోట్లో కూర్చున్నారే!'

(చప్పురిస్తూ) - 'ఏమో, నిన్ను ఎరగను, నీ కండుబా ఎరగను.'

'జరగండి'

'జరగను.'

(బతిమాలుతూ) - 'పోనీ నా కండుబా నా కిచ్చే య్యండి.'

(కరుకుగా) - 'ఇవ్వను, అది నీ కని కుజవేడి!'

'ఏమండి, నేను మీతో చెప్పి వెళ్ళలేదూ, స్థలం చూస్తూండడనీ!'

(ననుగుతూ) - 'చెప్పాడు, అందుకనే స్థలం చూస్తూనే ఉన్నాను, ఇప్పుడూ చూస్తున్నాను '

'ఇది నా స్థలమండి.'

'నీ తాతసామ్మా! నువ్వు గడించావా! నీ పేరు రామండా ఇక్కడ!'

'నా సంచీ పెట్టాను.'

(యధాలాభంగా) - 'అబ్రహమను పెట్టాడు.'

'నీకెందుకయ్యా మధ్యా! ఏమన్నా లంచం పట్టావా! సంచీ పెట్టాట్టమహా! తరద్దీగో సంచీలు పనికొస్తా చూ, ఖాళీవి!'

(హేళనగా) — 'నన్న సీమీద కూచోమన్నావు టయ్యా మరీ!'

(నమ్మకంగా) — 'మీకు కిందూ మీదా తెలియటం లేదు. ఎల్లా కూచుంటారు!'

(రాజేపద్ధతిగా) — 'బాబ్బాబు! ఒక్క క్షణం. కాస్తేవు ఉభయలూ ఊరుకోండి. అలా దిగిపోయేవాళ్ళే. కాట్లాడ కండి. శాశ్వతం ఎవరూ కాదు.'

(అసహ్యంగా) — 'చూడండి, లేకపోతేనూ, నేను బయటికి వెళ్ళగా చూసి నాస్థల-లో మాంచి నడుగుడుదే విలా చెక్కు చెదరకుండా కూచున్నాడు.'

(తీవ్రంగా) — 'సీ స్థల మేమిటోయ్, స్థలమనేది ఎవరు కూచుంటే వారిదే! ఈ-చో గలిగినవాడు కూచుంటాడు, లేకపోతే నడుస్తాడు.'

(పట్టుదగ్గరగా పెట్టి గాలిలాగుతూ) — 'నాకాలు పచ్చడికింద తొక్కే శాడగ్రోయి, వీడిశనపచెప్ప కాలోయ్!'

(కుళ్ళి కుళ్ళి ఏడుస్తూ) — 'చూస్తూల్లాగా నా బసీపద్దు పోయిల్దీ! అద్దులో బోలెడు డబ్బుల్దీ!'

(సిస్సుచాగా) — 'టముకు పెట్టి మొసతో నా బుర్ర చితగ పొడిచా చెవవో! రక్తం వస్తోంది.'

(మందలిస్తూ) — 'అల్లా మీదిమీదికి తోసుకురాకు బాబూ, మరీ.'

(వగరుస్తూ) — ‘నన్న అప్ప-అప్ప - అప్పడంలాగ నొక్కేస్తున్నాడు ఊపిరి ఆడటం లేదు’

(శ్రమిస్తూ) — ‘మీబీడీ నరుసుల్లో నాబట్ట మూడు నోట్ల కాలింది’

(వికటంగా) — ‘అబ్బ! ఇంకా ఎక్కవచోట్ల కాల పలసిందే!’

(దెబ్బతీస్తూ) — ‘మీరు మనుష్యులు కదా ముందేనా గ్రహిస్తారని నా ఆశ’

(శిమ్మిస్తూ) — ‘ధూ! ఉమ్మకోడానికే వీల్లేడండీ రైల్వే!’

(చురుకుగా) - ‘వీల్లేకేమండీ! నామీద జరిగింది చుట్టాభిషేకం!’

(తగ్గు స్వరంతో) - ‘ఇది నా సూటుకేసు కానట్టుందిరా.’

‘అయితేనేస్తూ, ఇది చాలా అందంగా ఉంది’

(రశ్వరింతో) - ‘ఇందులో ఏవో మిలమిలలాడుతూ కదులుతోంది.’

(శయంతో) - ‘ఓయ్ బాబో! మన కొద్దు, బాటం చూసి పిరాయించు.’

(తడబడుతూ) - ‘తాగని నచ్చినోళ్ళు మాలోంచి పొందోళ్.’

(చిరికోపంతో) - ‘మీ ఆడవాళ్ళు ఆడ పెట్టెలో ఎక్కకూడదుటండీ!’ పోనీమా!

(నిష్కూర్గంగా) - 'సాచుగుని పడుకోకపోతే ఇవతల ఇంతమంది విలబడగా, నువ్వు లేవకూడదుటయ్యా, గొప్ప వాడవ్.'

(దీనంగా) - 'మూడు రాత్రైళ్ళనించి నిద్రలేదు.'

(నిక్కచ్చీగా) - 'ఇది పగలుగా. నువ్వు లేవ్వా!'

(రూఢిగా) - 'లేవను.'

'నే నక్కడ కూచోనూ!'

'ఎక్కణ్ణించి వచ్చావో అక్కడికెళ్ళి.'

'నువ్వు పడుకోడానికి కొన్నావా టిక్కెట్టు!'

'అవును నువ్వొస్తావు కనిలాగ అని నాకేం తెలుసూ!'

(కొపడాటిగా) - 'చాపకట్టలా పడుకుని పేలాపన సాగించకు, దొర్లించెయ్యగలను.'

'నేనూ పడుకోడానికే కొన్నాను.'

(వెకిలిగా) - 'ఎవడి దగ్గర కొన్నావో వాడి దగ్గరి కెళ్ళి ఏడ్చుకో, నామీద ఎగురుతావేం!'

'అయితే కాస్కో.'

'మా జాట్లు పదిమంది. మా పనికూడా ఒకటే. ఈ స్థానం అంతా మాదే.

(మొక్కుమూసుకుని) - 'అబ్బబ్బ, కల్లుకంపు. లేచి వెళ్లి మనుషుల్లో కూచుంటే!'

'అమ్మయ్య! గార్లు ఈలేకాడు!'

‘పడిపోతారు, మరి ఎక్కడ్ను, ఎక్కడ్ను, వేల్చాడద్దు, వేల్చాడద్దు, వేల్చాడద్దు! అబ్బీ! ఇంపామ్మి గట్టిగా పట్టుకో, దిక్కులు చూడకు. చెయ్యిచాపకు.’

‘లోపలికి జరగండి.’

(ఏడుస్తూ) - ‘బాబో బాబో చచ్చాను, చచ్చాను!’

‘తలుపేసెయ్యండి, నే లోపల పడ్డానుగా!’

‘వెయ్యడానికి స్థలంలేదు.’

‘అమ్మయ్యా, రైలు కదిలింది బాబూ!’

(కుతూహలంగా) - ‘ఏమిటాడి అవతల మాడావిడీ!’

(బాలికా) - ‘ఏముందీ! పాపం ఇద్దరు చక్రాలక్రింద పడ్డారు.’

‘ఏమయిందండీ!’

‘వాళ్ళిద్దరినీకూడా రైల్వోకి తోళారు. అదుగో రైలు కూసింది.’

‘వెదుతోంది. వాళ్ళకి బాపూ దెబ్బలు తగిలాయి గావును!’

(నిరాశతో) - ‘వాళ్ళ కాళ్ళూ చేతులూ నలిగి పోయాయి!’

(అనూయికంగా) - ‘పాపం! వాళ్ళ టిక్కెట్లుకూడా నగిలి పోయేడంటాయ్!’

వైద్యం

[శ్రీ న్యాయపతి సుబ్బారావు పంతులుగారి ఆశ్రయతరకింద
5-8-1928 తేదీన రాజమండ్రి వైద్యసంఘ ప్రధానవార్షిక సమావేశ
సందర్భంలో చదివిన రచన.]

శరీరమనేది బహువిచిత్రమైన యంత్ర పితేషం కాబట్టి దాని యథాస్థితిలో మార్పు కలుగుతుంటుంది. బాల్యం కొమారం మొదలైనవి పెద్దపెద్దమార్పులు. అవి ఫలనాత్మకం నుంచి ప్రారంభమనీ నిర్ణయించలేక, అవి బాధాపెట్టవు. కాని, బాధతో కూడుకుని వచ్చే మార్పులు కొన్ని కొన్ని ఉన్నాయి. అవి త్వరలోనడుగుంటే వాటిని 'దుర్మత' అనీ, 'సుస్తీ' అనీ, 'అస్వస్థత' అనీ వాడతారు. త్వరలోనడుగుకోక ముకాం వస్తే 'కాయిలా' అనీ, 'దీర్ఘవ్యాధి' అనీ, 'సికస్తు పడడం' అనీ అంటారు. అసలే నడుగుకోక పోతే, శరీరాన్ని పంచభూతాల్లో జీనితో ఓదానికి దాఖలు చేసేస్తారు. అల్ప రోగాలకి అజీర్తిలాంటి కారణాలు గోచరిస్తూనే ఉంటాయి. దీర్ఘరోగాలకి కారణం: ఒక్కొక్క రోగి ధర్మార్థన వంటి అవసరపుపస్థలో పడిపోయి రోగాన్ని లక్ష్యంచెయ్యక ముదర పెట్టుకోడమే. ఆస్తివిషయంలోకి మల్లీనే వ్యాధుల విషయం లోకుడా స్వార్థిత పిత్రాప్తితాలు ఉండగలవు. కారణందొంకని చోటల్లా జనం జర్మిపోయ్యుంటారు. "పూర్వశ్శత్రుం పాపం వ్యాధిరూపేణ" అని తీర్పు చెప్పేస్తారు. అందుకనే సంభాషణల్లో:

—పాపం!

—ఏమిటి!

—ఫలానవాడు

—ఊఁ

—పోయాడు.

—నారాయణ, నారాయణ! ఎప్పుడూ!

—వారం అయింది.

—ఏ ముచ్చీ!

—ఏం లేదూ. రెండులంకగాలు చేశాట్ట.

—నే చూసింట్టుకు విడిగాయల్లా ఉన్నానీ.

—ఉంటుంది! ఎంతసేపూ! నూకలు నరిపోయాయి.

కర్మ తోసుకొచ్చేసింది.

అనే మాదిరిగా వింటూ, అదీ కాక ఒక్కొక్క దబ్బుగో ఉన్నవాడికేసి చూసి కొందరు, 'గ్రామచార' అంటూ టాడు. ఇక, శరీరం యొక్క అవయవాలూ భాగాలూ పదార్థాలూ ఎన్నిఉన్నాయో అన్నింటికీ అన్నరకాలరోగాలూ ఉన్నాయి. అంచేత పై విడివిడి అవయవాలవ్యాధులేకాక, లోపలి గుండె, కాలేయంలాంటి వాల్లవ్యాధులేకాక చర్మ, రక్త, నూంన, నర, అస్థి, శిల్యాదవ్యాధులు ఉద్భవించాయి, వ్యాధి అదృశ్యం. వాలకం బట్టి, లక్షికాల బట్టి దాన్ని గుర్తించాలి. కొన్ని వ్యాధులు బలేలక్కరి రకం. రోగి గతించేవరకూ అవి పోలికలే అందమండ నకుకొచ్చాయి.

కొన్నింటి స్వభావం రోగి గతించిన స్వల్పకాలంలోనే తెలిసి పోతుంది. పైగా, ఇతర జంతువులలోకి మల్లేకాకుండా మనిషికి వాక్కు ఉండడం చేత మనిషి తన రోగం కొంతవరకు చెప్పగోగలడు. కొందరు తమ బాధ ఏముటో చెప్పే సైయ్యక, వరినచొప్పున అబద్ధాలాడి, తమ రోగం ఏముటో ఇతరుణ్ణే కనుక్కోమంటారు. కొందరు తమ రోగలక్షణాలు చెప్పగోక దానికి పడవలిన బొషధ లక్షణాలు ఏకరువు పెడతారు, దాంతో బొషధా లిచ్చేవాడికి మతి చెబుతుంది. అది సరి, దేవుడు మనిషికి నూత్రమే బుద్ధి అనేది ఇచ్చి, ఇతర జంతువులకి ఇయ్యని స్వరాజ్యం ఇచ్చాడు. అది మానవుడు పరిమి స్వాతంత్ర్యం అనుకుని కారణాలెరాలచేత ప్రకృతి విరుద్ధాలు ఆచరించి కని విని ఎరిగని వ్యాధులు తచ్చుగుంటున్నాడు. అందుకనే, మనుష్యుల్లో ఉన్నన్ని రకాల రోగాలు ఇతర జంతువుల్లో లేవు. రోగాలు పుట్టిన కార్తిలోనే వైద్యులు వెలుస్తారు. వైద్యులు ఎల్లానూ ఉన్నార గదా, వాళ్లుమన స్సులో ఏమన్నా ఇకవుతారేమో అనే బాధతో కొన్ని కొన్ని కొత్తిరోగాలు పుడుతుంటాయి ఈటీవల చాలారోగాలూ వాటికి మందులూ కుడా 'లాటిన్' భాషలో జనించాయి వైద్యుల సంఖ్య విజృంభించేసరికి అభిప్రాయ భేదాలు కుడా పెరిగిపోయి వీళ్లలో మతాలు ఏర్పడ్డాయి. హిందూ ముసల్మాన్ కిరస్తానీ లాగే, ఆయుర్వేదం, యునానీ, హలోపతి మూత్రమేకాక, హోమియోపతి, మోనోపతి (అనగా ఒక డో)

సీతాపతి (అనగా, రామనామస్మరణ)లాంటి వివిధశాఖలుగా వైద్యం విడిపోయింది. ఇవీకాక, వట్టి మట్టితో కుదిర్చేవారు, నీళ్ళతో 'కూనీ' చేసి తేల్చేవారు, గాలితో మురించేసేవారు, తేజంలో వెరిగి చూసేవారు, 'వైర్' మీద విని 'వైర్ లెస్' లో లేవదీసేవారు కుడా ఉత్పాదించారు ఇవేమీ అక్కణ్ణేదు. ఒక్క నిష్కతోటే సర్వమూ చివరంకా కాని య్యయ్యగదా అనినమ్మేవాళ్లు ఆదినించీ ఉన్నాడు కాబట్టి, ఈకాలంలో మాత్రం డబ్బీ చేత్తోవుచ్చుకుని సంసారి పక్షంగా తిరిగిపోతూ చేతులు చూసేవారు, జోసుకి ఇంత అని అడుగులు సీసాల్లో పోసేవారు, సగ్గుబియ్యంలాంటి మాత్రలిచ్చేవారు, మట్టి పామించేవారు, తొట్టికొనిపించేవారు, జక్కలూ బల్లూ సైకిళ్ళూ దిగేవారు, చెవల్లోయం త్రాలవారు, కుంకంబొట్టవారు, ఎవమూలికలవారు-ఇల్లాగ్గా రకరకాలవారు విద్యుంభించారు. వీరిలో ఎవరికేనా 'డాక్టర్' (బిరుదుకాదు) పిలుపు రావాలంటే ఏ బాపతో ఓ బాపతుని కొన్ని ఇంగ్లీషుముక్కలు వచ్చితీరాలి.

అజ్ఞాని అయినవాడికి రోగంపేరు చెబితేనే బెదురు, ఇక రోగం వచ్చిందీ అంటే హడలే! పల్లెటూరిమనిషే నయం అనేపోయిందని ఊరుకుంటాడు, వీల్లేకా, తిరగలేకా, స్త్రోమతులేకాను! పట్నవాసంలో ఎవడికేనా సుస్తీగాఉంటే, పక్కింటివారు 'చూస్తావేమిటయ్యా, డాక్టర్ని పెట్టకుం

జానూ! తరచాత ఎంతేమగుంటావు డబ్బంతాను! ప్రాణం
 దగ్గరటయ్యా తటపటాయింపూ! అని కూకలేసి అతడిచేత
 జాక్వర్ని పెట్టింపించి ఆరోగాన్ని కొంచెం ప్రాముఖ్యంలోకి
 తెస్తాడు. మళ్ళీ తమరింటో గనక రోజాలోస్తే, “రోగం
 అంటే అర్థచేత్తో తీసిపారయ్యగలదా ఏమిటి జాక్వరుమాత్రం!
 ప్రాణంఉన్నదిసేపే జాక్వరుగాని, అతడేమన్నా ప్రాణం
 చేస్తాడా! అల్లా చెయ్యగలిగినా ఎంతసేపని చెయ్యగలదూ!
 ఎల్లానో, ఓర్పుకోవాలి” అని తనవాళ్ళని కనుదగుంటాడు.
 బస్తీలో చాలా సలహాలు పక్కవాళ్ళకీసి, డబ్బు ఖర్చు ఎగ
 గండోసేవీమా! అదీకాక, ఆరోగ్యంగా ఉన్నంత కాలం
 నైద్యకు జ్ఞాపకమే గాడు. కాస్త హెచ్చుతగ్గు వచ్చేసరికి,
 ఏమండోయ్! అంటూ వెతుక్కుంటూ, అడ్డమైనవాళ్ళ
 సలహాలూ వింటూ, రోగి బయల్దేరతాడు ప్రాణం తీసి. ఆ
 తియ్యదనం ముసమ్మలోపెట్టుకుని ఎంత చేదైనా మింగబుద్ధి
 వేస్తుంది, ‘చావం గాలముచేరువో పెరియన్ జాలింపగా
 లేక, తన్నేవైద్యుడు చికిత్సబోవగలడో యేమందు
 రక్షించునో’ అని ప్రతీచూసవుదూ అహోరిస్తాడు. ఒక్కొక్క
 రోగి ఉద్దేశం: తను వైద్యుణ్ణిపెట్టిన పాపుగంట దాట
 కుండా దాఖలా కనపడాలని వాడు నోజుకి ముగ్గుర్ని కడలే
 స్తాడు, ముగ్గురూ ఏకకాలంలోనే అక్కడ హాజరై వెంటనే
 మానేస్తాడు. వాడు తొండరరోగి, ఒక్కొక్కరోగి వీల్లే
 కొచ్చి ఇద్దరి ముగ్గురి మందులు, ఓడిసంగతి ఓడిదగ్గరచెప్పక,
 తాగుతూ బాధ పడతాడు, వాడు మొహమాటపురోగి.

ఒక్కొక్క రోగివైద్యుణ్ణిపెట్టి మందుపట్టిగల్గి చెప్పినట్లు
 వుచ్చుగోక కుదర్లేదంటాడు, వుచ్చుగుని కదిరినా
 వలేసినా వైద్యుడికి దొరకడు, వచ్చి కదిరిందనేనా
 చెప్పడు. వాడుకృతఘ్నరోగి, ఒక్కొక్కడు తెగ అవధ్యం
 చేస్తూ రోగం అల్లానే ఉండంటాడు. వాడు కక్కు రిరోగి.
 ఒక్కొక్కడు స్వల్పరో పొయ్యేదైనాసరే డబ్బు చిమ్మేసిఉన్న
 మందులూ లేని మందులూ కుడా కొంటాడు. ఎంచేతంటే,
 తనికి ఎంత చిలువందిత్రే అంత గొప్పమందని వాడి ఊహ,
 వాడు దర్దారోగి. ఒకరోగిని ఇంట్లోజనం ఇల్లాబాధ పెట్టడం
 నాకు తెలుసు—తమరింట్లోనే ఒక బాటాలో కాపరండున్న
 వైద్యుడి మందు వుచ్చుగోకపోతే ఆయన తన మనస్సులో
 బాధ పడతాడేమో గనక, ఆయనిచ్చిన మందు నీళ్ళే
 తాగాలి-అంటాడు రోగి తండ్రి. రోగి తాలూకు అమ్మమ్మ
 దగ్గర పాత కుప్పొణ ఉన్నాయిట, ఆవి వొచ్చి ఆ కుప్పొణ
 అరగదీసి వుచ్చుగోక పోతే నీళ్లు ఒడులుతో వలిసిందే, అంది.
 ఆవిడకీనూ రోగికి చాకిరీ చేస్తూన్న ఆవిడకీనూ పచ్చగడ్డస్తే
 భగ్గు మంటుందిట, అందుకని, ఆ అమ్మమ్మ పీనుగు మందు
 సుతరామూ వైద్యును రోగి దక్కినాసరే దక్కక పోయినా
 సరే అని-ఆవిడ కూచుంది. ఆసుపత్రికి తీసిగెళ్ళం దని రోగి
 పెత్తండ్రి సలహా. ఆ ఆసుపత్రిలోనే వెనక రోగితల్లి చచ్చి
 పోయింది, రోగి కుడా అక్కడే చచ్చిపోవచ్చు! అక్కడికి
 మాత్రం వద్దు-అని రోగినాయనమ్మ ఏడుస్తూ చెప్పింది.

‘ఏమీవద్దు బాబోయ్! మీ కొట్లాటతోటి నాకు రోగం కుదిరి పోయింది, ఇక మీరు దెబ్బలాడుకోకండ్రోయ్’- అని రోగి రాగాలు! ఇటువంటి రోగి ఆపేక్షలరోగి! ఎవడూ లేనప్పుడు నిత్యేపంలా ఉండును. వినేవాళ్ళూవిని ఉండుకోమనే వాళ్ళూ ఉండడంతోతే మూలుగు సాగించే రోగి ఒకడూ. వాడు సకాల రోగి ఇంతమంది వైద్యులున్నా చూముసలమ్మ పోవడమే పడటంలేదు అని బెంగతో తీసుకునేవాడు ఉంటూంటాడు వాడు ముసలమ్మ రోగి.

వైద్యుల్లో లెఖలేనన్ని జాతులు. ఏ శాఖలో ఏవిషయంలో ప్రత్యేకప్రజ్ఞ గలవాళ్ళో ఆ పేరట వైద్యులు పిలవబడతారు. కంటి, హః, కాలి, చెవి - మొదలైన వైద్యులున్నారు. వైద్యులంతా కలిసి శరీరాన్ని ముక్కముక్కలు చేసేసి ప్రత్యేక సామ్రాజ్యాలు ఏర్పరుచుకున్నారు. శరీరానికి అతీతులు భూతవైద్యులూ మతవైద్యులూ ఆత్మవైద్యులూను. వీళ్ళల్లో ఒకతెగ కేవలం అభూతవైద్యులు. వైద్యంలో ఇచ్చేది చేసినచాకిరీ, కొనవలసిన మందులకీ గనక ఖర్చు చచ్చిరా తప్పదు కొండరితో మాట్లాడినందుకు సొమ్ముకట్టాలి, కొండరు ఇంటికి వస్తేనే ఇయ్యాలి. అది బాల్ల కాలంయొక్క ఖరీదు. ప్రతీవైద్యుడూకుడా, ఇతరులంతా తెల్ల మొహంవేసి ఇకలాభంలేదని వొదిలిపెట్టినకేసులు, తను స్వకత్తివల్ల ఏవేవి నెగ్గించగలిగాడో అవి నొక్కినొక్కి వక్కాణిస్తాడు. “ఫలానాఫలానావారు ‘హోప్ లెస్’ అనేసి

పొమ్మన్నతరవారత అప్పుడు ఫలానారోగి నన్ను వెతుక్కుంటూవచ్చాడు. ఒక్కమోతాదునో రంగున కుదిరింది ఇప్పుడు, శాండ్లోలాఉన్నాను''-అని! అంతే గాని తను పైకి ఎంత మందిని అతిథుల్నిగా పాప వలినాబ్బిందో మాట్లాడడు. ప్రతి వైద్యుడూ, దైవరాక్షిగామాట్లాడితే, ప్రచారంభంలోనో తెలియనో, తెలిసితరవారత నిర్లక్ష్య వల్లో ఎక్కవమంది రోగుల్ని కుదుకున్నానని ఏకకాలముడే అచ్చుగోడంలో ఉండేదిక్కుల్లో, అధమం కొన్నిజీవాలనేనా సకాలంకంటే పెండరాళ్ళే బదిలాయించిఉంటాడు. సలహా అడగడానికి వెడితే, ఏకవచనప్రయోగంచేసి, కరివొచ్చి, మీదపడి కొట్టొచ్చి, అదేరోగంకుదర్పడం అంటే అనుకునేవైద్యుడొకడు! రోగస్వభావం పసిపట్టకుండానే, దరహామీద మందిచ్చే వాళ్ళు చాలామంది.

వైద్యుడు—ఏమిండి, రండి, కూచోండి, ఏమిటిసంగతి!

రోగి—నాకు జ్వరమండి.

వై—అనుగో కవపడుతూంటేనే!

రో—కాళ్ళు లాగుతాయండి!

వై—అనుగో, పొడుగై నాయి.

రో—విరోచనంలేదండి.

వై—ఇల్లాంటి పరిస్థితుల్లో అదెల్లాఉంటుందీ!

రో—ఎమోనండి. ఎల్లాఉంటుందో!

వై—ఉణ్ణీండి, మంచిస్తాను పట్టిగెళ్ళండి.

ఇలాగే, 'ఏమిటి. వెనకటిమను గుణాధివ్యలేను. మందు పిరాయిస్తే' అని రోగి వైద్యుడితో చెబితో, పుస్తకం చూపించి అందులో అల్లాడింది అని చెప్పడమేగాని, శాస్త్రం తెలిసినా దాన్ని ఆచార అనుభవాలతో మిళియించి, దేశకాలస్థితులు విచారించి, వాత్రనిగమనింది మందివ్వనివైద్యులూ ఉండగలరు. ఉన్నరోగం మరీ జోరవడానికి ఇచ్చేవాళ్ళు ఉంటారు-అంటారుగాని అది అజ్ఞానవల్ల జరిగేదేగాని బుద్ధిపూర్వకంగా కలిపించేదికాదని మానవులు ఒప్పుకోవాలి. స్వర్ణభస్మతయూరుచేస్తానని అన్నీకొనిపించి, ఏదో బూడిద ఇచ్చేవాడూ, రోగి వురుసుడైనప్పటికంటే స్త్రీలయినప్పుడు రీతి చూస్తేవైద్యుడూ దొరకకపోరు. 'వైద్యుడొచ్చిన మాత్రానవణుగు వుట్టె, నుది విప్పినమాత్రాన చలువగమ్రె, మందులిచ్చిన మాత్రాన నూటలగా, ఓరి నీచేతి మాత్ర వైకుంఠమాత్ర' అని సంజోధించవలసోచ్చే రకం ఒకడు! "అయ్యో. మాముసలమ్మకి ఎక్కిల్ల ఎక్కువైనాయి, టూనుండు వేసీతిరవాలి!" అని ఒక డాక్కి ఒక వైద్యుడితో చెప్పగా, అతడు, "ఇంకేం. భేష్. అందుకే నేను ముదిస్తా. అల్లా ఎక్కువవుతాయిలేండి. అది జోలిడు గ్రంథం. ఇక అవి తగ్గడాని కిప్పడిస్తాను. దీంతో ఒక్క ఎక్కిలీ రాదు ఒక వేళ వచ్చినా, ముసలమ్మగదా, మీరు ఉడయం దాకా చూడండి, ఈమందే వేస్తూఉండిండి, మళ్ళీ మళ్ళీ రాకండి" అన్నాడు. ఒక డాక్కి ఒక అబ్బాయిపోగా

నలుగురూ పోగై విచారంతో ఉండగా, అక్కడికి ఒకరకం వైద్యుడొచ్చి శవం కేసిచూసి, 'ఏమిటి ఈ అబ్బాయి అధి ప్రాయం?' అన్నాడు అంటే 'ఫలూహ' అని అక్కడివాళ్లు చెప్పే, 'ఎన్నాళ్లు బాధ పడ్డాడు ఈ అబ్బాయి? అని అయిన అడిగాడు, 'పదిహేను రోజులు' అని ఒకరు చెప్పగా, 'అయ్యో, నామందు వేసికంటే ఎంత త్వరలో పనిచేసి ఉండేదండీ!' అని విచారించాడు. ఏ వైద్యుడూకుడా మరొడికి వైద్యుడేకాని, తనకికాదు, తన ఇంట్లోకుడాకాదు, తనకైతే విసిగెత్తి విషంపుచ్చుకోవచ్చు, తనిగిట్లో అయితే నమ్మకయ్యా ఉండదు, గుట్టూ తెలిసిపోతుంది. ఇంకెవ్వనైనా వైద్యులు చాలామంది, ఒకాయన దీని స్త్రీకి మూడుఇంజక్షన్లు పుచ్చుకున్నాడు, తగ్గలేదు. అవి మూసేశాడు. ఏమయ్యా మూసేశావని ఎవరో అడగగా, ఇంకాపుచ్చుకుని ఒళ్ళంతా పొడిపించుకుంటే విరోచనాలు బాస్తీ అయిపోతే, అసహ్యం కుడాను!' అన్నాడు. ఇక రైల్వోవైద్యుడు: "మూడి నకలరోగ నిర్ధారణికాదు. ప్రత్యేక నమూనా చూడండి. డబ్బీ రూపాయి బేడ, పోస్టుఖర్చు మీది. కాని మూకంపెనీ ప్రచారంకోసం. ప్రస్తుతం ఉదంతంగా ఇస్తున్నాం ఇప్పుడు గాదగ్గిరే విదేశీయులు. కావలసినవాళ్లంటే, అడగండి ఇస్తాను-నూ ఏజి ట్లఖర్చులనిమిత్తం డబ్బీ ఒకటికి ఒక అణాఇవ్వండి" అంటాడు. ఇట్లా నా చిన్నతనాన్నించీ అంటున్నాడు! అతడు చెప్పే అనుచానాలే అసలుమందులని,

డబ్బీలోదుమ్మ అణాకుడా చెయ్యడనీ కొండరటాకు కొత్త రకం క్రిమికీటాదుల్ని కనిపెట్టే వైద్యులకొందరు పల్లెటూళ్ళలో ఆసుపత్రులు పెట్టింతరవాత అక్కడకుడా విచిత్రమైన జబ్బులు ఎక్కువైవాయి. కుదిరితే తనమహాత్మనీలేకపోతే దేవుడి శాపమో రోగిశాపమో అనీ విడమర్చి చెప్పేవాళ్ళు కొందరు. తనమందువల్ల ముక్తమో మోక్షమో ఉంటాయనీ నా జనం గుర్తించకపోవడంగురించి శాధపడేవాడూ కనపడతాడు.

ఎన్ని కూడని కూళ్ళుతిని ఎ త శృతి మీరిన తరవాతైనాగరే ఒకడు వెళ్ళగా, చాడు చెప్పుకునేది సంతోషంగా వింటూ 'బేష్. ఏమీ ఫర్వాలేదు. నేను మందిస్తాను' అంటూ తక్షణం మందిచ్చేవాడు ఒక్కొక్కడి దృష్టిలో మంచివైద్యుడు. అటువంటి సందర్భంలో తనకిరోగం కుడరక పోయినా, రోగే సమర్థించు గుంటాడు: 'అంతకంటే వైద్యుణ్ణి ఎంజెయ్యమన్నాడు! చావ మన్నారా ఏమిటి! చాయశక్తులా శ్రమ పడ్డాడు!-అని! ఆ రోగి ఖర్చుపడినా వాళ్ళు వాళ్ళేనా డాక్టర్ని మనస్సులో తిట్టుకోరు. కొందరు వైద్యులు వడికేచోట వడుక్కుంటూ బీదలకి ధర్మంగా మందిస్తారు. కొందరు కష్టకాలం గమనించి ఇంతాఅని నిర్లబ్ధులవుతున్నారు, కుదిరినవాళ్ళు తోచి యివ్వడమే. సాధారణంగా కుదిరిన వాళ్ళకి ఏమీ తోచదు-ఇవ్వడాన్నిగురించి. ఇప్పుడుకుడా వయస్సూ లక్షణాలూవిసేసి ప్రళయమైన మందులు సూచన చెయ్యగల డిట్టలు ఉన్నారు. 'ఈవ్యాధి నాకు జోధపడటం

లేకు' అని నిష్కర్షగా చెప్పగలవాడు మంచివైద్యుడే. దేశంలో పండిన వంట ఆకలైనప్పుడు ఒక్కముద్ద తక్కువగా తింటూ ప్రతీ వీలైనప్పుడూ డొక్క మాడుస్తూంటే శరీరానికి రోగం ఉండదని అంటారు. ఒకసేళ రోగం వచ్చినా, ఊరుకో, ప్రకృతే శరీర తత్వాన్ని సరిదిద్దుతుంది, అంటారు. కాని, అట్లా చెయ్యడానికి కొంత త్యాగమూ కొంత దీక్షా కావాలి. అది సాగితే తేలికేగాని, సాగదు. నేను మాత్రం తక్కువ తిన్నానా అనేవాడే గాని, తక్కువ తిని లేచేవాడెవడూ! నాలుగు బొబ్బట్లు ఎక్కువలాగి మరీ వద్దాం అని డాక్టర్లతో కలిసో, రొంటిని మాత్రలు పెట్టుకునో భోజనానికి వెళ్లేవాళ్ళున్నారు. జబ్బు చెయ్యనీ, తరవాతి గూసుగుందాం అనే కంటే జబ్బు చెయ్యకుండా చూసుకోడం మంచిదని అనుభవజ్ఞుల సలహా. ఆరోగ్యశాఖవాళ్ళు వైద్యశాఖవాళ్ళకి ఉద్వేగన చెబుతుండాల్సి. వైద్యశాఖవాడు తన వైద్యం అభ్యర్థిండా పోతోంటే అని విచారించకూడదు. తన వైద్యం కాదు ఎవరి వైద్యమూకుడా తన చుట్టుపక్కల వాళ్ళకి అనవసరం అయేటట్టు చెయ్యగలవాడు ఘన వైద్యుడు. సెలవు.

కు బేరరావు తనలో

ఉన్నసంగతి పొక్కక మాన్తుందా యేమిటి గాని, నేను చాలా అడగాణ్ణి. నిష్పక్షపాతిగా చూసినకొద్దీ నా అండంలాంటిది కనపడటమేలేదు. నేను చిన్నమస్కధుణ్ణి, నేను అద్దం చూసుకున్నప్పుడల్లా నిజంగా అలాతోస్తుంది, మా అవిడికి కోపంరావచ్చుదా అంటే నేను చదువూ సాగించాను, ఉద్యోగమాణివేశాను పెద్దపరిశులు అయి పట్టు నాదగ్గర గట్టి పట్టాలున్నాయి. వాళి తెప్పేమిటి గాని, వాటి నన్నింటినీ మించిన గడనుడనండి నాదగ్గర. ఏ యెండకి ఆ గొడగు పట్టం. అటునుంచి నడుక్కొనడం, అవసరం వస్తే ఏ జాతువుకాళ్లు ఎల్లాంటివైనా సరే పట్టుకోడం, కాళ్ళాబుఅనడం, పట్టుకున్న విషయం ఓ పట్టాన వొదిలిపెట్టకపోవడం, బాధ్యతగ్రహీతీ ఎవడి నెత్తిమీదబుద్ధడనూ అని చూస్తూండడం, అనర్గళంగా అబద్ధాలు ఆడడం నాకు తెలుసు. నెగ్గడంగాని, నెగ్గినట్టు కనపడడంగాని ప్రధానం అని విశ్వసించేవాళ్ళకి ఇవి విధాయకమైన ఉపాయాలని నేను శాస్త్రప్రమాణం చూపించి సిద్ధాంతం చెయ్యగల్గు. శివుడలాగ విషంమట్టుకు కంఠంలోనే దాచి, అతిథిలాగ కాకుండా అవసరమైన మోతాదులో అది ప్రయోగిస్తూ, పైకి, పిన్న పెద్దా వేశాపాశా పట్టింపు లేకుండా హిహిహి అని నవ్వునూడడం, ఒకవేళ ఎవడేనా దురుసుమనిషి నాచేష్టలు బయట పెట్టే టప్పుడు ఇంకాకొన్నివీసాల నవ్వు అరుపు తెచ్చుకునికూ అట్ట

హాసం చెయ్యడం నాకుచేరితప్పును అందుకని, ఇతరులు గ్రహించ గలిగినదాన్ని బట్టి, వాది మిక్కిలి శాంతస్వభావం. ప్రతిఒకవిషయంలోనూ నేనే నెగ్గేస్తూండడంవల్ల నామీద అనుమానమూ ఈర్ష్యా చెచ్చురేగి పోగాయనదానికి సూచనలు చాలా ఉన్నాయి ఒక్కొక్కడువచ్చునన్ను తిడ తాడనుకోండి నేను సమాధానం చెప్పను వాడు మాట్లాడేటప్పుడు వాడివాగుడు తానుకు తుప్పుర, నామీదపడుతుందనుకొని, నేను శాంతా కార లా కనిపించే నాచేతిరుమా లిలో తుడిచేసుకుని ఉండగల్గు, అదీ కాదు, ఛీఛీ బుద్ధి లేదుట్రా అని నన్ను ఛెకామకా తిట్టేసిన ఒకడున్నాడనుకోండి, వాడితో నాకెదేనా పనుంటే, తక్షణం నేను వాడి దగ్గరికెళ్ళి చదువుకున్న సమర్థుణ్ణిగనక, లోగడ మాయిద్దరికీ ఏమీకూడా జరిగిఉండలేదా అన్నట్టు నటించి, వత్సయోజాం పెట్టి, వాణ్ణి కాస్తపోగిడి, వాణ్ణి బోపివేసెయ్యగల్గు. మాగురువుగారివాక్యం నాకెప్పుడూ జ్ఞాపకం ఉంటుంది: లాభం మనవొల్లో ఉల్భాగావడేటప్పుడు, స్వంతానికి ఖర్చు తగ్గేటప్పుడు, ఇంకోడి శ్రమవల్ల మనకి పేరుప్రతిష్ఠలు దఖలు పడేటప్పుడు, తేరసొమ్ము ఏదేనా మనకంట పడ్డప్పుడు, మన కంటె అల్పుడు మన సమక్షంలోనే మనకంటె అధికసౌఖ్యం అనుభవిస్తూండడం కూడదని మనకి తోచినప్పుడు, కాళ్ళు అరిగేటట్టు తిరిగినా, కానికూళ్ళు తిన్నా, రకరకాలగడ్డి కరిచినా, అనర్హుల్ని ఆశ్రయించినా, అబద్ధాలు అడిగినా, అభూత

కల్పనలుచేసి, కక్కుర్తి వంపడినా తప్పులేదు, గరికదా ఒప్పే!—అనేవారు. అట్లా చెయ్యడం చేతగాని వాళ్ళకిబతుకు తెరువు తెలియదని వారి నమ్మకం. నేనూ గురువునేగనక నానమ్మకమూ అంతే. అంతేకాదు, అట్లా చెయ్యడం శ్రేయస్కరమని నా చాడన. మళ్ళీ ఇంకా గింజకుంటే, అట్లా చెయ్యడం ఒక్కటే కలియుగ ధీరోదాత్త లక్షణం అని నాశాసనం, విశ్చిత్రం, విశ్వాసం, మతం, సిద్ధాంతం! ఇది నమ్మనివాళ్ళు ఏ ఓఘాయత్యం చేసినానో, పథేయుణ్ణి, నాఅభ్యంతరంలేదు స్నానంచేస్తేస్తాను, అవసరాన్ని బట్టి ఓక్షిణీకుశా పడతాను.

'శరీరమాద్యం' వరకూ నేను కాలిదాసుగో ఏకీభవిస్తాను. తరవాత మాటల్లో అతడు తేలిపోయాడు. మానసిక వ్యాపారాలు నేను చాలా విసి చూసీ చదివీ ఉన్నా, నాకు భౌతికమే పరమావధి నా డబ్బుగురించి నేపడేజాగ్రత్త మిక్కిలి ఎక్కువ. ఆ లక్షణం ఎంత మంచిది చెప్పండి అర్జించలేని అప్రయోజకులు అహోరించడం ఎందుకు చెప్పండి చిన్నప్పట్లించి చూస్తాను—నేను ఇతరులకి ఇవ్వలేక బాకీలూ నా బాధ్యతలూ మాత్రం నాకు జ్ఞాపకం ఉండవు. సుళ్ళి, నాకు రావలసిన బాకీలూ నా చుక్కలూమాత్రం ఒక్కటే మరుపు రావు, అదే చిత్రమో! ఈసంగతి ఆలోచించినప్పుడల్లా నాకు సోడ్ధం అవుతుంది. వచ్చిపడే సొమ్ము చాలా జాగ్రత్తగా మావాళ్ళకి ఇచ్చేస్తాను. వెచ్చాలపాల్లో వాడికల వాళ్ళు వసూలుకొస్తే, వాళ్ళని తిప్పితిప్పి మరీయిస్తాను.

అప్పుడుగాని డబ్బుయొక్క విలవ వాళ్ళకి తెలియదని నా భయం. ఒక్కొక్కప్పుడు పెద్ద నోల్లన్నాయిగాని, చిల్లరి లేదంటాను ఒకవేళ, నాకంటే ముండివుంటుంటే అవతల పోగై అయ్యా! నే చిల్లరి తెచ్చాను, శాడినోటు, అ-టాడు, అప్పుడు నోలు తెమ్మని నేను మావాళ్ళని అడుగుతాను, వెంటనే మావాళ్ళు నేనిదివంకే చెప్పి పెట్టిన ప్రకారం “పెట్టితాళ, చెవి పొద్దుణ్ణించి కనపట్టలేదు” అని నమిగుతూ సమాధానం చెబుతారు దాంతోటి వాడు పోతాడు, వాడు పోయే టప్పుడు గాని ఏమన్నా పొగరు కనపరిచాడా, వాణ్ణి మార్చేసి ఆ వాడికి మరోడి దగ్గర పెడతాను. అలాగ ఇంటించి బయటికి వెళ్ళే ప్రతీకాని డబ్బుడి రోలి దగ్గరించి నేను చచ్చివంటి శ్రద్ధ తీసుకుంటాను. ఘరానా కొట్లమీదికి పావులమీదికి నేను వెళ్ళనే వెళ్ళను. నేను రావడం వాలకం ఎల్లా పసికడతారో కట్టి, సరుకులన్నీ దాచేసుకుని, నేను ఏది అడిగితే అదిల్లా లేదంటారు చచ్చివాళ్ళు! పైగా అట్లాంటి చోట్ల నాప్రజ్ఞ లొగసానై నేను బోల్తా కొట్టచ్చు.. ఇంటి దగ్గరికి అమ్మతెచ్చే వాళ్ళు విశేషం చదువుకుని నా అంత పరిశ్రమ వ్యాసై ఉండరు గనక, వాళ్ళు చిలాలించడం, పొగడ్డం, పడగొట్టడం, నాకు తెగసరదా. బేరాలు చెయ్యడం నా అభిమాన విషయం. నేనే ఒప్పుకుంటాను, తెగేసి, నాకే మన్నా భయమా! ఆనందం గురించే రాలుగాయి కుంకలంతా కలిసి కమిటీలుగా ఏర్పడి, “శుభేరరావు” అనే బిరుదు చెయించి నా కీర్తన అని తెలియపరిచారు-దాస్తో

నేను ఏడుస్తూ కూచుంటాననే ధైర్యంకోర్చి! వాళ్ళ దురా
లోచన నాకు సిగ్గు ఏడిపించింది. ఇంత పొరపాటుపడ్డ ఘటాలు
నన్ను నెగ్గుతారా? మానవ లక్షణం 'బుద్ధి' అని కొందరూ,
'నవ్వు' అని కొందరూ అంటారు. నవ్వుకాదు 'సిగ్గు' అ
టాడు డార్విన్. డార్విన్ కి సిగ్గేమన్నా ఉందా! తన తం
పాత కొంతకాలానికి సిగ్గుతో నిమిత్తం లేని నేనూ నాజాతీ
పుట్టవచ్చని కించిత్తూ ముజాపు లేకుండా తన వాక్యానికి
సర్వకాలవ్యాప్తి ఉండేట్లు చూపించేశాం అని ఆశించుకో
డం ఎంత శోచనీయం! పైగా, బిరుదు యొక్క బలుపుఇచ్చే
వాడి సామర్థ్యాన్ని బట్టికంటుందిగాని, పుచ్చుకునేవాడి ప్రజ్ఞ
బట్టి సాధారణంగా ఉండదు. కాని, నాకు బేరం తెలిసినట్టు
ఇంకోడికి తెలియదని నేను చాలా కాలం క్రితమే గుర్తించాను
కనిపెట్టాను. తమరే కనిపెట్టాం అంటూ ఇతరులు నీలగక్క
లేదు. చతుష్టస్తి-గాని పంచష్టికలోనూ బేరం చెయ్యడం
ఒకటి గనక, నేను చిన్నవాణ్నిచే, "బేరం పాసన" చేసి
బేర విద్య నేకరించాను. ఓం ప్రథమం, బేరానికి దిగడానికి
ముందు ఇంటికి నరుకు తెచ్చిన వ్యక్తి స్త్రీయూ పురుషుడూ
గమనిస్తాను.

అన్నట్టు స్త్రీలంటే జ్ఞాపకం వస్తోంది. ఇంతమట్టుకి
వచ్చింతరవాది మీతో చెప్పకుండా ఆగలేను కొన్నాళ్ళ
కిందట ఈ ఊళ్ళోనే నేను అధ్యాపకత్వం బ్రహ్మాండంగా పడి
పించాను. అప్పట్లో నేనూ ఒక బోధార్థి జాముంటుగా ఓయిం

టోడున్నాను. నేను అతివిసయంగా చిలకమ్మల్లేకాదు, శుకు
 దులా ఉండేవాణ్ణి. ఓ రాత్రి అమాంతంగా నలుగురు పెద్దలు నా
 వాటాలోకి నా దగ్గరికి వచ్చారు మాంచి వోతుల్లా ఉండి
 తీరా నన్ను పై వీలు చెప్పమనడం కేమో అనుకున్నాను.
 అందులో ఓ జంతువు నన్ను పక్కకి పిచ్చి నా దొక్కలో
 రూళ్ళకర్ర పుచ్చుకుని పోషించాడు. వాడు అగేటుకనపడ
 లేదు. తక్కిన వాళ్ళు చియి చేసుకునేట్టున్నారు. తక్షణం
 తప్పుదని చిప్పేసి వాడి కాళ్ళకి అడ్డంపడి కట్టపాములాగ
 చుట్టేసుకున్నాను. ఆ క్షణాదు నన్ను పొడూగునా ఈపిది
 తన్నుతన్నీ వొడలేకపోయి. వాడి పాపం వాణ్ణి కొడుతుండని
 ఊరుకు గొన్నాను. మర్నాడు ఇక్కణ్ణించి నన్ను బడలాయుచే
 శారు. నేను దిగ్విషయంగా ఇక్కణ్ణించి లేచిపోయాను. ఆ
 పక్క వాటాలో ఉండే బోధార్థి భార్య కేసి నేను చూడ్డం
 మొదలెట్టి విశేషం చెప్పటా చేసి, అల్లరి పెట్టడానికి యత్నిం
 చడ. వల్ల అతడెళ్ళి నా ప్రధానితో ఫిర్యాదు చేసుకుని ఎడ
 వగా, వాడు రోజుతిరిక్కుండా బెల్లిగ్రాముల మీద హుకుం
 తెప్పించుకుని నన్ను విరగడ చేసుకున్నాడని నామీద అప
 వాదులు-నే వెళ్ళిపోయిం తరవాత-పడ్డట్టు విన్నాను. అప
 వాదులు మహామహా కొమ్ములు తిరిగిన వాళ్ళకే తప్పలేదు.
 ఘరానా మనిషి ఎవడూ అపవాదులు నమ్మకు. మీరూ
 నమ్మకండి. నామీద అటువంటి తుట్ర పడుతూండడంలో
 ఆశ్చర్యం లేదు. ఏమంటారా, మళ్ళీ అంటున్నాను ఏమీ!

మరొకటా అనుకోకండి, నా రూపం అట్లాంటిది. పైగా, ఆ బోధార్థి కేవలం సందేహం మందేహుడు మన్లో మన మాట, సందేహం అంటే స్ఫురణ కొస్తోంది. మాయొట్లో వాళ్ళ విషయం (అనగా. నాభార్యవిషయం) నాకు సందేహం లేదు, అయినా కొత్తరికంలో ఎందుకేనా మంచిదని చెప్పేసి, వాళ్ళు పెత్తినాని కెళ్ళినా, పేరంటానికెళ్ళినా నేను కుడా ఎదోపని కల్పించుకుని వెనకాలే వాజరై, అనుమాన లేకం కుడా జనించకుండా కట్టుదట్టం చేసుకునేవాణ్ణి. వాళ్ళు కాలవకేనా చెరువుకేనా నీళ్ళకి వెళ్ళవలిసాస్తే, నేనుకుడా ఓ చెంబు చేత్తోపుచ్చుకుని ముందే నడిది వీధి అరుగులమీదా అక్కడా టైటాబుస్తూండే దిప్పకాయరకాల్ని ఇంటోకి పొమ్మనిన్నీ మా వాళ్ళకి ఘోషా అనిన్నీ చెప్పేవాణ్ణి చెప్పినా, ఈకాలంలో గడికారి సజ్జకామా!-ఎదిరించే వారే కాని, నా ఆజ్ఞ మన్నించేవారు కాదు. మా వాళ్ళని నేను ఇంట్లో వదిలేసి నా ఉద్యోగపు పనిమీద రోజూ వెళ్ళవలిసాచ్చేటప్పుడు నేను ఎన్నడూ పెద్దతాళం వెయ్యలేదు. మిల్లర్ తాళం మాత్రం తగిల్చి పోయేవాణ్ణి. ఓ తాళంచెవి నేను పట్టిగల్గి రెండోది మావాళ్ళకే ఇచ్చేసి పోయేవాణ్ణి. తరీతిగా ఉండాలిగాని, నే చెప్పిన పైబోధార్థికిముల్లే శుష్క సందేహాలు పెట్టుకుని కుసిల్లిపోడం వ్యర్థం.

ఎతావత్తా, బేరల్లో పడుచూ ముసిలా పిల్లాడా పెద్దాడా అనేవయినం చూడందీ వ్యవహరించను. మితాయి,

కరకజ్జం, పూతరేకులు, జీడిలులగాయితుడుంపలు, ఆకులు, కాలులు, కూరలు, చీరలు-వీధమ్మట ఏదట వెళ్ళింది నేను పిలవ్వలిసిందే. కుర్ర అయినా ముసలి అయినా వేళాకోళంగా మాట్లాడిస్తాను. ఎడివయస్సులో మనిమైతే కావిడిబద్దగాని తట్టగాని తిరగెయ్యచ్చు గనక జాగ్రత్తగా ఉంటాను. అవతల అమ్మే వాడు చెప్పేధరగా సాధారణంగా నాలుగోవంతుకీ, పొర పాట్ను ఒకప్పుడు మూడోవంతుకీ వస్తువు ఇస్తావా అని అడుగుతాను. అవతలమనిషి నసిగితే, “ఏముటోయ్, బజార్లో ఇంకా తక్కువకీ ఇస్తున్నారట, పైగా నాకు బోలెడు సరుకు కావాలి” అంటూ ప్రారంభించి, వాడు అమ్మతెచ్చిన సరుకుకి నాలుగురెట్లు నాకు తక్షణమే కావాలి అల్లాఇస్తావా లేనా అని పడగొట్టిస్తాను. కాని, నా బేరానికి, ఒక్కొక్కడు, ఖిన్నమని మీదపడి, ‘చాల్లేవయ్యా, కొన్నావ్, తేరసామ్ము ఏస్కోగల వేటయ్యా! అల్లాయితే యీధులు తిరుగు, ఓడేనా దొంగసామ్ము అమ్మతెత్తాడు” అంటూ ఆగ్రహించేవాడు ఉండచ్చు. బాణ్ణి, ‘సరే సరే. వడిఘ్నా మాట్లాడకు, వెళ్ళు. మేం కొనం’ అనిపంపించేస్తాను.

నావల్ల ఏదేనా పని కావలిసొచ్చినన్నవడేనా ప్రార్థించాడా వాడి ఆతరు కనుక్కున్నా నన్నమాట ఆపనివల్లే నాకుకుడా ఏ లేకమో ఏ ఘట్టంలోనో లాభంఉండకపోదు గనక, ఆపని నావల్ల కాదని చెప్పినా చెప్పను. ఆపని నాచే తుగోదైతే బేరం స్థిరపడేవరకూ తేల్చును, నాకు తలకి మిం

చినవన్నెనా కానిది బనవల్ల సాధారణ తరాలు తోచుచు
 గనక అపతలవాణ్ణి రేపనీ మాపనీ సోలువెప్పి తిప్పకమా
 నను, అల్లా వాణ్ణి తిప్పేటప్పుడు ఎక్కడ శాధకలిగి,
 రాజోయేలాభం తెలుగుంటూ ఆశాధాడే ఓరిమి నేను
 అర్జించాను ప్రియాది ఒకడొచ్చి ఏదో నాతో పనుండని
 నన్నాశ్రయించాడు. అపకేమిలో అడక్కు, కానే వాణ్ణి
 మర్నాడు కనపడమన్నాను నే నెక్కడికెడు తూంటానో
 ఇంట్లో చెబుతూడను గనక, నేలేనప్పుడు వాడు మర్నాడు
 వచ్చివెళ్లివట్టు మావాళ్లు చెప్పగా, వినేశాను, మూడోనాడు
 పొద్దున్నే వాడు మళ్ళీ తెయారనాడు. ఆవేళఇంట్లో తద్దినం
 అని చెప్పి వాణ్ణి సాగవలెనను, నాలుగోనాడు వచ్చిపడ్డాడు.
 తలకి కాస్త శొంతి గంధ ప్రయోగించి కూచున్నాను.
 వాడు నన్ను చూసి, 'తలనెప్పికావును, కేసానాతెండి' అంటూ
 వెళ్లిపోయాడు ఏదోనాడు పొదుగుతు కోర్టులో వాయిదా
 ఉండన్నాను ఆరోనాడు వాడువచ్చేరూకినాకు నడుం బెణికిం
 దన్నాను. అన్నా నన్నిచూశేగాని, ఆసమయంలోనే చూకు
 ద్రాడు నాకోటు తీసి దానిమీద సిరాబలకపోస్తూండగా నేను
 కళ్ళప్పగించి చూస్తూ ఉండుకోవలిసొచ్చిందేకాని వాణ్ణి గిమ్మ
 తిరగెయ్య కానికి వీలేకపోయింది వాడు వెళ్లిపోయిన వెంటనే
 నేనులేదీ మా వాడి చెవులు చింగపండు నలిపినట్టు నలిపే
 శాను, ఏదోనాడు ఇంట్లో ప్రసవసమయం అన్నాను. ఎని
 మిదోనాడు ముసురు, ముసురు మూడురోజులు, తొమ్మిదీ పదీ
 అయినాయి. పడకొందోనాడు వాడు రాగానే అనుకోని బం

ధువులు ఓబస్సుమీద వచ్చిపడడంవల్ల వాళ్ళగురించిన అరణ్య
మెంట్లు చెయ్యాలన్నాను. వాడు వెళ్ళిపోయి పన్నెండోనాడు
మళ్ళీ వచ్చాడు మళ్ళీ ప్రసవనమయం అన్నాను ఇదివరకే
అన్నారే వురుడు రాలేదా అన్నాడు. లేదండీ, దొంగన
ప్రాలు వస్తూంటాయి, మేం కళ్ళు వింగదొక్కుకుంటూ ఉం
టాం అని పంపించేశాను. పడమూడోనాడు ఊరగాయి
పెట్టాలన్నాను. ఇప్పుడేం ఊరగాయంవోయ్, అన్నాడు
వాడు. మొదట పెట్టి మైలడిపోయింది, వునానకావు
నూమిడికాయలు మళ్ళీ తెచ్చున్నాను, అని చెప్పి సర్దుకు
న్నాను పథాలుగోనాడు కుర్రాడి సీటుకోసం వెళ్ళా
లన్నాను. ఇంకా సెలవలేకావును అన్నాడు వాడు. ఇప్పుణ్ణిచీ
ఆశ్రయిస్తేగాని ఏదో ఓటి దొరికదనిచెప్పి వాణ్ణి పంపించే
శాను, నాకుకొంచెం భయం వస్తుంది. వాడు అన్నీ నమ్మి
తున్నాడు. వాడికి చీమగనైనా కోపవచ్చివట్టి కనిపించడు.
ఏమిటైఉంటూదా వీడికి నేను చెయ్యవలసిన పని అని ఆలో
చించారు. నాకేమీ పాలుపోలేదు. పదిహేనోనాడు ఆను
దంపుచ్చుగున్నా నన్నాను. ఆవునంది, కుట్రకొట్టెయ్య వలి
సిందే అంటూ వాడు వెళ్ళిపోయాడు. పడహారోనాడు మాకు
క్ర్రాడికి వెళ్ళిరూపులకి వెళ్ళివారొస్తారన్నాను. శుభం
భూయ్యాత్, అంటూ వాడు ఆనందంతో లేచి పోయాడు.
పదిహేడోనాడు మాకు మైలకబురు తెలిసిందని అంతా
స్నానాలు చెయ్యాలని అన్నాను. తనూ స్నానానికే వెళు

తున్నానంటూ వాడు తుక్రమన్నాడు. పద్దెనిమిదోనాడు
 రేషన్ సరుకులికి వెళ్ళాలన్నాను. పందొమ్మిదోనాడు పాత
 బుల్లిగ్రాం ఓటిపైకితీసిఉంచి వాడికి చూపించి అర్జీ టుగా
 రమ్మని మాబావమరిది కోరుతున్నాడనీ, నేను వెడితే వెళ్ళ
 చ్చనీ చెప్పేసి వాణ్ణి వదుల్చు కున్నాను అన్నాననీ, వాడు
 ఇరవై యోనాడు వచ్చి కూచున్నాడు. మామగలమ్మ వ్యాధి
 మూలాన్ని ఆక్రికా గాత్తిరి నాకు నిద్దం లేదన్నాను. మా
 యింట్లో ముసలమ్మలేనిసంగతి వాడు వాకబుచేసుకుని
 మొన్నాడు సిద్ధం అవుతాడేమో అనుకున్నాను. ఆ మాత్రం
 కుడానా! వాడు ఉత్తధవ్వారకం: కనుక్కోడంలేదు వాడి
 యెడమూలేదు. ఖగాగావచ్చేశాడు. ఇరవై ఒకటోనాడు నాకు
 మానవ్రతం అని రాసి చూపించాను, వాడు వెంటనే వెళ్ళాడు
 గాని, వీడికింత బుద్ధిలేదే, విసుగులేదే, వీడు మూర్ఖుడా, లేక
 వీడునటిస్తున్నాడా అని నాకు దిగులు ప్రవేశించింది. ఇరవై
 రెండోనాడు పొద్దున్నే బొటన వేలుమీద తేలు నొవ్వుపొడిచిం
 కని చూపించి మూలగడ మొదలెట్టాను. వాడు తేల్ని చం
 పేశారాండి అని అడగచ్చా, తేలుచచ్చిందాండి అని నన్నడి
 గాడు. ఆ బొడిగాడి ఎత్తిపొడుపు నన్ను కుట్టగానే తేలే చస్తుం
 కని! పైగా, వెల్లిమందు తెస్తానని పట్టట్టాడు. మందూవద్దు
 మాకూవద్దు, మంత్రం వెయించాను పోవోయ్ అని చెప్పి కం
 టుతూ వాణ్ణి రోడ్దెక్కించాను ఇరవై మూడోనాడు ఇట్లో
 భారసాల అన్నాను. వాడు ఏదో డళారీరకం అని నాకు
 తట్టింది. వీణ్ణి నొదిలించేసుకుంటేనే నాకు లాభమేమో అని

పించింది. ఇరవై నాలుగోనాడు వాడు రాగానే, నేను ఇల్లు మారాలని ప్రయత్నం చేస్తున్నానన్నాను. తనుకుడా ఆవిషయంలో సాయంచేస్తానని కూచున్నాడు. నాకు అస్త్ర సవ్యాసం చెయ్యవలసిందిగా వచ్చినట్టు కనిపించింది అక్కడితో నేను ఎక్కడలేని నిబ్బరమూ తెచ్చుకుని, ఈ వ్యాపారంలో నాకు ఏమిస్తావ్ అని అడిగేశాను. ఏవ్యాపారంలో, అన్నాడు. నాకు మీనానల్ల కావలసిన వ్యాపారంలోనే, అన్నాను. నాకు మీనానల్ల కావలసినపని ఏమీ ఎంతమాత్రమూ లేదన్నాడు. వాడు. నాకోపం కప్పెట్టుకుని, అల్లాఅయితే మరి ఇన్నా శృనించిన న్నెందుకు పట్టుకున్నావు కని దేవతలాగ, అవినవ్వు తూచున్నాను. నీసంగతి గ్రహించకానికే, అంటూ వాడు ధూరి అని ఉమ్మేసి ఉడాయించాడు, ఆ ఉమ్మి అట్టే నామీద పడలేదనుకోండి! ఉన్నసంగతి చెబుతున్నా! కొందరి వాడు ఆశ్రయించులు ఇల్లా ఉంటాయి వాడు కేవలం దురుద్దేశంతో వచ్చి తొందరగా తోక ముడిచేశాడుగాని, లేకవాతే వాడి దగ్గర ఎంతో కొంత ఉండేసి ఉండకపోదురా!!

బాల వోధ

అధ్యక్షా! సభ్యులారా!

రాజమండ్రి మునిసిపల్ ఉపాధ్యాయుల యూనియన్ యొక్క ప్రధాన వార్షికోత్సవ సందర్భంలో నన్ను ప్రసంగించ వలసినదిగా కోరిన ఈ కార్యవింహకులకి నమస్కారం. ఉసురుమంటూ కంటే ఉపాధ్యాయులదనికి ఉత్సాహం పొయ్యడానికి ఉపాధ్యాయేతరుల్ని పిలిస్తే నాకు ఈ చిక్కు తప్పిపోయేది. అధ్యాపకత్వంలో ఆరితేరినవాడు కూడా, కనక మీరు సలహా చెప్పడానికి నాకు తాళుతులేదు. విద్యాప్రదానంలో సిశితత్వం ఎక్కువ చెయ్యకూర్చుకుంది మంటాడదాం అంటే ప్రభుత్వం వారు, ప్రాంథ విద్యకుంది ప్రకటించిన చేసావుట లో బోలెడు మరతులతో యావత్తు విస్తరించి రాసి ఉంది, అది కూడా చూసేకంటారు. బోధన క్రియలో అభివృద్ధి నూపించడానికి, సూచనలు ఆచరిణలో పెట్టించడానికి మీరు మీ నిర్బంధ సూచన సమావేశాలు న్నాయి, తనిఖీదార్లు ఉండనే ఉన్నారు. వేతనాల్లో హెచ్చించుకుంది ఎంజెయ్యలో మరొకరొచ్చి మీతో చెప్పవలసిన అవసరంలేదు, మీరు చెప్పకున్నా వినేవారికే వినిపించదు, అందుకని ప్రరంగవిషయం నాకుతోచక నన్ను ఎదలి పెట్టవలసిందని నన్ను కోరినవారిని నేను కోరుకున్నాను. వారు కాదుకూడనూ అన్నారు. ఉపాధ్యాయులమంట అంతాకొట్టేసేవారేకదా, నేనుకుడా ఎల్లాకొట్టెయ్యడం అని నేను ఈ పనికి ఒప్పుకున్నాను గాని, ఒక మాతన సందేశం మీకివ్వడానికి నాదగ్గర లేనూలేదు, బోధనోపాసన చేసి

నేను కనుక్కుకొనిన నవ్యవిషయాలులేవు కాని, ఒక్క సంగతి గమనించాలి ఎదైనా ఒకపనిగురించి, ఆపనిచెయ్యని వాళ్లు, అదర్థప్రాయంగా మాట్లాడతారు, ఆపనిచేస్తూన్న వాళ్లు ప్రత్యక్షప్రాయంగా మాట్లాడతారు. అందుకని, ఉంటూన్న పరిస్థితులే రెండుమూడు దృక్పథాల్నించి చూసి కొంతప్రసంగిస్తాను. అయితే, ప్రపంచంలో ఇతరులు ఒప్పులే చూస్తూంటారు, ఉపాధ్యాయులు తప్పులే పట్టుకుంటూ ఉంటారు. కాబట్టి, ముంతమంది ఉపాధ్యాయుల ఎడట ఏదో గోచించి అనే సెయ్యడం వాకు మనస్కరించక, స్పష్టతకోసం సంగతులు లిఖించేశాను. ఈ రెండుమూడు సంగతులూ విన్న తరువాత ఉపాధ్యాయపదవిలో ఉన్నవాళ్ళకి నామూలాన్ని దుట్టం ఎక్కువకాకుండా ఉంటే, నాకదే చాలు.

క్రియాసిద్ధికి అయిదు పరతులుంటాయి అని పెద్దలు చెబుతారు-అధిష్టానం, కర్త, సాధనం, చేస్తాకత్తి, అదృష్టం జోధవకీకూడా అంటే మేష్టరీలో చిశేషం ఏమిటంటే మేష్టరీకి ఎదురుగుండా కుర్రాడు - నెత్తిమీద అధికారులు - ఎడావికా తిరిగిపోతాడు - వెనకాల తల్లిదండ్రులూ - చుట్టూ కడంవాళ్ళూ ఉంటారు. గ్రాంటు ఇచ్చేది ప్రభుత్వం, నిశానీతనం పోయి యావజ్జనమూ అక్షరశుశులగే వినిత్రమున్నూ, విద్యావిస్తరణమూ విద్యాభివృద్ధి జరిగే వినిత్రమున్నూ డబ్బుచిమ్మేస్తున్నాం గవక, సామ్య వ్యర్థం అయి పోకుండా చూడవలసిన శాధ్యత మొదట మేష్టరుమీదే ఉండవలసి ప్రభుత్వం వారు. గట్టి విద్య చెప్పినవాళ్ళకి

విష్వక్కుచాతంగా గ్రాంటుదొరుకుతుండన్నాడు కారణంగా
 రాలచేత మేం ఇస్తాం అన్నది ఒకవేళ ఇవ్వకపోవచ్చు మీ
 రంతాకలిసి ఏమీ అనుకోవద్దన్నాడు. వారిదృష్టిలో మూంచి
 ఎన్నతగ్గస్కూలు అంటే, అయేటి కాయేడు పైక్లాసులు
 పెడుతూఉండేది, ఒకటవస్తాండల్లుసంఖ్యలో నాలుగోమతు
 సంఖ్య + వ స్తాండల్లులోలదీ, తిరిగిదాదావల్ల గ్రాంటుకోతకి
 సిపారిసు చెయ్యబడసదీ అసలర్థం - గ్రాంటు ఎక్కువ ఇస్తే
 ఇవ్వవచ్చు నాధారణంగా అసలేనా ఇవ్వవచ్చును అన్నాడు.
 కాని గ్రాంటు కోతకి చాలా అవకాశాలు చూపించాడు.
 క్రమవిర్వహణలోగాని, శిక్షణలోగాని, బోధనలోగాని,
 స్థలసదుపాయంలోగాని, సామగ్రిసౌకర్యంలోగాని, లోటు
 లున్నా సంగతిరంగ ముగియకుండా పిల్లలు మానినా, ఎవ
 డేనా ఒకేక్లాసులో ముకాంవేసినా, స్కూలు మీటింగుల
 సంఖ్య తగ్గినా, స్కూలు పెడరాళ్లే కట్టేసినా, కుర్రాళ్ళకి
 టీకాలులేకపోయినా, రాజకీయసభలకి స్కూలుభవనం
 ఇచ్చినా ప్రభుత్వాంగికారంలేని వుస్తకాలుపెట్టినా, అనుష్ఠా
 లేంజే పరసగ్రామాలు రె డొయేడు పెట్టడం మానినా,
 దగాలెళ్ళురాసినా, లేని మేష్టర్లు ఉన్నారని బుకాయించినా
 ఇవ్వని జీతాలు మేష్టర్లకి యిస్తూన్నట్టు చెప్పినా, లేని పిల్లలు
 వస్తూన్నట్టు కనపరిచినా, మరి ఏ యితరదగా అవకతవక
 పనీ నియమవిరుద్ధమూ జరిపినా, అడపిల్లల బస్లో
 అడమేష్టర్లు అర్హులు ఉంటూండగా, ఉన్నారని తెలిసీ
 కుడా మొగమేష్టర్లని నియమించినా, గ్రాంటు సగానికి

నగం కొయ్యబడడం దూఢి అన్నాడు. ఈ పట్టిని బట్టిమేష్టరు చెయ్యిపూడవి పన్ను ఏమేమిటో బోధపడుతుంది. అపరాధాల్ని శిక్షించే నూత్రాలు ప్రతిపనిగురించి ఉంటాయి. పాటిన గూసి నేరస్థుడు గుండెకొప్పొకోవాలిగాని తనధర్మం తను ఆచరించేవాడు భయపడకాడను

ఇక ప్రారంభవిద్య చెప్పకపోతే అధ్యాపకుడు (అనగా మేష్టరు) కాదల్చినవారికి ఉండవలసిన లక్షణాలూ, ప్రజ్ఞలూ చాలా చెప్పాలి. ప్రతీప్రారంభవిద్య చెప్పేవారికీ-అధ్యయనం రవస్థాండ్లు పాటసయిన పట్టా. తనిఫ్తయినిని కాగితమూ కాక, కొంచెం బేళాభిమానమూ, కొంచెం జాతి నిగ్మాణాసక్తి, కొంచెం నిశాసీతనంతో ముఖముఖంగా పోరాడనికీ యోధత్వమూ, కొంచెం సూక్ష్మబుద్ధి, ఒక్క రవ్వసమయస్ఫూర్తి, కాస్త చాకచక్యమూ, ఒక కొంత వాదనప్రజ్ఞా, వీలైన తప్పుదయనైకాల్యమూ, మహాగాధ్యత తనమీద పెట్టి తనకి మహాతమం. ఇచ్చారన్న ఇంగిళి భాషమూ, సాశీల్యమూ, జాతినేవాభిలాష, శాంతిమూ, నిజాయితీగా తెలుసుకుని నుగతులూ లిఖించడమూ, 'ప్రాపగండా' కత్తి, ముఖబడి తనకి వెలియనిది తెలుసుకొచ్చి కరాడికి వాటిల్లో ప్రవేశం కలిగించాలనే తపన, కోప చంపుగని నయాన్ని తక్షణ తోవాదించి వారికి నచ్చ చెప్పే ప్రజ్ఞా, సాధారణంగా సామగ్రి లేనప్పుడు దయగలవారిని కనిపెట్టి వారు కాచ్చగోకుడా వారిని యాచించే ఒడుపూ, స్కూలు విషయాల్లో మండల వేసే సాహసమూ, విర్బంధ విద్యాప్రజేతలల్లో జవాబు

లెక్కలు తియ్యడం నేర్చు, వాల్ల ఒక వేళ ఆ అడిగిన వయి నాలు చెప్పి తరుముకొస్తే పడిపోకుండా డైర్యంతో ఇంటికి పరిగెట్టగల పక్కబలమూ, పారవుగంటలోగల ప్రతినిమిషం లోనూగల ప్రతిసెకనూకుడా బోధన నిమిత్తమే ఉపయోగ పరిచడానికి వీలయేటట్టు పాఠ్యవిషయాలగురించి ముందుతియారీ, చుట్టుప్రక్క ప్రాంతాలజనంతో మిక్కిలి పరిచయంగా ఉండి స్వభావంతోసం ఆపరిచయూన్ని ఉపయోగించుకోకుండా ఉండే ముఖావమూ, సెలవలు అనేవి ప్రాపగండా పనిచెయ్యడం నిమిత్తమే అని జ్ఞాపకంఉంచుకోగల వినయమూ, మంచి సామర్థ్యమూ, చక్కనివర్చిసూ, గొప్పవ్యక్తిత్వమూ, తన బడికి వాంఛనీయం అయిన ప్రతివిషయం గురించి స్పష్టాభిప్రాయాలూ, తనని బోలెడునుంది అనికరిస్తాడుగనక తప్పుడు మాటా తప్పుడు చేష్టా లేకుండా ఉండే గడుసుదనమూ, పెద్దలైన నిరక్షరకుత్సుల్ని కూడా అక్షరామ్యుల్ని చేసేస్తే అక్కడికి గ్రామ పునర్నిర్మాణం పూర్తి అయిపోయి ఆపుణ్యం కూడాతనకే నక్కుతుంది గనక ఆపనికూడా రాత్రిబళ్ళు పెట్టచెయ్యాలనే హృదయవై శోల్యమూ, ఖర్చులేకుండానాయం ఎవరెవరుచేస్తారో గురించిన వాకబూ, వ్యాయామ జ్ఞానమూ, పారశాలాధికారులు దారిద్ర్యంలోనూఉన్నప్పుడు పరికరాలూ సామగ్రి లేవంటూ కూర్చోకుండా ఎవో కబుర్లు చెప్పి మరోచోటకెళ్ళి కావలిస్తే ఇంకోరికికూడా ఆ వేబనులిచ్చే హాకమనూ, రోజుఒక్కంటికి నియమితం అయిన అయిదు గంటలుమాత్రమే తినపనిఅని ఊరుకోక ఇతిరగంటల్లోకూడాదమ్మిడి ఖర్చులేకుండా వాటకాలూ, చూగకలలూ, జాతీయగీతాలూ

కోలాటాలూ, విహారాలూ, పొడుపు సుఖభావమూ ఉంటాయిగనక పరపతి సుఖవ్యవహారాలూ పనియొక్క హోదా సాధాత్మ్యమూ కార్యాచరణలో నిశితత్వమూ నాహసక్రియలకి తిరుణమూ ఉంటాయిగనక కొంచెం స్కాటు సంప్రదాయమూ. ఆరోగ్య శుచితాల్ కీ రోగులసేవకీ అంతర్జాతీయ స్నేహానికి దోహదం గనక రెక్రెకాన్ సంఘ నిర్మాణమూ, మొదలైనవిచేస్తే చాలువాసీ ఏదో గుర్రాతుంది - అని సెలవిచ్చారు. పరనగ్రంథం అనేది నౌఖరుగా ఉండాలిగాని యజమానిగాకాదు గనక దాల్లోకంటే ఎక్కువగానే మేష్టరు చెప్పాలన్నారు. పరస విషయాలప్రణాళిక ఒక మూచనేగాని అంతకంటే లేదు, దానికంటే ఎక్కువదే ఎవడి మట్టుకు వాడు తయారు చేసుకుని చెప్పాలన్నారు. భాష గురించిన ప్రణాళికలో, 1వ స్టాండర్డు 300 మాటలు, 2వ స్టాండర్డు ఇంకా 400 మాటలు, 3వ స్టాండర్డు ఇంకా 500 మాటలూ వ్యాకరణమూ, 4వ స్టాండర్డు ఇంకా 700 మాటలూ, 5వ స్టాండర్డు ఇంకా 800 మాటలూ, పరిశ్చేదాలతో సహా వ్యాసరచనా, దోషనిర్ణయమూ, 6, 7, 8వ స్టాండర్డులలో సుపూర్ణ వ్యాకరణమూ వాఙ్మయమూ! అల్లానే గణిత ప్రణాళికలో 1వ స్టాండర్డు పదులకూడిక, తీసి వేతలూ, 2వ స్టాండర్డు వందలలోకూడిక తీసివేతలూ, 2, 5, 10 ఎక్కలూ, అంకభిన్నాలూ, 3వ స్టాండర్డులో పదివేల మీద లెఖలూ ఇంకా ఎక్కలూ...భిన్నాలూ మానాలూ ఇల్లాగ్గా 8వ స్టాండర్డులో ఘనాలూ, రేఖాపటాలూ! కం

పొందుపడ్డితెల్లలూ!! అన్నీ చెప్పి పట్టే గానంకుగా మేష్టరు
చెప్పేయ్యాలి చెబుతున్నాడు గాని పట్టే శుభ్రాశ్చరి జ్వరిం
రావచ్చునని కొందరంటారు. పట్టేలో ఉండే చేతిపట్టు ఇంకా
కొండిటిలోనూ వృత్తి ప్రవేశిక విద్యలు కెగలోనూ మేష్టరికి
అభినూనంగా తెలిసినవి ఉండాలి, లేకపోతే అతడు అర్జుల
దగ్గర ఉండటంగా తెలుసుకునవచ్చి వ్యవహారి చాలి పెను
గతులన్నీ గ్రంథస్థ, అయి ఉన్నవే. ఈ ఆదర్శస్థితిగూస్తే,
ప్రాంధవిద్య చెప్పవలసిన గురువు పన్నెండవ శతాబ్దం
పాడై ఊయకోక, బుధుడి చురుకూ శుక్రడి నిధి చాగక్య
తియ్యకసుల శత్రుప్రజ్ఞానాశ్రమ కలిగిఉ డి నూనూన్న గు
టలలోనూ నూలుండని గుటలలోనూ మాత్రం, రాత్రి
పగలూ మాత్రం బడిఉన్న శోజలోనూ మాత్రం కృషి
చేస్తే, తండ్రిలు పిల్లల్ని ప పిస్తే సరేసరి లేకపోతే ఎల్లానో
అల్లా వాళ్ళని కొంచె హాజరయేటట్టు చేసుకుని, రోజూ
కూడా వచ్చేటట్టూనున్నూ, నికాలకు వచ్చి రోజంతా బట్టో
ఉండేటట్టూనున్నూ చూసుకుని, పరీక్ష చేసి, వాడు ఫెలు
కాకుండా చూసేస్తే, దేశం కనురెప్పపాటులో అది రా
మ్యంలోకి డి పోతుందని తేల్చుంది

వాని అల్లాంటివాళ్ళు ఎక్కడున్నారో వెతికి తేచ్చిపై
పనికి వాళ్ళని అధికారులు నియమిస్తే తీరవోనా, ఎ రోపనికి
దేనికి పనికిరాకపోవడంవల్ల, బోధనపనికి చేయకొచ్చిన
వాళ్ళనికూడా నియమించి, వాళ్ళే అఖండలుగామారి పైపని
నిర్వహించి చూపెట్టాలంటారు. కాని, ఎంతెక్కువగు ఉచ్చనా

ననే బోధనాశక్తి లేనివాడికి బోధనానామ, ఇక మితర శక్తులు
కొత్తవి క్షణాలో కలుగుపడతాయి! ప్రావగండాశక్తి! మేము
కోరి ఎందుకొచ్చిందిగా అని కాకుండా ఒక్కొక్కచిన్న విషయ
మేమును ఆలకించుకొని, స్రుతికంటే ప్రత్యక్షం ఎక్కువగా
అనుభవించుట ద్వారా తండ్రులతో వాదించాలి!
ఈ క్షణమే మేము పనిచేస్తున్నాం! తండ్రులకి అంత
సాధ్యత ఉంది! ముందుగా మన చూపుకో,
వెనక, అందుకో! మన ఎనమరుగున తం
డ్రులే కాదు పనివాడు తండ్రు ఎనిచిన అధిస్థానం దొరకడా
నికి ఇంటింటికి ఎప్పుడైతే బయల్దేరాడో ఆపనిలో విలువలే
దని అవశలవాడు వెంటనే అనుకుంటాడు. ఆపనికి ఇక గౌర
వం ఏమిటి! నిర్బంధవిధానం ఉన్న చోట్ల పిల్లల్ని పంపకపోతే,
తండ్రులకి పెట్టి శిక్షలు ఆమానాషిగా ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క
నాపిల్లవాడు మీదకి రాకపోతేనే లాభం! అది
నాతో నాపని చూసుకుంటాడు అని వాదించడంలో న్యాయం
లేదని మనం చెప్పలేం, ఇక మనం వెయ్యడం గురించి బం
డాబాయిలు ఉంటారు వాళ్ళు చెడ్డవాళ్ళు అనుకోవూడదు,
వాళ్ళు చాలా ముఖ్యమైన వాళ్ళు! వాళ్ళు చెయ్యడం ఒకే
పరికరం పెట్టి వప్పుడు అనేకులంతా దాటలేరు. కొందరు ఆసక్తి
లేనివాళ్ళు ఒకే క్లాసుని ఆశ్రయించుకుని ఉండి పోతారు.
మూడో యేడు చూసివాణ్ణి మానిపించడంకూడా దేశానికి
సప్తంకాదేమో వాణ్ణి పాపవగొట్టడంకంటే చెప్పే ప్రారంభ

నిద్ర ఒకటే అయినా జీతాలు సంస్థల రకాల్ని బట్టి నూర్చుగా ఉండడం అన్యాయం. కక్కుర్తికి తక్కువ పుచ్చుకుని ఎక్కువకి సంతకంచేసేవాళ్ళు ఈ విషయంలో గోమల, ఇచ్చేజీతం మొదట్లో సరిపోయేలాగ కనిపించి, మేష్టరు సంగారం పెరిగి వ్వ కొద్ది కగా చేస్తుంది. అందుకని కొన్ని దేశాల్లో సవ్యసించి కే గాని మేష్టరీ ఇవ్వరు, ఇచ్చినా తరవాత సవ్యసించేవరతుకి ఇస్తారు కొన్ని దేశాల్లో కొన్ని శాఖల్లో ఒక్కొక్కడి సంతా నాభివృద్ధిని బట్టి అనులోమ నిష్పత్తిలో వేతనాభివృద్ధి ఉంది. ఇతిరమైన రాబడి ఉండడంవల్ల జీతం రాళ్ళు వేడిసేళ్ళకి చచ్చి ధుగానూ పప్పుమీద పులగంగానూ ఉన్నవాళ్ళకి శాధ లేదుగాని, ఇదే జీవనోపాధిగా పెట్టుకుని లాభం కోసం ఆశించి వ్యవహరించే వాళ్ళు ఈ వృత్తి పొరపాటుగా పుచ్చుకున్న వాళ్ళు అని చెప్పాలి.

ప్రభుత్వం వాళ్ళు నూచించినంత ఆదృష్టప్రాయంగానూ కాదు బోధవలసేది ఒకవర్తకవ్యాపారం అని ఇందులో జొర బడి గోలెత్తే వాళ్ళు నూచించుతూండేటాని ప్రతిష్టప్రాయం గానూ కాదు. మధ్యరంగంలో సగటు మేష్టరు జీతం సగస్తూం టుంది, భౌతిక వస్తుదానిద్యం క్లిష్టపరిస్థితులూ ఉన్నా సరే అనగా పారశాలపెత్తనం చేసేవారు సామ్యువదలని గాపజైనా సరే, తండ్రులు పరమ మూర్ఖులై తమ పిల్లల పశుత్వం వదల గొట్టించడానికి బడికి పంపడం నష్టం అనుకునే శాపజైనా సరే — మేష్టరు యొక్క ఆవేశం, స్వార్థత్వాగం కొరవడకూడ రని శాసించాడు. అనగా పెత్తందార్లనీ తండ్రుల్నీ ఊరించి

ప్రర్థించడంచడంవల్ల అనక్షరాస్యత మాయదు. అధిష్ఠాన
శాసన, పరికరాలూ శాసన కర్త అనేవాడు ఏ చేష్టా చెయ్య
కు, అదృష్టమూ కలిసిరాదు. పిల్లలు హాజరు కాగలవాచీ,
గృహాజరు కాకుండా ఉండగల వూచీ మేష్టరుమీద పెట్ట
లో ధర్మంలేదు.

ఈ కేళికాకపోనేరేవు, ఒకరు కాకపోతేనొకరు ఉపా
యములు. మొరలువిని బోధనకి అత్యంతంగా సానుకూలపరిస్థి
లు ఏర్పాటుచేశారని అనుకుందాం. అప్పుడుకూడ మేష్టరు
పథుత్వపుచట్టంలోనూ, సూత్రాల్లోనూ, ప్రణాళికలోనూ లేని
న్నికొన్ని ప్రాథమిక ధర్మాలు అవలంబించగలిగితేనే మేష్టరీ
య్యాలి. భౌతికలాభంకోసం పాకలాడేవాడు ఇందులో
డకూడదు సరిగదా భౌతికలాభాల్ని తృణీకరించాలి. అనగా
కు నునసా నవ్యసించాలి. అతడు బడి నిమిత్తజీవించాలి.
కు జపనత్వాలుగలిగితే క్రివంతమైన నునస్సులిగిఉండాలి
ని యంత్రప్రాయమైనిల్చిపోయిన నునసుగలిగిఉండకూడదు,
వల్లవచ్చిన ప్రమాదాన్ని శిష్యుడు చూపించినా దిద్దుకోవాలి.
నునా లోనూ కరుణతనంగలిగి ఉన్నవాడుకాని మేష్టరీ
నునా లో, తన్న ఒక్కణ్ణిబట్టి విద్యార్థులు నూలు
నెట్టే ప్రయత్నం చేతట్టు చెయ్యగలవాడు మేష్టరీచెయ్యాలి
లో ప్రతిదినమూ తానొకవిద్యార్థియే యైయాన్నంతచు
రిగా అనక్తితో నవ్యవృత్తాంతగ్రహణము చెయ్యగలవాడు
ష్టరీలో ఉండాలి. విద్యార్థియొక్క అభివృద్ధికోరి పనిచేయు
లో మొదట వాడి మతనైతిక నియమాలగురించీ, తరువాత

వాడి సత్రవ ర్తనగురించి, తరువాత వాడి మేధాసామర్థ్యం యొక్క ఉద్ధరణగురించి ప్రయత్నించేవాడు ఉత్తమ అగ్రాధ్యక్షుడు. పైలక్షణాలుగల అధ్యాపకుడు ఆర్నాల్డ్ అనే ఇంగ్లీషు మేష్టరు. అతని బోధకిపురాది మతం అనకూడదుట, అయితే బోధన నీ మతపరం చేశాడనాలట!

మేష్టరు రాష్ట్రంలో జోక్యం కలుగజేసుకోకూడదని పైవారు శాసించినక్కర్లేను. రాష్ట్రీయపు పిల్లిమంత్రాలు వెయ్యడం మొదలెట్టిన మేష్టరు బోధనకి పనికిరాడు బోధన కావలసిన సిద్ధాంత నిశ్చయాల నిదానం అతనికి ఉండవ్. స్థానిక జ్ఞానం బోధచేసేవాడికి చంచలపరిస్థితులలో పక్షావలంబనం కర్తవ్యమేగాక కనపడకూడదు, అతడు పక్షపాతిం ద్వేషించాలి. సరే రాష్ట్రీయంకూడదన్నారగాని మేష్టరుకి, మతంకూడదన్నారే! భాషాజ్ఞానం కూడకన్నేదు. శాస్త్రాలు, కళలు ఇవేమీ వద్ద! ఎవరూ పట్టుపట్టలేదే! చాలామంది ఎందుకోకృషి చెయ్యడమతం అంటే చెబుతాను, ఇస్లామా క్రిస్తు మతమే నయం వాటిలో కొంతేనా నియమానుసరణం ఉంది, హిందూమతం అని కొందరు వ్యక్తులు రాసుకుంటారు. అదేమిటో దాని విధులూ నిధ్యతలూ ఆచరణా ఏమిటో తెలియ కుండాను అటువంటివారు మేష్టరులో ఉండి మేష్టరు చేస్తున్నాం అన్న కోడం సాహసం. అదగలే ఏమిటో అదెక్కడ దొరుకుతుందో ఎరుగని ఏమేష్టరుదగ్గరై వారలేచదవిని కుర్రాడికి అదిఎట్లా తెలుస్తుంది? దృఢమైన మతజ్ఞానం లేనప్పుడు దైవభక్తి వాస్తవమేష్టరుకి ఎక్కణ్ణించినస్తాయి? తన విలవ కట్టేవాడు దేవుని

తప్ప మరొకడు ఉండక లగు అని నమ్మకంలేనివాడు తాతంగా
 మేష్టరీ ఎల్లాచేస్తాడు ? ఇనస్పెక్టరు ఒకనావొచ్చి మేష్టర్ని
 ఏం తనిఖీ చెయ్యగలడు ? ఆవేళ వేషం భాషా గాగుంటే
 బాగున్నట్లూను లేకపోతే మానివట్టూనా ? పారం గాగులేదని
 రిమాకు చేసిన తనిఖీదార్నే ఆ పారం చెప్పినూపించమంటే,
 ఆపని తనది కాదంటాడు, అధికారరీత్యా కపడ్డార్ అని కూడ
 అనగలడు, అది కాక భాషలో మేష్టరు ఎంత ఆస్వాదంగా
 కృషి చెయ్యాలి ? తెలుగులిపి ప్రపంచలిపులన్నిటిలోనూ ఎంత
 ప్రళయమైనది ? ముత్యాలలోవలూగ దస్తూరీ ఉండాలుంటారే,
 ముళ్ళకంపలూగ దస్తూరీతో కుర్రాణ్ణి తయారుచేసినవాణ్ణి ఏను
 నాలి ? న్యూలు పైనలు క్లాసులోకి వచ్చింతరువారే కుర్రాణ్ణి
 అల్లాంటివాణ్ణి పట్టుకుని దారిని పడెయ్యడం ఎంతఅసంభవం !
 గుణింతాల్లో విశేషాలు ఎన్నిచూడాలి ! 'హ' అనే అక్షరంతో
 వచ్చే సంయుక్తాక్షరాలు పలకడం ఎంత నేస్సీ నేర్పాలి ?
 ఏ భాషలోకంటే ఎక్కువగాఉండే తెలుగులోని సుధి
 సూత్రాలమాటేమిటి ! చ జ శ అనే అక్షరాలకి మాత్రమే
 ఉండి కడం చాల్లులకి తాలబ్యాలు లేకపోడం అనేది గమనించి
 ఆవిధమైన సంస్కారం చేసుకోడం ఎప్పుడు ? ఇవి ఇట్లాఉంచి,
 తెలుగుమహాకావ్యాల్లోని ముఖ్యపుట్టాలు (అధమం) చదివి
 ఆనందించడం ఎప్పుడు ? నేను పైననూచించినవన్నీ డబ్బుతో
 నిమిత్తంలేనివేకద ? నాట్యం, ఉపన్యాసం, ఈరెండేకాక అభి
 వ్యాసాన్ని బట్టి లలితకళలలో ఏ ఒకటేనా పట్టుకుని ప్రతిమే
 స్సయా ఎందుకు ఉపాసన చెయ్యరాదు ? అది జీవితదృక్ప

థాన్ని ఎంతగా ర్చగలదు ? వాకర్షణకి ఎంతవీలు? మళ్ళీ ఎ
స్కూలు సంగతులే, ఆ బోధనాపద్ధతులే ఆ జీతాలపొచ్చి-
మాట్టాడుకునేబదులు, ఉపాధ్యాయులు ఇటువంటి మానసికాభి-
వృద్ధికి ఆత్మాభివృద్ధికి తోడ్పడే దారులు ఎందుకు తొక్కూ-
డదు? ఇవి నిల్లలకి అత్యంతంగా లాభదాయకం అనేచూట
అటుంచి మేష్టరికి కూడా ధైర్యం, వ్యక్తిత్వం, అర్హత
ఉత్సాహం ఇస్తాయిగదా! తీరిక చిక్కినప్పుడు కవసరు
చిత్రకళో, శిల్పమో అభ్యసించి సాగిస్తే హృగయం వి-
లం అయితేదురుదని అందరూ నమ్ముతారు కదా! స్వధర్మ
అయిన బోధకకి నియమితకాలం ప్రతిరోజూ గడిపి పీచైన ఇత
గమయాలలో ఇవి అవలంబించకూడదు అని శాసనంలేదే

కాబట్టి బోధనలో ఉండే పరమార్థమూ, బోధన
యొక్క ఆదర్శమూ, బోధనలో ప్రత్యక్షంగా కనిపి-
చిక్కలూ, బోధనయొక్క పరమావధి, బోధనలో
కారకంగా ఉండే రుచిదాలూ సంగ్రహంగా చూశాం,
దర్శకులైన కొందరుగురు దేవుల పద్ధతులలో నాకు, ¹
వివిధ సూక్ష్మాలు అవలంబించి ఈ వృత్తిలోనే నేనూ ఉన్న
ఇంకులో ఏలేక మేగా అనలంబనము మే అని మితాలోస్తే
నాకు కావలసింది, అట్లా తోచకపోయినా, నాకు తెలి,
వరకు యధార్థమే చెప్పాను. మరిసెలవ్.

[25-1]

సంపూర్ణం

